

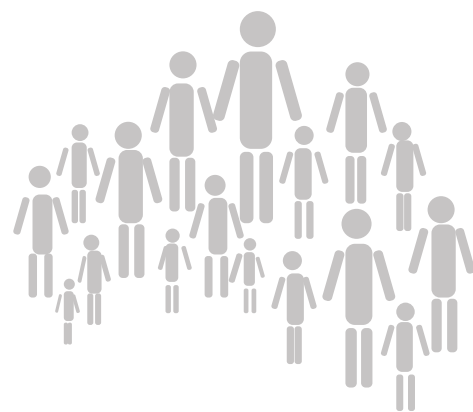
◀ EMPOWERING COMMUNITIES & STRENGTHENING RESILIENCE ▶

“พร้อมรับปรับตัวต่อภัยพิบัติอย่างสร้างสรรค์
เพิ่มพลังให้ชุมชน”

THAILAND

PARTNERSHIPS FOR DISASTER RESILIENCE

จัดพิมพ์โดย ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย
© กันยายน 2558

ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย

ชั้น 24 อาคาร SM Tower
ถนนพหลโยธิน
สามเสนใน พญาไท
กรุงเทพมหานคร 10400
ประเทศไทย
www.adpc.net

คำสงวนสิทธิ์ (Disclaimer):

เอกสารฉบับนี้ ได้พัฒนาขึ้นโดยการรวบรวมประสบการณ์การทำงานและการดำเนินโครงการต่างๆ ของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียร่วมกับเครือข่ายภาคีในประเทศไทย โดยข้อมูลที่ปรากฏและอ้างอิงถึงในเอกสารฉบับนี้นั้น เป็นการสังเคราะห์และเรียบเรียงจากรายงาน เอกสารเผยแพร่ต่างๆ ของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ซึ่งศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียตระหนักถึง ความถูกต้องและความชัดเจน ของข้อเท็จจริงของข้อมูลต่างๆ ที่ปรากฏในเอกสารฉบับนี้ ทั้งนี้ หากมีข้อความหรือข้อมูลใดๆ คลาดเคลื่อนหรือไม่ตรงกับข้อเท็จจริง นั้นเกิดขึ้นด้วยความไม่เจตนาทั้งสิ้น ผู้เขียนและศูนย์ฯ น้อมรับข้อคิดเห็น เพื่อการพัฒนาหรือแก้ไขข้อมูลต่างๆ ให้ถูกต้องต่อไป

หากท่านมีข้อเสนอแนะ หรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ คุณ วุฒิพร สีนสุพรรณ ผู้จัดการโครงการ ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย email : thitiphon@adpc.net

หากท่านประสงค์จะนำข้อมูลในเอกสารนี้ไปใช้ด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ นั้น กรุณาอ้างอิงตามระบบสากลให้ชัดเจน รูปภาพที่อยู่ในเอกสารฉบับนี้ เป็นทรัพย์สินของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย

ที่มา: icons sourced from the nounproject.com: Aha-Soft, Daniele Catalanotto, Iconathon, Linda Yuki Nakanishi, OCHA Visual Information Unit, Wilson Joseph.

จัดเรียงและออกแบบโดย: นายธนศ ดลกราด และนายฉัตรชัย เพชรธำรงชัย

« EMPOWERING COMMUNITIES & STRENGTHENING RESILIENCE »»

“พร้อมรับมือปรับตัวต่อภัยพิบัติอย่างสร้างสรรค์
เพิ่มพลังให้ชุมชน”

THAILAND

PARTNERSHIPS FOR DISASTER RESILIENCE

ผู้เขียน

Mr. Aslam Perwaiz

น.ส. จุติพร สิ้นสุพรรณ

Mr. Kilian Murphy

แปลและเรียบเรียงโดย

น.ส. วริษฐา วรรณทอง

น.ส. จุติพร สิ้นสุพรรณ

« บทนำ »

เรียน ผู้อ่านทุกท่าน

ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ได้จัดทำเอกสารชุด “พร้อมรับมือปรับตัวต่อภัยพิบัติอย่างสร้างสรรค์ เพิ่มพลังให้ชุมชน” หรือ Empowering Communities & Strengthening Resilience series โดยทั้งชุดประกอบด้วยเอกสารทั้งหมด 5 ฉบับ ซึ่งรวบรวมจากโครงการต่างๆ ของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียเพื่อเสริมสร้างการพร้อมรับมือปรับตัวต่อภัยพิบัติใน 5 ประเทศ คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศมองโกเลีย สาธารณรัฐมัลดีฟ ราชอาณาจักรภูฏาน และประเทศไทย

การลดความเสี่ยงจากภัยและการเตรียมความพร้อมในระดับชุมชน เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชนและสังคมโดยรวม เพื่อให้รู้เท่าทัน พร้อมรับมือ ปรับตัว และฟื้นกลับอย่างรวดเร็ว

ด้วยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการเพิ่มศักยภาพแก่ชุมชนและท้องถิ่นในการบริหารจัดการภัยพิบัติ ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียจึงได้ดำเนินโครงการหลากหลายโครงการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถช่วยลดความสูญเสียและสร้างความปลอดภัยแก่ชุมชนมากมายในประเทศไทย และอีกหลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย การจัดทำเอกสารชุดนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและนำเสนอประสบการณ์ องค์ความรู้ และบทเรียนที่ได้รับจากการทำงานดังกล่าว เพื่อสามารถนำไปปรับใช้และพัฒนางานด้านบริหารจัดการภัยพิบัติให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปภายใต้กรอบการดำเนินงานเช่นใด เพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในระดับสากล ซึ่งครอบคลุมระยะเวลาดำเนินการนับตั้งแต่ปี 2558 เป็นต้นไปจนถึงปี 2573

อนึ่ง การจัดทำเอกสารชุดนี้เริ่มจากการทบทวนกิจกรรมในรอบหลายปีที่ผ่านมา ผลสำเร็จ และความท้าทาย ทั้งยังได้ประมวลองค์ความรู้ที่สั่งสมจากประสบการณ์ในการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานระดับต่าง ๆ ในหลายภาคส่วน ตลอดจนชุมชนในหลายพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างกันตามบริบทของประเทศนั้นๆ นับเป็นการรวบรวมบทเรียนสำคัญเพื่อพิจารณาในการวางแผนทางดำเนินงานของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียร่วมกับองค์กรต่างๆ ทั่วภูมิภาคต่อไปในอนาคต

สำหรับในประเทศไทย ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียได้ดำเนินกิจกรรมด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐานมาเป็นระยะเวลายาวนานร่วมกับภาคีเครือข่าย และได้จัดทำเอกสารพร้อมรับมือปรับตัวต่อภัยพิบัติอย่างสร้างสรรค์เพิ่มพลังให้ชุมชน ฉบับประเทศไทยขึ้นเป็นลำดับแรก โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้และเอกสารที่จะจัดทำขึ้นในลำดับถัดไปอีก 4 ประเทศ จะเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญเพื่อช่วยสร้างสรรค์กิจกรรมเพิ่มพลังชุมชนให้สามารถพร้อมรับมือปรับตัวต่อภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพในภูมิภาคเอเชียต่อไป

Mr. Shane Wright

ผู้อำนวยการบริหาร

ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย

« คำนำ »

ในนามของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ผมมีความยินดีที่มีการถอดบทเรียนจากการดำเนินงานโครงการต่างๆ และเรียบเรียงขึ้นเป็นเอกสารพร้อมรับปรับตัวต่อภัยพิบัติอย่างสร้างสรรค์ เพิ่มพลังให้ชุมชน ฉบับประเทศไทย หรือ Empowering Communities & Strengthening Resilience: Thailand เอกสารฉบับนี้ ได้รวบรวมกิจกรรม ผลสัมฤทธิ์ และบทเรียนจากการดำเนินงานของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียที่ได้ทำงานร่วมกับเครือข่ายภาคีด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติในประเทศไทย โดยเฉพาะงานด้านการลดความเสี่ยงอุทกภัยหลังจากเหตุการณ์มหาอุทกภัยนับจากปี 2554 เป็นต้นมา เอกสารฉบับนี้ ยังนำเสนอโครงการต่างๆ เพื่อสร้างขีดความสามารถให้ชุมชนโดยอาศัยกระบวนการบริหารจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community-based Disaster Risk Management)

ตลอดสองทศวรรษที่ผ่านมา ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย มีวิสัยทัศน์มุ่งเน้นการสร้างเสริมความปลอดภัยของชุมชน และส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยคำนึงถึงการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ จากวิสัยทัศน์ดังกล่าว ศูนย์ฯ จึงได้ดำเนินโครงการและมาตรการลดความเสี่ยงภัยพิบัติอย่างรอบด้านร่วมกับท้องถิ่นและชุมชนเพื่อบริหารจัดการภัยในแต่ละพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำมาซึ่งความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ลดผลกระทบต่อการดำรงชีพ ป้องกันความเสียหายต่อระบบสาธารณสุขภาคและสร้างความเชื่อมั่นต่อภาคเอกชนและธุรกิจ

เอกสารฉบับนี้ ยังนำเสนอบทเรียนจากโครงการลดความเสี่ยงภัยพิบัติภายใต้ขอบข่ายงานที่หลากหลาย ทั้งด้านความปลอดภัยในโรงเรียน การสร้างเสริมศักยภาพด้านการโต้ตอบภัยในระดับท้องถิ่น การสร้างระบบเตือนภัย การพัฒนาการเตรียมความพร้อมระบบสาธารณสุข และการส่งเสริมความร่วมมือของภาคเอกชน ในการรับมือภัยพิบัติด้วย ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างเสริมศักยภาพของชุมชนให้มีความพร้อม และสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงภัยด้วยตนเอง บทเรียนและองค์ความรู้ที่ได้จากโครงการต่างๆ นี้ จะสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางเพื่อพัฒนาการลดความเสี่ยงภัย และสร้างความพร้อมรับมือภัยพิบัติของชุมชนและท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทยให้มีความก้าวหน้าต่อไป

ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียมีความมุ่งมั่นที่จะสานต่อโครงการต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนพร้อมปรับตัวต่อภัยพิบัติอย่างสร้างสรรค์และประสานความร่วมมือกับเครือข่ายภาคีต่อไป ซึ่งความร่วมมือเช่นนี้เอง จักเป็นหัวใจสำคัญให้การดำเนินงานในประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จด้วยดี

ท้ายที่สุดนี้ ผมขอขอบพระคุณหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนต่างๆ ที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนโครงการต่างๆ ของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียด้วยดีเสมอมา

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กระแส ชนะวงศ์

ประธานกรรมการบริหาร

ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย

ประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างหนักจากภัยพิบัติ ได้แก่ ธรณีพิบัติภัยและคลื่นสึนามิในมหาสมุทรอินเดีย ปี 2547 และมหอกภัยปี 2554 ซึ่งยังคงชัดเจนอยู่ในความทรงจำของประชาชนชาวไทย ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติดังกล่าวเป็นสาเหตุให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) พยายามอย่างเต็มที่ที่จะพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการสาธารณภัยของประเทศไทย เพื่อลดผลกระทบจากภัยต่างๆ ในระดับชุมชน

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและภาคีเครือข่ายในประเทศไทย ได้นำกระบวนการลดความเสี่ยงภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Disaster Risk Reduction: CBDRR) มาปรับใช้ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัยสึนามิ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าในการทำงานในระดับชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดการรับรู้ ปรับตัว พื้นเร็วทั่ว อย่างยั่งยืน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงภัย

การให้องค์ความรู้และสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชน ถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการกำหนดความเปราะบางของชุมชน กระบวนการนี้ได้นำไปปรับใช้ทั่วประเทศในเวลาต่อมา โดยหน่วยงานจัดการภัยพิบัติหลักในประเทศไทย เช่น ปภ. และภาคีเครือข่าย เช่น ADPC ได้มีความร่วมมือกันในโครงการต่างๆ ภายหลังเหตุการณ์มหอกภัยปี 2554

ในช่วงระยะเวลาของกรอบการดำเนินงานเสียวโกะ (ปี 2548-2558) ประเทศไทยเป็นผู้นำในงานด้านการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติ ปัจจุบันประเทศไทยได้นำกรอบการดำเนินการลดความเสี่ยงภัยพิบัติเช่นใดเข้าบรรจุไว้ในแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นการยืนยันถึงความก้าวหน้าของกระบวนการทำงานระดับชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและระดับภูมิภาค

ปัจจุบันกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีความพยายามที่จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมชุมชนให้มีความตระหนักรู้ในความเสี่ยงภัย และเกิดการรับรู้ ปรับตัว พื้นเร็วทั่ว อย่างยั่งยืน

นายฉัตรชัย พรหมเลิศ

อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

« สารบัญ »

กิตติกรรมประกาศ.....	6
ความเป็นมา.....	8
กิจกรรมหลักที่ช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถในการปรับตัวของชุมชนในประเทศไทย... 11	
บทเรียนสำคัญนำไปสู่การเพิ่มพลัง และการพร้อมรับปรับตัว.....	31
01. ธรรมชาติบทท้องถิ่นและการพร้อมรับปรับตัวจากอุทกภัย.....	32
02. การพัฒนาศักยภาพการประเมินความเสี่ยงภัยของชุมชน.....	36
03. การวางแผนการลดความเสี่ยงภัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน.....	42
04. การพัฒนาศักยภาพของชุมชน การอบรม และการเพิ่มทักษะ.....	50
05. การเพิ่มศักยภาพระบบการเตือนภัย.....	56
06. การพัฒนามาตรการเพื่อการลดความเสี่ยงอุทกภัยของชุมชน.....	60
07. ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างความปลอดภัยของโรงเรียน.....	70
08. การเพิ่มพลังของชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน.....	74
09. เครือข่ายความรู้.....	78
10. การสรรสร้างความร่วมมือ.....	84
ก้าวต่อไปเพื่อเสริมสร้างการพร้อมรับปรับตัวในประเทศไทย.....	90

« กิตติกรรมประกาศ »

ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ขอขอบคุณทุกท่าน ดังรายนามด้านล่างนี้ ที่ให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาอันเป็นประโยชน์ในการเรียบเรียงเอกสารฉบับนี้ตลอดมา

ศ. เกียรติคุณ ดร. กระแส ชนะวงศ์

ดร. พิจิตต รัตตกุล

Mr. Shane Wright

Mr. N.M.S.I. Arambepola

Mr. Sajedul Hasan

ดร. พีรพันธ์ โตวิชราภรณ์

Mr. Frederic John Abo

Mr. Bill Ho

น.ส. ชนิตาภา ยุกตะทัต

Mr. Atiq K. Ahmed

นางสิริภาญจน์ คหัทธู

ดร. สรวิต วิฑูรทัศน์

นายกิตติพงษ์ พงศาปาน

นายวีระพล ศรีพงษ์ชัย

น.ส. วริฏฐา วรรณทอง

น.ส. สุนิสา สุตรัก

ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย มีความซาบซึ้งใจในความร่วมมือและการมีส่วนร่วมต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนของหน่วยงานต่างๆ ดังรายนามที่ปรากฏในเอกสารฉบับนี้

**หน่วยงานและองค์กรที่ร่วมดำเนินโครงการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ
ชุมชนพื้นที่โครงการนำร่อง**

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กรมชลประทาน

กรมอุตุนิยมวิทยา

กรมทรัพยากรน้ำ

สำนักงานนโยบายและบริหารจัดการน้ำ
และอุทกภัยแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

สภากาชาดไทย

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง
และขนาดย่อม

โรงเรียน

โรงเรียนท่าหลวงวิทยานุกูล
โรงเรียนวัดไก่อัน
โรงเรียนวัดหัวหิน
และโรงเรียนวัดจำปา

โรงพยาบาล

โรงพยาบาลชุมแสง
โรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา
โรงพยาบาลปทุมธานี
และโรงพยาบาลกลาง

องค์กรพัฒนาเอกชน

องค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล
เจแปนฟาวเดชั่น
เอ็นพีโอ พลัส อาร์ต
ดีไซน์ ฟอว์ ดีแซสเตอร์ (ดีฟอว์ดี)
และบริษัท คลับครีเอทีฟ จำกัด

◀ ความเป็นมา ▶

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติบ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นอุทกภัย วาตภัย แผ่นดินไหว ดินโคลนถล่ม สึนามิ ภัยแล้ง และไฟป่า จากปัจจัยความเสี่ยงเหล่านี้ ประกอบกับความเปราะบางและการขาดความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ เป็นสาเหตุนำไปสู่การเกิดภัยพิบัติ สร้างความสูญเสียทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงความเสียหายต่อระบบสาธารณสุข ภูมิภาค เศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชน

จะเห็นได้ว่า ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้นมีความไม่แน่นอน จึงทำให้เกิดความสนใจและความต้องการในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการเตรียมความพร้อมและการสร้างความสามารถในการลดความเสี่ยงภัยในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ดังเหตุการณ์สึนามิที่เกิดขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม 2547 ซึ่งมีพื้นที่หลายจังหวัดในภาคใต้ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ความสูญเสียดังกล่าว นำมาซึ่งข้อตกลงร่วมกันของประชาคมโลกในการประชุมระดับโลกว่าด้วยการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ครั้งที่ 2 ที่จัดขึ้นในเดือนมกราคม ปี 2548 ที่เมืองโกเบ ประเทศญี่ปุ่น และกำหนดข้อตกลงการดำเนินงานด้านการลดความเสี่ยงภัยในกรอบการดำเนินงานเฮียวโกะ เพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ 2548-2558 ซึ่งถือเป็นกรอบปฏิบัติสากลเพื่อการลดความเสี่ยงภัยที่ทุกประเทศต้องปฏิบัติตาม

สำหรับประเทศไทย ความสูญเสียและเสียหายครั้งรุนแรงที่เกิดจากเหตุการณ์สึนามิ รวมถึงการต้องปฏิบัติตามกรอบการดำเนินงานเฮียวโกะเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ได้นำมาสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติแห่งชาติ พ.ศ. 2553-2562 แผนปฏิบัติการฉบับนี้ มีรายละเอียดครอบคลุมถึงสถานการณ์ความเสี่ยงจากภัยพิบัติในประเทศ การกำหนดเป้าหมายในการดำเนินการเพื่อลดความเสี่ยงภัยจากภัยพิบัติ บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จ รวมถึงการติดตามและประเมินผลในการดำเนินงานของแผนงานต่างๆ แผนดังกล่าว แสดงถึงการยอมรับร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ที่ดำเนินงานด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่จะทำงานร่วมกันเพื่อป้องกันและลดความสูญเสียจากภัยพิบัติที่จะเกิดในอนาคต

ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ระดับความเสี่ยง

อุทกภัย *สูง*
* วาตภัย *สูง*
* * แผ่นดินไหว *กลาง*
ภัยแล้ง *กลาง*
ดินโคลนถล่ม *กลาง*

* รวมถึงภัยจากพายุไต้ฝุ่น

** รวมถึงเหตุการณ์สึนามิ 2547

ข้อมูลดัดแปลงจาก EM-DAT - The OFDA/CRED International Disaster Database (2015) for the period 1960-2015

เหตุการณ์สึนามิปี 2547 ทำให้เกิดการเล็งเห็นถึงความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติให้กับหน่วยงานระดับชาติต่างๆ เช่น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เช่นเดียวกับเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี 2554 ที่ส่งผลกระทบต่อเป็นวงกว้างโดยเฉพาะในพื้นที่ภาคกลางของประเทศ รวมถึงกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นถึงความต้องการในการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนและท้องถิ่นในการรับมือกับภัยพิบัติ ซึ่งศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียและภาคีเครือข่ายต่างๆ ก็ตระหนักถึงความต้องการดังกล่าว จึงทำงานร่วมกันกับชุมชนและท้องถิ่นเพื่อให้สามารถรับมือกับภัยพิบัติได้ด้วยตนเอง

เอกสารฉบับนี้ แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นและทุ่มเทของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียและภาคีเครือข่ายในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในด้านการลดความเสี่ยงจากอุทกภัยและภัยอื่นๆ โดยเฉพาะบทเรียนสำคัญจากการดำเนินกิจกรรมภายหลังเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี 2554 ซึ่งกระบวนการทำงานที่หลากหลายเกี่ยวกับชุมชนในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยในบริบทที่แตกต่างกัน รวมถึงได้เสนอแนะแนวทางในการสร้างศักยภาพแก่ชุมชนในการเตรียมความพร้อมและปรับตัวทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับโลกต่อไป

พื้นที่ดำเนินโครงการสร้างการเตรียมพร้อมปรับตัวของชุมชนในประเทศไทยนับตั้งแต่ปี 2543

การเตรียมความพร้อมของชุมชน

กระบี่ กรุงเทพมหานคร ชัยนาท ตรัง นครพนม นครสวรรค์ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา
พิจิตร เพชรบุรี ภูเก็ต ปราจีนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ระนอง สมุทรปราการ สตูล สิงห์บุรี
สงขลา อ่างทอง และอุทัยธานี

การสร้างความปลอดภัยของโรงเรียน

กรุงเทพมหานคร นครพนม และพระนครศรีอยุธยา

การเตรียมความพร้อมด้านสาธารณสุข

กรุงเทพมหานคร นครสวรรค์ ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา

การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน

ทั่วประเทศ

◀ กิจกรรมหลักที่ช่วยเสริมสร้าง ขีดความสามารถในการปรับตัว ของชุมชนในประเทศไทย ▶

ในส่วนนี้ เป็นการนำเสนอภาพรวมของกิจกรรมที่ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ร่วมกับภาคีเครือข่าย ได้ดำเนินการในประเทศไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมามากกว่าสองทศวรรษที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็น การลดความเสี่ยงภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน หรือการสร้างขีดความสามารถในการปรับตัวของชุมชน ฯลฯ ซึ่งโครงการต่างๆ มักจะเกิดขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์ภัยพิบัติครั้งสำคัญ อาทิเช่น อุทกภัยในพื้นที่เทศบาลขนาดใหญ่ในปี 2543 เหตุการณ์สึนามิปี 2547 อุทกภัยในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง และโครงการที่พัฒนาขึ้นหลังจากเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี 2554 ซึ่งมีทั้งหมด 6 โครงการคือ โครงการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยในประเทศไทย (Program for Reduction of Vulnerability to Floods in Thailand) โครงการพัฒนาขีดความสามารถในการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน (Program for Enhancement of Emergency Response) โครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนในการลดความเสี่ยงอุทกภัยในประเทศไทย (Flood Risk Management Capacity Building in Thailand) โครงการบริหารจัดการอุทกภัยโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community-based Approaches to Flood Management) โครงการเสริมสร้างศักยภาพของโรงเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมรับมืออุทกภัย (Strengthening Capacity of Vulnerable Schools for Flood Preparedness and Response) และโครงการบทบาทของภาคเอกชนในการลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจด้วยการบริหารจัดการและวางแผน เพื่อรองรับการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่อง (Private Sector Engagement in Natural Disaster Risk Reduction for Resilient Economies through Business Continuity Planning and Management)

กิจกรรมเพื่อสร้างความพร้อมรับมือภัยพิบัติและฟื้นฟูอย่างรวดเร็วให้กับชุมชนในประเทศไทย

ตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียได้ดำเนินกิจกรรมเรื่องการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการรวบรวมความสำเร็จและความท้าทายจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไว้ ดังต่อไปนี้

ช่วงระยะเวลาก่อนปี 2554 เกิดเหตุการณ์อุทกภัยในเดือนพฤศจิกายน 2543 ที่เทศบาลหาดใหญ่ ซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นที่ศูนย์กลางทางธุรกิจและการท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย นับเป็นเหตุการณ์อุทกภัยที่ร้ายแรงที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ของประเทศ ส่งผลให้เกิดความต้องการด้านมาตรการเพื่อช่วยลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต จากเหตุการณ์ครั้งนั้น ทำให้เกิดโครงการลดผลกระทบจากภัยพิบัติในตัวเมืองในประเทศไทย (Thailand Urban Disaster Mitigation Project: TUDMP) ขึ้น ในปี 2545 โดยศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียได้ทำงานร่วมกับร่วมกับภาคีเครือข่าย เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การปฏิบัติการเพื่อความยั่งยืนระดับเมืองในพื้นที่เป้าหมาย เทศบาลหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา รวมถึงดำเนินกิจกรรมนำร่องอื่นๆ ในพื้นที่เทศบาลเมืองคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

กิจกรรมโครงการลดผลกระทบจากภัยพิบัติในตัวเมืองในประเทศไทยดังกล่าว ดำเนินการภายใต้โครงการลดผลกระทบจากภัยพิบัติในตัวเมืองในภูมิภาคเอเชีย (the Asian Urban Disaster Mitigation Program: AUDMP)¹ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนากระบวนการเพื่อการวางแผนงานบรรเทาภัยพิบัติและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งแผนงานดังกล่าวได้กำหนดให้ประชาชนเป็นหัวใจสำคัญในกระบวนการตัดสินใจในการกำหนดมาตรการที่ผสมผสานระหว่างการใช้โครงสร้างและไม่ใช้โครงสร้างเพื่อบรรเทาความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เป้าหมายต่างๆ มีการฝึกอบรมและจัดการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะจากพื้นที่ที่มีการสร้างแผนบริหารจัดการและตอบโต้ในสภาวะฉุกเฉินระดับชุมชนซึ่งได้บูรณาการเข้ากับแผนของเทศบาลเป็นการช่วยส่งเสริมการกิจกรรมเชิงปฏิบัติ ได้แก่ การฝึกซ้อมหนีภัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การกู้ชีพกู้ภัย ความปลอดภัยจากอัคคีภัย เป็นต้น

ขณะดำเนินโครงการลดผลกระทบจากภัยพิบัติในตัวเมืองในภูมิภาคเอเชีย ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ตระหนักถึงความสำคัญของการลดผลกระทบจากเหตุการณ์ภัยพิบัติที่เกิดจากน้ำและสภาพอากาศที่มีต่อชุมชนเมืองในพื้นที่เสี่ยงภัย ด้วยเหตุนี้ จึงได้เปิดตัวโครงการเพื่อบรรเทาภัยพิบัติจากสภาวะอากาศและอุทกภัยในเมืองรองของประเทศในทวีปเอเชีย (the Program for Hydro-Meteorological Disaster Mitigation in Secondary Cities in Asia: PROMISE)² ขึ้น โดยมุ่งเน้นกิจกรรมด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ในพื้นที่เทศบาลเมืองป่าตอง ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านตะวันตกของเกาะภูเก็ต จากการพัฒนาและการเจริญเติบโตของเมืองที่ขาดการดูแลควบคุม ทำให้ระดับความเสี่ยงภัยน้ำท่วมและดินโคลนถล่มเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ การประเมินความเสี่ยงและจัดทำแผนที่เสี่ยงภัย ภายใต้โครงการระดับภูมิภาคเพื่อศึกษาตัวอย่างที่ดีของการเตือนภัยล่วงหน้าจากเหตุดินถล่มอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (the Regional Capacity Enhancement for Landslide Impact Mitigation Project: RECLAIM) ช่วยกำหนดมาตรการเพื่อบรรเทาความเสี่ยง ได้แก่ การปรับปรุงระบบระบายน้ำ รวมถึงโครงสร้างทางวิศวกรรมและการปลูกพืชเพื่อช่วยยึดเกาะหน้าดินบนพื้นที่ลาดชัน

โครงการดังกล่าว มุ่งเน้นการสร้างศักยภาพให้แก่ชุมชน สร้างจิตสำนึกและให้การสนับสนุนเครื่องมือเพื่อช่วยลดความล่อแหลมเปราะบางจากภัยที่พบได้บ่อยๆ ในพื้นที่ รวมถึงเสริมสร้างกระบวนการในการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ นอกจากนี้ จากประสบการณ์ในการดำเนินโครงการในพื้นที่เทศบาลเมืองป่าตอง ยังทำให้เห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถาบันต่างๆ ในกระบวนการประเมินความเสี่ยงและการตัดสินใจในระดับท้องถิ่น

อุทกภัยขนาดใหญ่ ปี 2543

โครงการลดผลกระทบจากภัยพิบัติในตัวเมืองในภูมิภาคเอเชีย (AUDMP)

โครงการลดผลกระทบจากภัยพิบัติในตัวเมืองในประเทศไทย (TUDMP)

โครงการเพื่อบรรเทาภัยพิบัติจากสภาวะอากาศและอุทกภัยในเมืองรองของประเทศในทวีปเอเชีย (PROMISE)

โครงการระดับภูมิภาคเพื่อศึกษาตัวอย่างที่ดีของการเตือนภัยล่วงหน้าจากเหตุดินถล่มอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (RECLAIM)

1 ดำเนินโครงการในประเทศบังคลาเทศ กัมพูชา อินเดีย อินโดนีเซีย ลาว เนปาล ฟิลิปปินส์ ศรีลังกา เวียดนามและประเทศไทย

2 สนับสนุนโครงการโดย สำนักงานความช่วยเหลือเหตุภัยพิบัติในต่างประเทศแห่งองค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID/OFDA) ระหว่างปี 2548-2553 ภายใต้โครงการนำร่องในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยให้ความสำคัญกับชุมชนเมืองและโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจโดยการส่งเสริมการเตรียมความพร้อมและการบรรเทาภัยพิบัติ

**แผ่นดินไหวและ
คลื่นสึนามิบริเวณ
มหาสมุทรอินเดีย
ปี 2547**

การเตรียมความพร้อม
และการเตือนภัยสึนามิ
และภัยธรรมชาติอื่นๆ
อย่างครบวงจร
(EWSP)

โครงการสร้าง
ระบบเตือนภัยและ
ลดผลกระทบ
จากสึนามิ
ในมหาสมุทรอินเดีย
(IOTWS):
การประเมินสภาวะ
ชุมชนตามกรอบหลักคิด
ของชุมชนชายฝั่ง
ที่ยั่งยืน
(CCR)

โครงการส่งเสริม
ทางเลือก
ในการประกอบ
อาชีพที่ยั่งยืน
หลังภัยพิบัติสึนามิ
(SCL)

จากเหตุการณ์แผ่นดินไหวและคลื่นสึนามิบริเวณมหาสมุทรอินเดียในปี 2547 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก อาคารทรัพย์สิน รวมถึงระบบสาธารณูปโภคได้รับความเสียหายอย่างใหญ่หลวง ทำให้เห็นถึงความสำคัญและความต้องการระบบการแจ้งเตือนภัยและการโต้ตอบอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความร่วมมือจากโครงการเพื่อการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ได้ดำเนินโครงการการเตรียมความพร้อมและการเตือนภัยสึนามิและภัยธรรมชาติอื่นๆ อย่างครบวงจร (End-to-End Early Warning System and Preparedness for Tsunamis and Other Natural Hazards: EWSP) มีพื้นที่ดำเนินโครงการในจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และสตูล ระยะเวลาดำเนินงานตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2548 จนถึงกลางปี 2549

โครงการนี้ได้ทำให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างความเข้มแข็งตามองค์ประกอบสำคัญของการเตือนภัยอย่างครบวงจร โดยเฉพาะการสร้างศักยภาพให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างระบบและกระบวนการเตือนภัยให้แก่ชุมชนที่มีความเปราะบาง ภายใต้โครงการดังกล่าว มีพื้นที่ชุมชนที่ถูกคัดเลือกเป็นพื้นที่โครงการนำร่อง 3 จังหวัด คือ พังงา กระบี่ และภูเก็ต ซึ่งดำเนินการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการลดความเสี่ยงภัยโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ รวมถึงพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเตือนภัยอย่างครบวงจร นอกจากการดำเนินโครงการในพื้นที่นำร่องแล้ว โครงการนี้ ยังมีส่วนช่วยสร้างศักยภาพในการดำเนินงานของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทั้งในส่วนของลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน การบริหารจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน การประเมินความเสียหายและความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ และการโต้ตอบสถานการณ์ฉุกเฉินของหน่วยกู้ภัย ซึ่งทั้งหมดนี้ได้นำไปปรับใช้ในชุมชนอื่นๆ ของประเทศในเวลาต่อมา

อีกหนึ่งโครงการที่สำคัญ คือ โครงการสร้างระบบเตือนภัยและลดผลกระทบจากสึนามิในมหาสมุทรอินเดีย (Indian Ocean Tsunami Warning and Mitigation System: IOTWS)³ ซึ่งเป็นการสนับสนุนในระดับสากลเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการเตือนภัยสึนามิในมหาสมุทรอินเดีย และมีกิจกรรมสำคัญ คือ การประเมินสภาวะชุมชนตามกรอบหลักคิดของชุมชนชายฝั่งที่ยั่งยืน (Coastal Community Resilience: CCR) เป็นการประเมินความเข้มแข็ง จุดอ่อน และโอกาสในระดับชุมชน ทั้งด้านธรรมาภิบาล เศรษฐกิจและสังคม การบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดิน ความรู้ด้านความเสี่ยงในท้องถิ่น รวมถึงการเตือนภัยและการอพยพ เพื่อตอบคำถามสำคัญคือ “ชุมชนชายฝั่งของท่านมีความสามารถในการพร้อมรับปรับตัวและฟื้นกลับจากภัยพิบัติอย่างไร?”⁴

เครื่องมือการประเมินดังกล่าวถูกนำไปทดลองใช้โดย โครงการส่งเสริมทางเลือกในการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนหลังภัยพิบัติสึนามิ (Post-Tsunami Sustainable Coastal Livelihoods: SCL)⁵ ซึ่งสนับสนุนการดำเนินโครงการโดยองค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศแห่งสหรัฐอเมริกา โครงการดังกล่าวถูกออกแบบมาเพื่อช่วยเหลือชุมชนชายฝั่งในการฟื้นฟูอาชีพ สร้างภูมิคุ้มกันในการปรับตัวต่อภัยธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคต และปรับรูปแบบการประกอบอาชีพให้มีความยั่งยืนยิ่งขึ้น โดยนำแนวคิด “การสร้างคืนใหม่ให้ดีกว่าเดิม” หรือ “build back better” เป็นหลัก การนำแนวทางการประเมินแบบ IOTWS มาใช้ในพื้นที่ตำบลคำพวน จังหวัดระนอง ได้ผ่านการหารือกับผู้แทนชุมชน ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกษตรจังหวัด กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมประมง และองค์กรพัฒนาเอกชนอื่นๆ ที่อยู่ในพื้นที่

3 สนับสนุนโครงการโดยสำนักงานความช่วยเหลือเหตุภัยพิบัติในต่างประเทศแห่งองค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา: USAID/OFDA) มีภาคีเครือข่ายความร่วมมือ คือ National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA), IRG-Tetra Tech, ADPC and the University of Rhode Island
4. ‘How Resilient is your Coastal Community?’ A Guide for Evaluating Coastal Community Resilience to Tsunamis and Other Hazards ที่มา http://www.coast.noaa.gov/regions/pacific/resources/resilience/coastal_community_resilience_guide.pdf
5. ด้วยความร่วมมือจาก Coastal Resources Center, University of Rhode Island และสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย

โครงการอื่นๆ ที่นำแนวคิดชุมชนเป็นฐานมาใช้ในการดำเนินโครงการคือ โครงการเสริมสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการอุทกภัย (Flood Emergency Management Strengthening: FEMS) ภายใต้แผนงานบริหารจัดการและบรรเทาอุทกภัย (Flood Management and Mitigation Programme: FMMP) ของคณะกรรมการแม่ข่ายน้ำโขง ซึ่งดำเนินโครงการระหว่างปี 2547-2554 โครงการนี้มีส่วนสำคัญในการลดความสูญเสียของประชาชนทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่เสี่ยงต่ออุทกภัยในประเทศกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เวียดนาม และประเทศไทย โดยได้ดำเนินกิจกรรมโครงการในประเทศไทย ในพื้นที่อำเภอเมืองนครพนม และอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ด้วยความร่วมมือจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และคณะกรรมการแม่ข่ายน้ำโขงแห่งชาติ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น การสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการลดความเสี่ยงจากอุทกภัย การเสริมสร้างจิตสำนึกของชุมชนต่อความเสี่ยงภัย และการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเยาวชนและสตรีในการลดความเสี่ยงอุทกภัย

เหตุการณ์มหาอุทกภัยปี 2554

ในปี 2554 ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์มหาอุทกภัย ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างและภายหลังฤดูฝน ก่อให้เกิดความสูญเสียเป็นวงกว้างในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะบริเวณภาคกลางในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง นับตั้งแต่ต้นเดือนกรกฎาคมต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 3 เดือน อุทกภัยครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนมากกว่าหนึ่งล้านคน และธนาคารโลกได้คาดการณ์มูลค่าความเสียหายและความสูญเสียทางเศรษฐกิจมากกว่า 45,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ครอบคลุมพื้นที่ซึ่งได้รับผลกระทบกว่า 60,000 ตารางกิโลเมตร (มากกว่า 3,000 ตารางกิโลเมตรเป็นพื้นที่เกษตรกรรม) ในพื้นที่ 58 จังหวัด จากเชียงใหม่จนถึงกรุงเทพมหานคร โดยหลายจังหวัดเป็นพื้นที่เขตอุตสาหกรรม นับเป็นพื้นที่ซึ่งได้รับความเสียหายอย่างรุนแรงที่สุด

อุทกภัยในครั้งนี้ส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง ระบบสาธารณสุขภาค การดำรงชีวิตล้วนได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง การดำเนินธุรกิจหยุดชะงัก รวมถึงมีเหตุการณ์ความสับสนวุ่นวายอื่นๆ เกิดขึ้นพร้อมกัน อุทกภัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความไม่พร้อมในการรับมือกับภัยขนาดใหญ่ที่มีความรุนแรงระดับชาติ และมีชุมชนจำนวนมากที่ขาดประสบการณ์รับมือกับภัยพิบัติที่มีระดับความรุนแรงเช่นนี้ ทำให้เห็นถึงความต้องการในการเพิ่มศักยภาพในการเตรียมความพร้อมและการรับมือกับภัยพิบัติ

เนื่องจากชุมชนเป็นที่แรกที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียจึงได้ดำเนินโครงการต่างๆ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความสามารถของชุมชนให้สามารถรับมือกับภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โครงการสร้างความพร้อมในการรับรู้ ปรับตัว ฟื้นเร็วทั่ว อย่างยั่งยืนนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดความเปราะบางและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยกิจกรรมต่างๆ และประโยชน์ที่เกิดขึ้น รวมถึงประสบการณ์และความท้าทายจากการทำงานทั้ง 6 โครงการ ได้ถูกนำมาเรียบเรียงในการนำเสนอลำดับถัดไป

6 สนับสนุนโครงการโดยสำนักงานช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแห่งสหภาพยุโรป (ECHO) และองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ)

อุทกภัยที่เกิดขึ้น เป็นประจำในพื้นที่ ลุ่มน้ำโขง

แผนงานบริหารจัดการและบรรเทา
อุทกภัย (FMMP): การสร้าง
ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ
อุทกภัยในภาวะฉุกเฉิน (FEMS)

มหาอุทกภัย ปี 2554

โครงการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัย
ในประเทศไทย

โครงการตอบโต้ในภาวะฉุกเฉิน
(PEER): การตอบโต้ของชุมชน
ในภาวะฉุกเฉิน (CADRE)/
การเตรียมความพร้อมโรงพยาบาล
ในการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน
(HOPE)

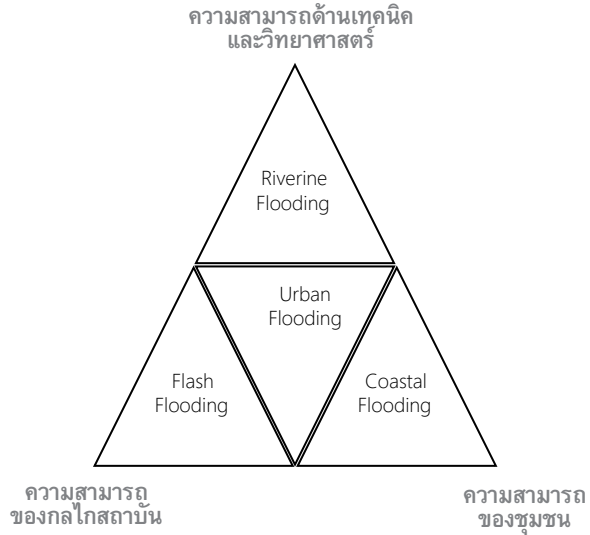
โครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนในการ
ลดความเสี่ยงอุทกภัยในประเทศไทย

โครงการบริหารจัดการอุทกภัย
โดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน

โครงการเสริมสร้างศักยภาพ
ในการเตรียมความพร้อมและรับมือ
อุทกภัยในโรงเรียน

โครงการบทบาทของภาคเอกชนใน
การลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ
เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ด้านเศรษฐกิจด้วยการบริหารจัดการ
และวางแผนเพื่อรองรับการดำเนิน
ธุรกิจอย่างต่อเนื่อง

ลักษณะรูปแบบการดำเนินงานการสร้างความสามารถในการปรับตัว
ของชุมชนโดยชุมชนเป็นฐานของ ADPC

โครงการของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย มีหลายโครงการที่เป็นโครงการเพื่อลดความเสี่ยงของอุทกภัยประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอุทกภัยในเขตเมือง น้ำป่าไหลหลาก น้ำล้นตลิ่ง รวมถึงน้ำท่วมชายฝั่ง (ในกรณีที่เกิดสึนามิ) ซึ่งศูนย์ฯ ใช้หลักการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานในการออกแบบและดำเนินโครงการให้เหมาะกับภัยพิบัติแต่ละประเภทโดยเฉพาะ ซึ่งโครงการต่างๆ ล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มศักยภาพในการพร้อมรับปรับตัวต่อภัยพิบัติของชุมชนเช่นเดียวกัน

จะเห็นได้ว่า การทำงานของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียจะให้ความสำคัญกับแนวทางการทำงาน 3 ประการ ได้แก่ 1) การสร้างความสามารถให้แก่ชุมชนโดยใช้ข้อมูลและเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2) การสร้างศักยภาพให้กับสถาบันและองค์กรในระดับท้องถิ่น 3) การสร้างความตระหนักให้แก่ชุมชนในเรื่องความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติ และเสริมสร้างทักษะขั้นพื้นฐานเพื่อให้ชุมชนสามารถรับมือกับภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น

โครงการลดความเสี่ยง ต่ออุทกภัย ในประเทศไทย

พื้นที่การดำเนินโครงการ:

19 จังหวัดในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่นครสวรรค์ถึงสมุทรปราการ รวมทั้งกรุงเทพมหานคร และมีพื้นที่โครงการสาธิตในระดับท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พื้นที่ที่ได้รับการอบรมเรื่องมิสเตอร์เตือนภัยจากสภาน้ำล้นตลิ่ง 4 พื้นที่ คือ

- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- องค์การบริหารส่วนตำบลโผงเผง จังหวัดอ่างทอง
- องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม จังหวัดสิงห์บุรี

ระยะเวลาดำเนินโครงการ:

กุมภาพันธ์ 2555 – ธันวาคม 2559

ผู้สนับสนุนการดำเนินโครงการ:

สำนักงานความช่วยเหลือเหตุภัยพิบัติในต่างประเทศแห่งองค์การเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID/OFDA)

เครือข่ายภาคี:

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- กรมอุตุนิยมวิทยา
- กรมชลประทาน
- กรมทรัพยากรน้ำ
- สำนักงานนโยบายและบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ
- ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ
- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

กิจกรรมหลัก ของโครงการ

การสร้างศักยภาพและการฝึกอบรม

- การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม รวมทั้งการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารจัดการความเสี่ยงต่ออุทกภัยอย่างบูรณาการ โดยการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวขึ้น ดำเนินถึงบริบทของประเทศรวมทั้งความต้องการของแต่ละหน่วยงาน ในระยะที่ 1 พัฒนาหลักสูตรและจัดอบรมร่วมกับวิทยาลัยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- การพัฒนาคู่มือคู่มือฝึกและการจัดฝึกอบรมหลักสูตรครูฝึกมิสเตอร์เตือนภัยจากสภาน้ำล้นตลิ่ง
- การพัฒนาหลักสูตรการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านอุทกภัยอย่างบูรณาการให้แก่หน่วยงานด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงอุทกภัยของประเทศ รวมทั้งจัดฝึกอบรมหลักสูตรนี้ให้แก่ กรมทรัพยากรน้ำ กรมชลประทาน กรมอุตุนิยมวิทยา

กิจกรรมพื้นที่โครงการในพื้นที่สาธิต

- ให้การสนับสนุนข้อมูลและองค์ความรู้เชิงวิชาการในการพัฒนาแผนการเตรียมความพร้อม และแผนเผชิญเหตุขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าหลวง
- ชุมชนในพื้นที่นำร่องร่วมกำหนดมาตรการลดความเสี่ยงอุทกภัยของตนเอง รวมถึง มาตรการเชิงโครงการและไม่เชิงโครงสร้างของชุมชน
- การฝึกอบรมด้านการเตือนภัยและอพยพของชุมชน โดยใช้กระบวนการฝึกซ้อมแผนบนโต๊ะ และการฝึกซ้อมสถานการณ์สมมติ รวมทั้งการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียงจึงมีการจัดซ้อมแผนบนโต๊ะร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 แห่ง
- การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการเตือนภัยระดับท้องถิ่น ในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และองค์การบริหารส่วนตำบลโผงเผง จังหวัดอ่างทอง

ความสำเร็จ ของโครงการ

ประสบการณ์และ ความท้าทายในการ ดำเนินโครงการ

เครือข่ายและการแลกเปลี่ยนข้อมูล

- การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการดำเนินการด้านการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัย ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เข้าร่วมการประชุม
- จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการในระดับชาติ และระดับนานาชาติ
- การจัดทำเอกสารกรณีศึกษาเพื่อการเผยแพร่ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ: ได้แก่ “Striking Gender Balance to Build a Flood-Resilient Community”; “Building Flood Preparedness in Community: Implementing early warning systems in Ayutthaya”; และ “Bringing Collaborative Governance in Community Early Warning System for Flood Risk Reduction”
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมทรัพยากรน้ำ กรมชลประทาน และกรมอุตุนิยมวิทยา ร่วมพัฒนาหลักสูตรการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านอุทกภัยอย่างบูรณาการโดยมีเนื้อหาหลักสูตรตามบริบทและความต้องการของหน่วยงาน
- ติดตั้งอุปกรณ์เตือนภัยในชุมชน ฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้และแนวทางในการใช้ประโยชน์ของอุปกรณ์ รวมทั้งเป็นช่องทางการติดตามข่าวสารเพิ่มมากยิ่งขึ้น
- จัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและเตรียมความพร้อมอุทกภัยของชุมชน
- มีผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรมิสเตอร์เตือนภัยจากสภาน้ำล้นตลิ่ง มากกว่า 150 คน ซึ่งจะเป็นต้นแบบในการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์อุทกภัยของชุมชน
- มีผู้ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรครูฝึกมิสเตอร์เตือนภัยด้านอุทกภัยจากสภาน้ำล้นตลิ่ง จำนวน 26 คน โดยเป็นผู้แทนจากหน่วยงานด้านการบริหารจัดการอุทกภัยของประเทศ
- มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้เชี่ยวชาญด้านอุทกศาสตร์และการบริหารจัดการอุทกภัยมากกว่า 10 ประเทศ ในการระบุนโยบายและแนวทางแก้ไขในประเด็นด้านการลดความเสี่ยงอุทกภัยในระดับชุมชน ท้องถิ่น และระดับชาติ
- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือ flood forum ที่จัดขึ้นทั้งหมด 3 ครั้ง โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งตัวแทนจากชุมชน ภาคประชาชนเข้าร่วมแลกเปลี่ยน รวมถึงร่วมหาแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน
- ผู้นำชุมชนเป็นตัวแทนในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยในระดับชุมชน ในการประชุมระดับรัฐมนตรีว่าด้วยการลดความเสี่ยงภัยในระดับเอเชียครั้งที่ 6
- การทำงานร่วมกันและการสร้างความร่วมมือในการดำเนินโครงการกับหน่วยงานที่หลากหลายในเวลาเดียวกัน ต้องเข้าใจความต้องการและบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน
- การสร้างความเข้าใจและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน รวมทั้งการสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนเป็นหัวใจสำคัญที่สร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการในพื้นที่นำร่อง
- การใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ ในปัจจุบันประชาชนส่วนมากเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายยิ่งขึ้น การใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงและสร้างเครือข่ายของหน่วยงานด้านอุทกภัยและชุมชน จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารได้ง่ายยิ่งขึ้นและเป็นการลดช่องว่างด้านการสื่อสารแจ้งเตือนภัย เช่น การตั้งกลุ่มไลน์ เฟซบุ๊ก และอินเทอร์เน็ต
- การเข้าใจบริบททางเศรษฐกิจสังคมของชุมชนหรือพื้นที่ที่ไปดำเนินการจะช่วยให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างราบรื่นมากยิ่งขึ้น
- การปรับปรุงและนำใช้ระบบข้อมูลการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าและการประสานงานเพื่อรับมือกับอุทกภัยในปี 2556 ระหว่างชุมชนและหน่วยงานส่วนท้องถิ่น

โครงการการตอบโต้ ในภาวะฉุกเฉิน (PEER)

พื้นที่การดำเนินโครงการ:

การตอบโต้ของชุมชนในภาวะฉุกเฉิน (CADRE)

16 ชุมชนในพื้นที่ 4 จังหวัด คือ

จังหวัดนครสวรรค์ (ตำบลบางตาหงาย ตำบลเกรียงไกร ตำบลกรອງทอง และตำบลทับกฤช) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำเต้า องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลสำเภาล่ม องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม) จังหวัดปทุมธานี (เทศบาลตำบลบางหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสามวัง องค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า เทศบาลเมืองท่าโขลง) และกรุงเทพมหานคร (เขตสายไหม เขตดอนเมือง เขตบางแค และเขตหนองจอก)

การเตรียมความพร้อมโรงพยาบาลในการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน (HOPE)

4 โรงพยาบาลในพื้นที่ 4 จังหวัด คือ โรงพยาบาลชุมแสง จ.นครสวรรค์ โรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา โรงพยาบาลปทุมธานี และโรงพยาบาลกลาง กรุงเทพมหานคร

ระยะเวลาดำเนินโครงการ:

เมษายน 2552 - สิงหาคม 2557

ผู้สนับสนุนการดำเนินโครงการ:

สำนักงานความช่วยเหลือเหตุภัยพิบัติในต่างประเทศแห่งองค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID/OFDA) และการสนับสนุนร่วมจากสภากาชาดอเมริกา

เครือข่ายภาคี:

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- สภากาชาดไทย
- กรุงเทพมหานคร
- สถาบันการแพทย์ฉุกเฉิน
- กระทรวงสาธารณสุข
- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

กิจกรรมหลัก ของโครงการ

การตอบโต้ของชุมชนในภาวะฉุกเฉิน (CADRE)

- จัดอบรมหลักสูตรระดับครูฝึกตามมาตรฐานโครงการการตอบโต้ของชุมชนในภาวะฉุกเฉิน
- อบรมอาสาสมัครกักยาระดับชุมชนในระดับตำบลหรือเขตใน 4 จังหวัด คือ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และกรุงเทพมหานคร
- การส่งมอบอุปกรณ์ในการฝึกหลักสูตร CADRE บางส่วนแก่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ภายหลังจากการอบรมหลักสูตรอื่นๆ ในประเทศ รวมทั้งส่งมอบชุดอุปกรณ์ฉุกเฉินเบื้องต้นและชุดปฐมพยาบาลแก่พื้นที่ที่ร่วมโครงการ
- พัฒนาและปรับหลักสูตรการอบรมสำหรับประเทศไทย
- จัดการฝึกซ้อมสถานการณ์เสมือนจริงในพื้นที่ 15 ชุมชนในพื้นที่ 4 จังหวัดดังกล่าว โดยมีประชาชนเข้าร่วมมากกว่า 500 คน

ความสำเร็จ ของโครงการ

ประสบการณ์และ ความท้าทายในการ ดำเนินโครงการ

การจัดการโรงพยาบาลในภาวะฉุกเฉิน (HOPE)

- การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับสถาบันการแพทย์ฉุกเฉิน กระทรวงสาธารณสุข และกรุงเทพมหานคร
- การปรับและพัฒนาหลักสูตรการอบรม
- การอบรมหลักสูตรนำร่องสำหรับเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลในพื้นที่ 4 จังหวัด คือ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดนครสวรรค์ และกรุงเทพมหานคร
- การอบรมหลักสูตรครูฝึกและการประชุมเชิงปฏิบัติการสำหรับครูฝึก
- การอบรมหลักสูตรการจัดการโรงพยาบาลในภาวะฉุกเฉินในระดับจังหวัด โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมจากโรงพยาบาลจังหวัดและโรงพยาบาลอำเภอ รวมทั้งหมด 32 โรงพยาบาล
- การสนับสนุนข้อมูลและแนวทางด้านวิชาการในการสร้างโรงพยาบาลนำร่องคือ โรงพยาบาลชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โรงพยาบาลปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และโรงพยาบาลกลาง กรุงเทพมหานคร

การตอบโต้ของชุมชนในภาวะฉุกเฉิน (CADRE)

- การเพิ่มศักยภาพการตอบโต้ภัยของชุมชน: มีผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรครูฝึก CADRE ตามมาตรฐานโครงการจำนวน 27 คน และผู้ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรขั้นพื้นฐานตามมาตรฐานโครงการในชุมชนทั้ง 4 จังหวัด รวมจำนวนทั้งสิ้น 134 คน
- การจัดอบรมทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัด โดยในระดับจังหวัดนั้น เป็นการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดปทุมธานี และ กรุงเทพมหานคร โดยคนที่เข้าร่วมการอบรมไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ด้านการกู้ภัยมาก่อน

การจัดการโรงพยาบาลในภาวะฉุกเฉิน (HOPE)

- การเตรียมความพร้อมของหน่วยงานด้านสาธารณสุขในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินให้สามารถปฏิบัติงานและให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในภาวะภัยพิบัติได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรพื้นฐานตามมาตรฐานโครงการ รวมทั้งหมด 151 คน ซึ่งในจำนวนนี้มีผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรครูฝึก HOPE ตามมาตรฐานโครงการจำนวน 18 คน
- ผู้บริหารและบุคลากรทางการแพทย์ร่วมเตรียมความพร้อมให้แก่หน่วยงานด้านสาธารณสุขในประเทศไทย และร่วมออกแบบรูปแบบแผนโต้ตอบภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น
- สนับสนุนการจัดตั้งระบบการบัญชาการเหตุการณ์ของโรงพยาบาล และเตรียมความพร้อมในด้านอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ ให้ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ 4 อย่างของโรงพยาบาล รวมทั้งมีการจัดซ้อมสถานการณ์จำลองที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต
- การประเมินความเสี่ยงในโรงพยาบาลตามดัชนีความปลอดภัยของโรงพยาบาลตามหลักการองค์การอนามัยโลก โดยโรงพยาบาลที่ได้รับการประเมิน มีดังนี้ โรงพยาบาลกลาง โรงพยาบาลปทุมธานี โรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา และโรงพยาบาลชุมแสง
- การจัดซ้อมสถานการณ์เสมือนจริงแบบเต็มรูปแบบในโรงพยาบาลปทุมธานี และโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา โดยมีเจ้าหน้าที่เข้าร่วมมากกว่า 100 คน

- ควรส่งเสริมให้ทุกคนในสังคมและทุกชุมชนตระหนักถึงหน้าที่ของตนเองในการบริหารจัดการภัยพิบัติ ซึ่งการฝึกอบรมหลักสูตร CADRE มีเป้าหมายให้คนทุกกลุ่ม ทุกอาชีพ ทุกเพศวัยเข้ามามีส่วนร่วม
- การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมจากผู้นำชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์ของโครงการ ช่วยให้โครงการประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายรวมทั้ง เป็นการสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายภาคีของโครงการด้วย
- หากชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถรับมือกับภัยพิบัติหรือภาวะฉุกเฉินใดๆ โดยใช้ทรัพยากรและอุปกรณ์ของตนเองได้อย่างเต็มที่แล้ว ก็จะสามารถช่วยเหลือชุมชนข้างเคียง และช่วยบรรเทาผลกระทบจากภัยพิบัติต่างๆ ได้
- ควรมีการพัฒนากระบวนการเหตุการณ์ของโรงพยาบาลให้เป็นส่วนหนึ่งในแผนโต้ตอบภัยของโรงพยาบาล
- ควรมีการผลักดันเชิงนโยบายร่วมกับกาชาด กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานระดับประเทศอื่นๆ เพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ เข้าใจและให้การสนับสนุนโครงการ ซึ่งอาจรวมถึง กิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับผู้บริหาร อาทิ การจัดทำหลักสูตรอบรมสำหรับผู้บริหาร และจัดทำเอกสารเชิงนโยบาย เป็นต้น
- การจะนำ CADRE เข้าเป็นส่วนหนึ่งของแผนการบริหารจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนเป็นฐานได้นั้น ต้องได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น กาชาด และคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศที่มีบทบาทในการพัฒนาหน่วยกู้ภัยระดับชุมชน ซึ่งในประเทศเวียดนาม กาชาดเวียดนามได้นำ CADRE ไปใช้วางแผนการจัดการภัยพิบัติทั่วประเทศแล้ว

โครงการเพิ่มศักยภาพชุมชน ในการลดความเสี่ยงอุทกภัย ในประเทศไทย

พื้นที่การดำเนินโครงการ:

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ระยะเวลาดำเนินโครงการ:

พฤษภาคม 2555 – มกราคม 2557

ผู้สนับสนุนการดำเนินโครงการ:

JTI Foundation

เครือข่ายภาคี:

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- สภากาชาดไทย

กิจกรรมหลัก ของโครงการ

การฝึกอบรมการบริหารจัดการภัยพิบัติโดยอาศัย ชุมชนเป็นฐาน

- การทำงานร่วมกับชุมชนอย่างใกล้ชิด เพื่อวางแผนเตรียมความพร้อม และลดความเสี่ยงของชุมชน

การฝึกอบรมหลักสูตรครูฝึก (TFI)

- การฝึกอบรมหลักสูตรครูฝึกตลอดระยะเวลา 8 วัน จะแบ่งหลักสูตรเป็นการสอนเนื้อหาทฤษฎี และการฝึกซ้อมสถานการณ์จำลอง โดยมีผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรครูฝึกตามมาตรฐาน CADRE จำนวน 12 คน จาก 48 คน ที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรขั้นพื้นฐานแล้ว ซึ่งผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรครูฝึกสามารถจัดอบรมหลักสูตรนี้ให้แก่ชุมชนอื่นๆ ของประเทศได้

เครื่องมือตรวจสอบความพร้อมภัยพิบัติของชุมชน

- การพัฒนาเครื่องมือนี้ ได้ผ่านการทดลองใช้ในชุมชนพื้นที่เสี่ยง เพื่อเป็นการประเมินความพร้อมของชุมชนนั้นๆ

ความสำเร็จ ของโครงการ

ประสบการณ์และ ความท้าทายในการ ดำเนินโครงการ

การอบรมการเตรียมความพร้อมและการ ตอบโต้ภัยของชุมชน

- การอบรมหลักสูตรการเตรียมพร้อมตอบโต้ภัยในระดับชุมชน มีผู้เข้าร่วมการอบรมทั้งสิ้นจำนวน 48 คน ประกอบด้วยผู้แทนจากชุมชน อาสาสมัคร มูลนิธิ และเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- มอบชุดอุปกรณ์ฉุกเฉินเบื้องต้น และชุดปฐมพยาบาล ให้แก่พื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ โดยอุปกรณ์เหล่านี้ กลุ่มอาสาสมัครที่ผ่านการอบรม ได้นำไปช่วยเหลือชุมชนที่ประสบอุทกภัยในปี พ.ศ. 2556 ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ชุมชนและกลุ่มอาสาสมัครต่างๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เข้าอบรมหลักสูตร CADRE มีศักยภาพและทักษะในการรับมือกับอุทกภัยที่เกิดขึ้น
- ทีมกู้ภัยของชุมชนได้ถูกจัดตั้งขึ้น และจัดเตรียมอุปกรณ์ในการทำงานได้อย่างเหมาะสม สามารถให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบอุทกภัยในพื้นที่ได้
- ผู้แทนชุมชนและอาสาสมัครที่ผ่านการอบรมหลักสูตรครูฝึก สามารถจะจัดอบรมหลักสูตรให้แก่คนในชุมชนได้
- จัดทำร่างเครื่องมือตรวจสอบความพร้อมรับมือภัยพิบัติในระดับชุมชน โดยคู่มือนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดความพร้อมด้านระบบการเตือนภัยของชุมชนเป็นหลัก ซึ่งผ่านการทดลองด้วยการทดสอบการใช้งานในระดับพื้นที่โดยความร่วมมือของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และสภาอากาศไทย เพื่อนำไปใช้งานด้านการลดความเสี่ยงภัยในชุมชนเป็นฐานในอนาคต
- การทำงานในระดับชุมชนนั้น ควรให้ความสำคัญกับการประสานงานกับหน่วยงานในระดับพื้นที่เพื่อให้มีความเข้าใจ และสามารถทำงานร่วมกันได้ รวมทั้งการพัฒนาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านใด การให้ข้อมูลที่เหมาะสมและให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ จะเป็นแนวทางที่นำไปสู่การบริหารจัดการความเสี่ยงอุทกภัยได้ด้วยตนเอง
- การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน การเพิ่มศักยภาพและความรู้ในการบริหารจัดการลดความเสี่ยงอุทกภัย การสร้างความเห็นพ้องต้องกัน และการกระจายทรัพยากรอย่างทั่วถึง จะเป็นการสร้างความยั่งยืนในระยะยาวได้ให้แก่ชุมชน
- ควรส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานที่ทำงานด้านการลดความเสี่ยงภัย มีความเข้าใจตรงกันในเรื่องหลักการเตือนภัยอย่างครบวงจร เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

โครงการบริหารจัดการ อุทกภัยโดยอาศัย ชุมชนเป็นฐาน

พื้นที่การดำเนินโครงการ:

น้ำล้นตลิ่ง:

ชุมชนตลาดเก่า อำเภอภินทรบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

น้ำท่วมฉับพลัน:

บ้านบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

ระยะเวลาดำเนินโครงการ:

พฤษภาคม – พฤศจิกายน 2558

ผู้สนับสนุนการดำเนินโครงการ:

- องค์การอุทกนิยามวิทยาโลก

เครือข่ายภาคี:

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- กรมอุทกนิยามวิทยา
- กรมทรัพยากรน้ำ
- สภาอากาศไทย
- สำนักงานนโยบายบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ
- องค์การบริการส่วนตำบลในพื้นที่เป้าหมาย

กิจกรรมหลัก ของโครงการ

การสร้างศักยภาพด้านการบริหารจัดการอุทกภัย โดยอาศัยชุมชนเป็นฐานในพื้นที่เป้าหมาย

- การประเมินความเสี่ยงอุทกภัยอย่างมีส่วนร่วม
- การสำรวจชุมชนเบื้องต้นในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อ
เข้าใจปัญหาอันเนื่องมาจากอุทกภัย ศักยภาพ
ของชุมชน ความสามารถในการช่วยเหลือ
ตนเอง และความต้องการเพื่อลดความเสี่ยง
จากอุทกภัย
- การแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและบรรเทา
อุทกภัยของชุมชน
- การสร้างแผนป้องกันและบรรเทาอุทกภัยและ
การฝึกซ้อมแผน
- การเชื่อมโยงการทำงานของคณะกรรมการ
ชุมชนกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่น
ถึงระดับชาติ รวมถึงด้านการพยากรณ์อากาศ
และการแจ้งเตือนภัย
- การจัดทำคู่มือด้านการบริหารจัดการอุทกภัย
โดยอาศัยชุมชนเป็นฐานที่ได้จากประสบการณ์
การดำเนินโครงการ และการติดตามผลในพื้นที่

ความสำเร็จ ของโครงการ

ประสบการณ์และ ความท้าทายในการ ดำเนินโครงการ

ความยั่งยืนของกิจกรรมเพื่อบริหารจัดการ อุทกภัยโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานในพื้นที่ ชุมชนเป้าหมายเมื่อโครงการสิ้นสุดลง

- ส่งเสริมการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานเข้าในแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับชาติ
- ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการก่อตั้งกองทุนเพื่อบริหารจัดการอุทกภัย/ภัยพิบัติระดับชุมชน
- เชื่อมโยงคณะกรรมการบริหารจัดการอุทกภัยเข้ากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอ และระดับชาติ
- เชื่อมโยงแนวคิดและกิจกรรมด้านการบริหารจัดการอุทกภัยเข้ากับการปรับตัวเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- จัดสรรวัสดุอุปกรณ์สาริต เพื่อลดความเสี่ยงจากอุทกภัยให้แก่ชุมชน
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเป้าหมายในจังหวัดปราจีนบุรีได้รับการสนับสนุนเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการประเมินความเสี่ยงอย่างมีส่วนร่วมและการวางแผนเพื่อลดความเสี่ยงจากอุทกภัย
- ชุมชนเป้าหมายจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยของชุมชน
- ชุมชนเป้าหมายพัฒนาและทดสอบแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชนโดยการซ้อมแผน
- ศักยภาพของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยของชุมชนเป้าหมายด้านการเตรียมความพร้อมและการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้ามีเพิ่มขึ้นจากการฝึกอบรมและการซ้อมแผน
- การส่งเสริมสนับสนุนประสานงานและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เพื่อสร้างศักยภาพแก่ชุมชนเป้าหมายด้านการเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย
- ชุมชนตลาดเก่าได้งบประมาณสนับสนุนในการติดตั้งอุปกรณ์สาริตเพื่อลดความเสี่ยงจากอุทกภัยในชุมชน (กล่องวงจรปิด 12 ตัว และสปอตไลท์ 3 ดวง)
- ในการสร้างศักยภาพให้ชุมชน สิ่งที่สำคัญคือต้องใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ และตรงประเด็น เน้นการทำกิจกรรมที่สนุก สดแทรกความรู้ มีสื่อและอุปกรณ์ที่น่าสนใจ หลีกเลียงภาษาที่เป็นวิชาการและเป็นทางการ
- เมื่อชุมชนเข้าใจและเห็นถึงความสำคัญของกิจกรรมต่างๆ ชุมชนจะช่วยกันคิดและปรับให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม รู้สึกถึงการเป็นเจ้าของ และอยากที่จะเผยแพร่ความรู้ที่ได้ส่งต่อให้แก่ผู้อื่น
- ควรให้หน่วยงานในท้องถิ่นร่วมให้ความรู้กับชุมชนในเรื่องต่างๆ เพราะนอกจากจะได้ใกล้ชิดกับชุมชนแล้ว ยังได้ข้อมูลที่ตรงต่อความต้องการของคนในพื้นที่ อีกทั้งยังช่วยสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน นำไปสู่ความร่วมมือซึ่งกันและกันต่อไปในอนาคต
- ควรศึกษาว่า มีกิจกรรมที่หน่วยงานอื่นทำ และสามารถนำมาเชื่อมโยงและต่อยอดในพื้นที่ได้หรือไม่ เพื่อหลีกเลี่ยงไม่เกิดความซ้ำซ้อน และยังช่วยให้เกิดการสร้างเครือข่ายระหว่างกัน

โครงการเสริมสร้างศักยภาพ ในการเตรียมความพร้อม และรับมืออุทกภัยในโรงเรียน

กิจกรรมหลัก ของโครงการ

พื้นที่การดำเนินโครงการ:

อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหลวง: โรงเรียนท่าหลวงวิทยานุกูล โรงเรียนวัดไถ่จัน (ชลประทานอุปถัมภ์) และโรงเรียนวัดหัวหิน
- องค์การบริหารส่วนตำบลจำปา: โรงเรียนวัดจำปา

ระยะเวลาดำเนินโครงการ:

สิงหาคม 2556 – ตุลาคม 2557

ผู้สนับสนุนการดำเนินโครงการ:

บริษัท ซีเกท เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด ผ่านทาง Give2Asia

เครือข่ายภาคี:

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 พระนครศรีอยุธยา
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 นนทบุรี พระนครศรีอยุธยา
- องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่เป้าหมาย

เสริมสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการและ การวางแผนรับมือกับอุทกภัย

- ดำเนินโครงการร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 2 แห่ง เพื่อสร้างศักยภาพให้แก่โรงเรียน เป้าหมาย 4 โรงเรียน ด้านการประเมินความเสี่ยงจากอุทกภัย การสร้างแผนปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับอุทกภัย และการสอดแทรกความรู้ด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเข้าในกิจกรรมการเรียนการสอน

ความสำเร็จ ของโครงการ

ประสบการณ์และ ความท้าทายในการ ดำเนินโครงการ

การบูรณาการด้านการลดความเสี่ยงจาก อุทกภัยเข้าในกิจกรรมการเรียนการสอน

- การสอดแทรกความรู้ด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเข้าในเนื้อหาบทเรียนและกิจกรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- การจัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึกและสร้างวัฒนธรรมด้านความปลอดภัยในโรงเรียน โดยการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อการดำเนินกิจกรรม ได้แก่ สื่อการเรียนรู้ต่างๆ ชุดปฐมพยาบาล ไปสเตอร์ เอกสารตัวอย่างกรณีศึกษา เกมสื่ไฟฟ้า และคู่มือข้อแนะนำเกี่ยวกับภัยพิบัติ
- สนับสนุนให้โรงเรียนเป้าหมายทั้ง 4 โรงเรียนสร้างแผนปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมป้องกันอุทกภัยของโรงเรียน
- ครูและนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจด้านความปลอดภัยจากอุทกภัยและภัยพิบัติต่างๆ จากกิจกรรมศึกษาดูงานนอกสถานที่ กิจกรรมปลูกจิตสำนึกด้านความปลอดภัยในโรงเรียนและการซ้อมแผน
- ช่วยเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีด้านการเตรียมความพร้อมและรับมือกับอุทกภัยผ่านกิจกรรมต่างๆ ให้แก่ ครู นักเรียน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสานต่อกิจกรรมต่อไปในอนาคต
- ช่วยเผยแพร่เอกสารแนวทางในการจัดการเรียนรู้เรื่องการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งจัดทำโดยกระทรวงศึกษาธิการ องค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล องค์การช่วยเหลือเด็ก และองค์การยูนิเซฟ
- ช่วยเผยแพร่และต่อยอดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติ ซึ่งริเริ่มโดย มูลนิธิญี่ปุ่น เอนพีโอ พลัส อาร์ต ดีไซน์ ฟอर्टีตี้แซสเตอร์ (ดีฟอर्टี) และบริษัท คลิป ครีเอทีฟ จำกัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- เนื่องจากโรงเรียนมีแผนการเรียนการสอน และกิจกรรมตามหลักสูตรอยู่แล้ว อีกทั้งยังต้องมีภาระงานและแผนตามตัวชี้วัด การทำกิจกรรมกับโรงเรียนจึงต้องมีความระมัดระวังและมีความยืดหยุ่น เพราะเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ครูและเบียดบังเวลาในการเรียนการสอนของนักเรียน แต่หากโรงเรียนเห็นถึงความสำคัญก็จะช่วยปรับแผนเพื่อให้ดำเนินกิจกรรมโครงการได้เช่นกัน
- ในหลายกรณี การดำเนินกิจกรรมเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในโรงเรียนสามารถทำได้ง่ายกว่าในชุมชน เนื่องจากครูเป็นผู้มีความรู้ สามารถเข้าใจถึงจุดประสงค์ และเนื้อหาได้อย่างรวดเร็ว และมีทักษะที่ดีในการถ่ายทอดสอดแทรกความรู้ เมื่อครูเข้าใจและเห็นด้วยกับกิจกรรม เด็กก็พร้อมที่จะร่วมกิจกรรมด้วย
- การให้ความรู้และจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน ต้องออกแบบให้เหมาะสมกับวัยของเด็กที่ต่างกัน
- กิจกรรมที่ออกแบบสำหรับนักเรียนควรเป็นกิจกรรมที่สนุก สร้างสรรค์ สอดแทรกความรู้ และให้เด็กได้มีส่วนคิดและทำ เมื่อเด็กได้เรียนจากความสนุกและได้ปฏิบัติจริง ก็สามารถจำได้ ช่วยเพิ่มทักษะ และอยากที่จะนำไปบอกเล่าแก่ผู้ปกครอง และชุมชน
- การดำเนินกิจกรรมเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในโรงเรียน ควรมุ่งหมายความยั่งยืนของผลลัพธ์กิจกรรม โดยการสร้างการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของกับโรงเรียนเป้าหมาย เพื่อสอดแทรกความรู้และทักษะต่างๆ ในการเรียนการสอน และสามารถปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่
- โครงการที่มีระยะเวลาในการดำเนินโครงการระยะยาว ควรคำนึงถึงการโยกย้ายบุคลากรภายในโรงเรียน เช่น ผู้อำนวยการ และครู เนื่องจากอาจส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินโครงการ

โครงการบทบาทของภาคเอกชน ในการลดความเสี่ยงจาก ภัยธรรมชาติ เพื่อเสริมสร้าง ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ ด้วยการบริหารจัดการ และวางแผน เพื่อรองรับ การดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่อง

พื้นที่การดำเนินโครงการ:
ทั่วทั้งประเทศ

ระยะเวลาดำเนินโครงการ:
มิถุนายน 2556 – ปัจจุบัน

ผู้สนับสนุนการดำเนินโครงการ:

- JTI Foundation (2013-2014)
- รัฐบาลแคนาดาผ่านทางกองทุน IIDRM ดูแลโดยธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) (2015-2016)
- รัฐบาลเยอรมนี ผ่านสำนักงานความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมนี (GIZ) (2015-2016)

เครือข่ายภาคี:

- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กิจกรรมหลัก ของโครงการ

จัดกิจกรรม และการอบรมในเรื่องของการวางแผน การดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่อง การประเมินความเสี่ยง และการวิเคราะห์มูลค่าและผลประโยชน์ สำหรับภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในระดับท้องถิ่น รวมถึงองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

- การฝึกอบรมตามหลัก ISO22301
- เอกสาร และอุปกรณ์การฝึกอบรมด้าน BCP สำหรับ SME ซึ่งพัฒนามาจากคู่มือของทาง APEC
- การให้การสนับสนุนแก่ SME โดยตรงในด้านที่เกี่ยวกับการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

ให้ความช่วยเหลือ สสว. และ ปภ. รวมถึงองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อระบุแนวทางในการให้ความช่วยเหลือ และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งด้านภัยพิบัติของภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

- รายงานการสำรวจและการประเมินเกี่ยวกับความพร้อมของ SME ในการรับมือภัยพิบัติ
- รายงานการวิเคราะห์นโยบาย กฎหมายสถาบันที่เกี่ยวข้อง และแรงกระตุ้นในการส่งเสริม SME ในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

ความสำเร็จ ของโครงการ

ประสบการณ์และ ความท้าทายในการ ดำเนินโครงการ

สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้และ ประสบการณ์ด้านการสร้างความเข้มแข็ง ของภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผ่านหลากหลายวิธี อาทิ การจัดงานสัมมนา เว็บไซต์ การตีพิมพ์กรณีศึกษา เป็นต้น

- การจัดสัมมนาระดับชาติ และระดับภูมิภาคเพื่อสร้างความตระหนักรู้เรื่องความเข้มแข็งของ SME ด้านภัยพิบัติ
- รายงานเชิงลึกเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านภัยพิบัติของ SME ในประเทศไทย
- เอกสารแนวทางปฏิบัติที่ดีจากประเทศกลุ่ม APEC เกี่ยวกับ BCP
- จัดหมายข่าวฉบับพิเศษภายใต้หัวข้อการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ
- เว็บไซต์ iPrepareBusiness
- ภายหลังการเข้าร่วมการอบรม และกิจกรรมของโครงการ SME มีความเข้าใจและเล็งเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติมากยิ่งขึ้น
- การให้ความรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการฝึกปฏิบัติในการอบรม ทำให้ SME มีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น
- SME ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ผ่านการสัมมนา ทั้งระดับชาติและระดับภูมิภาค
- ประสบการณ์ทำงานและความท้าทายในการดำเนินโครงการ
- SME จำนวนมากมีมุมมองเกี่ยวกับแผนการบริหารจัดการภัยพิบัติ เช่น การวางแผนการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่อง เป็นการเพิ่มงบประมาณของตนเองไม่ใช่เป็นการลงทุน
- ช่องว่างระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐมีผลทำให้ขาดความเชื่อมั่นและการสื่อสารที่ไม่ตรงกัน นั้นอาจนำไปสู่การไม่ให้ความร่วมมือระหว่างกันได้
- การสัมมนาหรือเวิร์คชอปที่ใช้เวลาเพียง 1 วัน ถือว่าเหมาะสมที่สุดในการสร้างความตระหนักรู้แก่ SME เนื่องจากผู้ประกอบการมักมีเวลาน้อย
- ควรจัดพิมพ์เอกสารต่างๆ เป็นภาษาไทย เพื่อดึงดูดกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงสื่อมวลชน

เหตุการณ์มหาอุทกภัย ปี 2554: บทบาทศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ในการสร้างการพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชน

หลังจากเหตุการณ์มหาอุทกภัย ปี 2554 ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ได้ดำเนินการส่งเสริมการพร้อมรับปรับตัวในระดับท้องถิ่น โดยมีจุดมุ่งหมายในการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการสร้างความปลอดภัยและการมีความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน นอกจากนี้ กิจกรรมที่ดำเนินงานยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนให้สามารถพร้อมรับปรับตัวได้ด้วยตนเอง โครงการของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ที่ดำเนินงานมาตลอดภายหลังจากเหตุการณ์อุทกภัยนั้น ครอบคลุมประเด็นในหลายมิติ โดยมีการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคีต่างๆ เพื่อกำหนดมาตรการลดความเสี่ยงภัย แก้ปัญหาความเปราะบาง และช่วยลดปัจจัยความเสี่ยงจากอุทกภัยและภัยอื่นๆ

ภาพรวมของกิจกรรมและโครงการของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียที่ดำเนินงานตลอดหลังจากเหตุการณ์มหาอุทกภัย ปี 2554 ในการสร้างการพร้อมรับปรับตัวในระดับชุมชน มีจุดเด่นในการดำเนินงานด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชน ความปลอดภัยในโรงเรียน การสร้างความพร้อมของหน่วยงานด้านสาธารณสุข และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน

- ชุมชนเป็นกลุ่มแรกที่ต้องมีการเตรียมความพร้อม การรับมือโต้ตอบภัย และมีมาตรการในการลดผลกระทบของภัยพิบัติ เนื่องจากเมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้น ประชาชนในชุมชนจะเป็นคนกลุ่มแรกที่ต้องเผชิญ และต้องรับมือกับภัยนั้นๆ ก่อนที่บุคคลภายนอกจะเข้าถึงพื้นที่ ดังนั้น การฝึกอบรมให้ความรู้ และการมีอุปกรณ์ฉุกเฉินที่เหมาะสม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกชุมชนต้องได้รับการพัฒนาทักษะและขีดความสามารถของประชาชนในพื้นที่ จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการพร้อมรับปรับตัวในระดับชุมชน ในทำนองเดียวกัน การพัฒนาและนาระบบเตือนภัยอย่างครบวงจรไปใช้ในระดับท้องถิ่น เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถรับมือกับภัยได้ทันท่วงที

- การบูรณาการความรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยเข้าไปสู่ระบบการศึกษา จะเป็นการช่วยให้เด็ก (ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มเปราะบางในชุมชน) สามารถเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติได้ โรงเรียนเป็นเสมือนจุดเริ่มต้นในการสร้างการบริหารจัดการลดความเสี่ยงภัย โดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน และเป็นศูนย์รวมในการเตรียมความพร้อมด้านภัยพิบัติของชุมชน ครูซึ่งเป็น “บุคคลตัวอย่าง” สามารถส่งเสริมความรู้เพื่อสร้างความตระหนักในการลดความเสี่ยงภัยของชุมชนได้ และจากประสบการณ์ทำงานของโครงการ ยังได้เรียนรู้ว่า นักเรียนสามารถเผยแพร่ความรู้และช่วยสร้างความตระหนักด้านการลดความเสี่ยงภัยในชุมชนของตนด้วย

- สถานพยาบาลที่มีความพร้อม เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถรับมือกับภัยพิบัติได้ การสร้างความพร้อมให้สถานพยาบาลสามารถทำได้โดยการเพิ่มศักยภาพบุคลากรให้สามารถจัดการกับภัยพิบัติขนาดใหญ่ได้ผ่านการอบรมเฉพาะทาง การมีอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่เหมาะสม และสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้สถานพยาบาลดำเนินงานได้ในภาวะภัยพิบัติ คือ ต้องมีความพร้อมของมาตรการเชิงโครงสร้าง และไม่เชิงโครงสร้าง รวมถึง การที่บุคลากรมีความพร้อมในการปฏิบัติเพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะสามารถให้บริการแก่ประชาชนที่ประสบภัยได้ทันท่วงที นอกจากนี้ การพัฒนานโยบายและมาตรฐานการปฏิบัติงาน จะช่วยให้การประสานงานในภาวะภัยพิบัติได้ดีขึ้น การเตรียมความพร้อมเช่นนี้ จะช่วยลดความสูญเสียและเพิ่มจำนวนผู้รอดชีวิตในภาวะภัยพิบัติได้

- การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการเตรียมความพร้อมด้านภัยพิบัติ เป็นส่วนสำคัญในการสร้างการพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชนได้ ในประเทศไทยมี SMEs อยู่มากถึง 95% ของภาคธุรกิจทั้งหมด ภาคธุรกิจเป็นภาคส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงอาชีพและการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน โดยทั่วไปแล้วธุรกิจมักจะขาดการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ และบ่อยครั้งที่ภาคธุรกิจจะได้รับความสูญเสียและความเสียหายจากภัยพิบัติ หน่วยงานในชุมชนควรให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติและการให้ความช่วยเหลือภาคธุรกิจในการประเมินความเสี่ยง และการวางแผนการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่อง

มุ่งเน้นส่งเสริมการพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชนในประเทศไทย

โครงการของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ได้แสดงให้เห็นถึงการก้าวผ่านวิธีการหรือแนวคิดเดิมในการบริหารจัดการภัยพิบัติของชุมชน เช่น การสร้างความปลอดภัยภายในโรงเรียน การสนับสนุนการสร้างความยั่งยืนของอาชีพ และการสร้างระบบการเตือนภัยอย่างครบวงจร (ซึ่งประเด็นเหล่านี้ยังคงมีความสำคัญในการสร้างการพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชน) โดยศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ได้นำแนวคิดแบบองค์รวมมาใช้ในการบริหารจัดการภัยพิบัติของชุมชน เช่น การสร้างศักยภาพให้แก่สมาชิกในชุมชนให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้ด้วยตนเอง (การเรียนรู้ทักษะการโต้ตอบภัย) และการช่วยเหลือภาคเอกชนให้สามารถดำเนินธุรกิจและฟื้นตัวได้ภายหลังเหตุการณ์ภัยพิบัติ

อีกทั้ง ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียยังได้นำประสบการณ์ ความรู้ และบทเรียนจากการทำงานในแต่ละพื้นที่มาประยุกต์ใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพร้อมรับปรับตัวต่อภัยพิบัติอย่างสร้างสรรค์ เพิ่มพลังให้ชุมชน ซึ่งลำดับต่อไปของเอกสารฉบับนี้ จะอธิบายและให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทเรียนต่างๆ ที่ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียได้เรียนรู้ระหว่างการทำงานโครงการตลอดมา บทเรียนเหล่านี้ จะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ช่วยให้การดำเนินงานลดความเสี่ยงภัยของชุมชนมีประสิทธิภาพ และยังคงช่วยเป็นแนวทางในการพัฒนาการสร้างชุมชนให้มีความพร้อมรับปรับตัวทั่วทั้งภูมิภาคต่อไปในอนาคต

« บทเรียนสำคัญนำไปสู่ การเพิ่มพลัง และ การพร้อมรับปรับตัว »

ในส่วนนี้ จะกล่าวถึงบทเรียนที่ได้จากการทำงานและประสบการณ์การดำเนินโครงการของ ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย โดยแต่ละโครงการมีจุดมุ่งหมายในการเพิ่มขีดความสามารถในการพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชนในประเทศไทย ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการมาตลอดภายหลังจากเหตุการณ์มหาอุทกภัยในปี 2554 การถอดบทเรียนครั้งนี้ ดำเนินถึงประเด็นด้านธรรมาภิบาลท้องถิ่น การพร้อมรับปรับตัวจากอุทกภัย การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการประเมินความเสี่ยง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการลดความเสี่ยงภัย การพัฒนาศักยภาพของชุมชน การพัฒนาขีดความสามารถระบบเตือนภัย การพัฒนาสินทรัพย์ของชุมชนเพื่อการลดความเสี่ยงจากอุทกภัย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างความปลอดภัยจากอุทกภัยของโรงเรียน และการสร้างพลังชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและเครือข่ายความร่วมมือ พร้อมทั้งตัวอย่างกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินงานด้านการสร้างความพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชนในประเทศไทย โดยตัวอย่างกิจกรรมต่างๆ ได้มาจากประชาชนในพื้นที่ หน่วยภาคีเครือข่ายซึ่งเป็นผู้ที่ร่วมดำเนินโครงการมาโดยตลอด รวมถึงผลลัพธ์ของแต่ละบทเรียนในการช่วยเพิ่มพลังให้กับชุมชน

01 ธรรมชาติของท้องถิ่นและการพร้อมรับปรับตัวจากอวกาศ

หน่วยงานทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชน เพื่อให้การทำงานนั้นมีประสิทธิภาพ (รวมถึงกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการพร้อมรับปรับตัวจากอวกาศ) การทำให้กิจกรรมสำคัญต่างๆ ประสบความสำเร็จได้นั้น ควรบูรณาการกิจกรรมเข้ากับแผนในระดับที่สูงกว่า และสามารถที่จะระดมงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อใช้ดำเนินการในกิจกรรมชุมชนได้ การมีส่วนร่วมของผู้มีอำนาจตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญของการทำงานในระดับท้องถิ่นในการสร้างการพร้อมรับปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพ

นายลิขิต สากระแสร์ หัวหน้าสถานีอุตุนิยมวิทยา กบินทร์บุรี สาธิตการวัดปริมาณน้ำฝน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการอบรมหลักสูตร การเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย จังหวัดปราจีนบุรี

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญ

การทำงานกับชุมชนจำเป็นที่จะต้องประสานงานอย่างใกล้ชิดร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนภูมิภาคและระดับจังหวัดต่อการดำเนินโครงการด้านการลดความเสี่ยงภัยในชุมชน ช่วยให้ประชาชนและตัวแทนหน่วยงานได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งทราบถึงข้อจำกัดและข้อมูลที่จำเป็นจากหน่วยงานนั้นๆ ได้โดยตรง ซึ่งการแลกเปลี่ยนเช่นนี้ ทำให้ตัวแทนภาครัฐเห็นปัญหาและได้รับข้อมูลที่ตรงประเด็นจากประชาชน โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่ชุมชนตลาดเก่าและองค์การบริหารส่วนตำบลพราหมณ์ ช่วยสร้างเสริมความสัมพันธ์ของคณะกรรมการบริหารจัดการอุทกภัยของชุมชน หน่วยงานในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานส่วนกลางให้เกิดเป็นเครือข่ายการทำงานร่วมกันมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ การพัฒนาแผนของชุมชนให้มีความสอดคล้องกับแผนและแนวทางการพัฒนาทั้งระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับชาติ

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ การจัดอบรมความรู้เรื่องการแจ้งเตือนอุทกภัยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหลวง โดยมีนายประสิทธิ์ ไต้ทัน หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน เขื่อนพระราม 6 ร่วมเป็นวิทยากรด้วยนั้น เป็นโอกาสที่ดีที่ประชาชนจากชุมชนได้สอบถามและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปล่อยน้ำจากเขื่อนที่อยู่เหนือพื้นที่ขึ้นไป และทำให้ทราบข้อมูลน้ำที่ไหลมาจากพื้นที่เหนือเขื่อนว่ามีผลกับพื้นที่ของตนเองอย่างไร และใช้ระยะเวลาเท่าไรที่จะมาถึงพื้นที่ ผลการอบรมนี้ ทำให้ชุมชนสามารถวางแผนและกำหนดแนวทางการรับมือสถานการณ์อุทกภัยได้ทันท่วงที อันนำมาซึ่งการฝึกทักษะเพื่อเฝ้าระวังระดับน้ำของชุมชน เช่น การคาดการณ์ระยะเวลาการเดินทางของน้ำ และการคาดการณ์ระดับความสูงของน้ำที่จะกระทบกับพื้นที่ของตน

“พวกเราต้องการสร้างความรู้ให้กับชุมชนเพื่อให้เราสามารถมีข้อมูลเตือนภัยล่วงหน้า และเผยแพร่ข้อมูลนี้ในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย”

นายฐนโรจน์ วรรัฐประเสริฐ หัวหน้าฝ่ายวางแผนและแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ
สำนักงานชลประทานที่ 12

การทำงานร่วมกันจะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างการพร้อมรับปรับตัวในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการดำเนินโครงการทำให้เห็นว่า การสร้างชุมชนในการพร้อมรับปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องเกิดจากความร่วมมือและการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสียจากหลายระดับ ซึ่งจะทำให้ชุมชนสามารถระดมทรัพยากรและมีการตัดสินใจร่วมกันอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของชุมชนยังคงเป็นหัวใจสำคัญ อีกทั้ง ต้องมีความเข้าใจและเข้าถึงบริบทของพื้นที่ชุมชนนั้นๆ

ผลของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากชุมชนในธรรมชาติท้องถิ่น และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานอื่นๆ นั้น มีตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ เหตุการณ์อุทกภัยปี 2556 ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดปราจีนบุรี ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่โครงการมีความกระตือรือร้น มีการประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่เพื่อเฝ้าระวัง และมีการติดตามสถานการณ์น้ำร่วมกัน จากตัวอย่างดังกล่าวทำให้เห็นว่า การเพิ่มความสามารถของชุมชนโดยการให้ความรู้และความเข้าใจ จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐด้านการแจ้งเตือนอุทกภัยแก่ชุมชน ให้เป็นไปอย่างทั่วถึงยิ่งขึ้น

ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน เข้าร่วมการซ้อมแผนบนโต๊ะด้านการเตือนภัยอย่างครบวงจร ณ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหลวง

เราจะเพิ่มพลังให้ชุมชน ได้อย่างไร

ชุมชนในพื้นที่โครงการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างการพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชน

การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำหนดมาตรฐานการลดความเสี่ยงภัยอย่างเหมาะสมนั้น เป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดมาตรการการสร้างการพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชนสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริง จากความร่วมมือและการมีส่วนร่วมดังกล่าว ช่วยให้ชุมชนสามารถกระจายทรัพยากรต่างๆ อย่างทั่วถึง สามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงในพื้นที่มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เช่น การยกของขึ้นที่สูงหากระดับน้ำเริ่มสูงขึ้น เป็นต้น รวมทั้งได้รับการสนับสนุนด้านการขนส่งและด้านงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมกันดังกล่าว ยังทำให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจในท้องถิ่นได้ทราบถึงปัญหาและความท้าทายต่างๆ ที่ประชาชนประสบอยู่ ทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงภัยและความท้าทายด้านสังคม หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ จะช่วยให้กิจกรรมโครงการเกิดความยั่งยืน

การอบรมหลักสูตรการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านอุทกภัยอย่างบูรณาการ ที่จัดอบรมให้แก่ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ และกรมอุตุนิยมวิทยา ทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้พัฒนาและมีความเข้าใจต่อแนวคิดการลดความเสี่ยงอุทกภัยในภาพรวม จากการอบรมนี้ ทำให้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน รวมถึงสร้างศักยภาพในการเฝ้าระวังและแจ้งเตือนอุทกภัยตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานตนเองได้ดียิ่งขึ้น

02 การพัฒนาศักยภาพด้านการประเมินความเสี่ยงภัยของชุมชน

ทุกชุมชนมีวิธีการและมาตรการในการรับมืออุทกภัยที่แตกต่างกัน นั่นหมายความว่าแต่ละพื้นที่มีปัจจัยความเสี่ยงที่แตกต่างกัน และบ่อยครั้งที่ผลกระทบที่เกิดกับพื้นที่หนึ่งจะส่งผลกระทบไปยังพื้นที่ที่ใกล้เคียง กระบวนการประเมินความเสี่ยงแบบมีส่วนร่วม (Participatory Risk Assessments: PRA) ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้าใจปัจจัยความเสี่ยงของพื้นที่ตนเองได้ดียิ่งขึ้น เพราะกระบวนการ PRA เป็นกระบวนการที่ร่วมกันประเมินความเสี่ยงของทุกคนในชุมชน ร่วมกันคิด และสะท้อนความต้องการของตนเองได้เป็นอย่างดี อีกทั้ง ยังเป็นส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจของร่วมกัน อันนำไปสู่กระบวนการวางแผนของชุมชน กระบวนการประเมินความเสี่ยงที่ครอบคลุมถึงการประเมินภัย การประเมินความเปราะบาง และการประเมินศักยภาพ โดยขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงแบบมีส่วนร่วม จะนำการรับรู้เกี่ยวกับภัยของชุมชน เข้ามาร่วมวิเคราะห์ ซึ่งวิเคราะห์จากฐานข้อมูลในพื้นที่ 2 ด้าน คือ ประวัติภัยของชุมชน และแผนที่ภัยของชุมชน ผลที่ได้จากการวิเคราะห์นี้ จะถูกนำไปใช้ในการระบุและกำหนดแนวทางการลดความเสี่ยงอุทกภัยของชุมชนต่อไป

เด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีส่วนร่วมในการประเมินความเสี่ยงของชุมชน

การใช้ผลจากการประเมินความเสี่ยงเพื่อคัดเลือกชุมชนเป้าหมาย

การดำเนินโครงการในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้มีการจัดฝึกอบรมเพื่อประเมินความเสี่ยงอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนให้แก่เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล และผู้แทนจาก 6 ชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้แต่ละชุมชนได้เข้าใจถึงภัยในพื้นที่ ความอ่อนแอเฉพาะบาง และความสามารถของตนเอง ผลจากการประเมินความเสี่ยงทำให้ทราบว่า ชุมชนหมู่ที่ 2 บ้านหัวหิน และหมู่ที่ 3 บ้านใหม่พัฒนา มีความเสี่ยงต่ออุทกภัยมาก มีผู้นำที่เข้มแข็ง สมาชิกในชุมชนมีการรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันอยู่เสมอ ในขณะที่หมู่ที่ 10 ซึ่งมีความเสี่ยงมากเช่นกัน แต่ชุมชนมีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมกิจกรรมน้อยกว่า องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหลวง จึงได้คัดเลือกชุมชนหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 เป็นชุมชนเป้าหมายในการดำเนินโครงการเพื่อลดความเสี่ยงจากอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

การสำรวจชุมชนเบื้องต้นเพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินโครงการ

การประเมินความเสี่ยงสามารถนำมาใช้เพื่อทำความเข้าใจกับสภาพพื้นที่ ปัญหา และศักยภาพในการบริหารจัดการกับอุทกภัยของชุมชน รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก่อนที่จะเริ่มดำเนินกิจกรรมโครงการ การประเมินช่วยให้สามารถกำหนดแผนงาน และวิธีการในการดำเนินโครงการเพื่อช่วยเสริมสร้างศักยภาพแก่ชุมชนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ในการดำเนินโครงการในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี คณะทำงานโครงการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้กระบวนการประเมินความเสี่ยงเพื่อสำรวจชุมชนเบื้องต้นในพื้นที่ชุมชนตลาดเก่า ซึ่งได้รับผลกระทบซ้ำซากจากน้ำท่วมล้นตลิ่ง และบ้านบุพราหมณ์ ซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงจากน้ำป่าไหลหลาก จากการประเมินความเสี่ยงชุมชนตลาดเก่า ทำให้ทราบว่า ผู้นำและคณะกรรมการชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนด้านต่างๆ อยู่แล้ว และร่วมตัวทำกิจกรรมร่วมกันอยู่เสมอ ในส่วนของบ้านบุพราหมณ์ ซึ่งมีองค์การบริหารส่วนตำบลที่เข้มแข็ง มีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน เข้าใจพื้นที่เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในแง่ของการบริหารจัดการอุทกภัย สามารถช่วยแนะนำแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมโครงการได้ อีกทั้งยังมีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือในการเตรียมพร้อมและรับมือกับน้ำท่วมฉับพลัน น้ำป่าไหลหลากในช่วงฤดูฝนของทุกปี นอกจากนี้ ยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการในชุมชนเป้าหมายอีกด้วย

การประเมินความเสี่ยงจากอุทกภัยในชุมชน ควรนำโดยผู้นำในพื้นที่

ในพื้นที่ชุมชนตลาดเก่า จังหวัดปราจีนบุรี นางสาวดรุณี ธาราทิพยกุล ประธานชุมชน เป็นผู้นำในการประเมินความเสี่ยงอย่างมีส่วนร่วม โดยใช้พื้นที่บริเวณลานกิจกรรมของชุมชนริมแคว หนุมานในการทำกิจกรรม และมีสมาชิกชุมชนทุกเพศทุกวัยแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมดังกล่าวร่วมกัน มีการวาดแผนที่ชุมชน แสดงจุดปลอดภัย จุดเสี่ยงภัยน้ำท่วม โดยใช้สัญลักษณ์และสีต่างๆ มีการจัดทำบัญชีรายชื่อกลุ่มเปราะบางที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เมื่อเกิดภัย ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ หญิงมีครรภ์ เด็กเล็ก และยังจัดทำบัญชีทรัพยากรที่มีในชุมชน บุคคลสำคัญในชุมชนและหน่วยงานที่สำคัญในพื้นที่ รวมถึงรายละเอียดในการติดต่อ ประวัติการเกิดอุทกภัยและผลกระทบ นอกจากนี้ ตำแหน่งที่อยู่ของผู้นำชุมชน กลุ่มเปราะบาง และทรัพยากรต่างๆ ยังถูกกำหนดลงบนแผนที่ชุมชนด้วย เพื่อให้รู้ว่า หากเกิดภัยจะต้องช่วยเหลือใคร ติดต่อใคร และช่วยเหลือที่ไหนก่อนท้ายที่สุด เป็นการนำเสนอผลจากการประเมินความเสี่ยงโดยเครื่องมือต่างๆ เพื่อให้ยอมรับผลร่วมกัน

โรงเรียนในพื้นที่เสี่ยงภัย ก็สามารถใช้กระบวนการประเมินความเสี่ยงแบบมีส่วนร่วมได้

โรงเรียนถือเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในชุมชน การประเมินความเสี่ยงภัยในโรงเรียนมีขั้นตอนคล้ายกับการประเมินความเสี่ยงภัยในชุมชน เพียงแต่มีขอบเขตการประเมินที่มุ่งเน้นพื้นที่ในโรงเรียน และมีผู้บริหารและครูในโรงเรียนเป็นผู้ทำการประเมิน โดยเริ่มจากการหารือกับครูแต่ละโรงเรียนถึงประวัติการเกิดอุทกภัย สาเหตุและผลกระทบที่เคยเกิดขึ้นทั้งต่ออาคารและทรัพย์สินของโรงเรียน นักเรียนและบุคลากร การเรียนการสอน รวมถึงประสบการณ์ของโรงเรียนในการเตรียมพร้อมและรับมือกับน้ำท่วม จากนั้น จึงเดินสำรวจอาคารเรียนและบริเวณโดยรอบ เพื่อเข้าใจถึงทิศทางการไหลของน้ำ บริเวณที่ถูกน้ำท่วม บริเวณที่ปลอดภัย ระดับความสูงของน้ำ จำนวนชั้นของอาคารเรียนและวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง ห้องเรียน และอุปกรณ์ที่เคยได้รับความเสียหายและลักษณะการซ่อมแซม จากนั้น จึงวาดเป็นแผนที่เสี่ยงภัยของโรงเรียน

“ผมได้ความรู้ใหม่ๆ ที่น่าสนใจจากกิจกรรมโครงการ
หลายอย่าง ซึ่งสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์เหล่านี้
ปรับไปใช้ในกิจกรรมเพื่อความปลอดภัยในโรงเรียน
ได้ต่อไปในอนาคต”

อาจารย์ธวัช สร้างตนเอง ครูโรงเรียนวัดจำปา

“ การประเมินโรงพยาบาลทำให้ บุคลากรทางแพทย์เช่นเราตื่นตัวและคิดเกี่ยวกับ ผลกระทบของภัยพิบัติของโรงพยาบาล”

นายพีรพงศ์ แดงจิตติเจริญ พยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลปทุมธานี

การประเมินความเสี่ยงโรงพยาบาลมีส่วนสำคัญในการระบุความเปราะบาง และทำให้รู้ ความต้องการของการเพิ่มความสามารถในด้านต่างๆ

ก่อนเริ่มโครงการการตอบโต้ในภาวะฉุกเฉิน (PEER) ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติ
แห่งเอเชียร่วมกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทำการประเมินความสามารถและ
ความต้องการของชุมชน โรงพยาบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย
ทำให้ทราบถึงความต้องการในการพัฒนาด้านต่างๆ รวมถึงกิจกรรมการเตรียมความพร้อมของ
โรงพยาบาลในการโต้ตอบภาวะฉุกเฉิน

ในการวางแผนสำหรับโรงพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการในแต่ละพื้นที่นั้น โครงการใช้วิธีการประชุม
เพื่อหารือร่วมกับทีมของโรงพยาบาล และดำเนินการประเมินความเสี่ยงของโรงพยาบาลโดยใช้
ดัชนีชี้วัดความปลอดภัยในโรงพยาบาลขององค์การอนามัยโลก มาประเมินความเสี่ยงภัยของ
โรงพยาบาลในพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียได้ร่วมมือ
กับกระทรวงสาธารณสุขในการดำเนินการดังกล่าว ซึ่งคู่มือ HOPE สามารถประเมินความเสี่ยง
เพื่อใช้ในการเพิ่มขีดความสามารถของโรงพยาบาลและหน่วยงานด้านสาธารณสุขในการเตรียม
ความพร้อม ได้ตอบกับภาวะฉุกเฉินและภัยพิบัติขนาดใหญ่ได้ การประเมินความเสี่ยงในโรงพยาบาล
ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง (structural elements) ด้านส่วนประกอบที่ไม่ใช่โครงสร้าง
(non-structural elements) การจัดระบบการทำงานและการให้บริการ (functional elements)
และความพร้อมของบุคลากรและเจ้าหน้าที่ (human resource management) เพื่อประเมิน
ผลกระทบจากภัยพิบัติต่อการให้บริการของโรงพยาบาล และพิจารณากำหนดกิจกรรมที่จำเป็น
เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการให้บริการรักษาพยาบาลในสถานการณ์ฉุกเฉินให้ดียิ่งขึ้น

การประเมินความเสี่ยงภัยเบื้องต้น เป็นส่วนสำคัญของคู่มือการพัฒนา BCP สำหรับ SMEs

คู่มือการวางแผนการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่องสำหรับ SMEs ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อช่วยให้ธุรกิจ
ขนาดกลางและขนาดย่อมใช้วางแผนดำเนินธุรกิจในยามที่เกิดเหตุภัยพิบัติ โดยมีรูปแบบและ
เนื้อหาที่เข้าใจได้ง่าย เหมาะกับบุคคลทั่วไป ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมกับทุกคน ซึ่งในเนื้อหา
มีการระบุขั้นตอนการวางแผนไว้ทั้งหมด 10 ขั้นตอน ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายและสามารถทำ
BCP ได้ด้วยตนเอง แต่อย่างไรก็ตาม การใช้คู่มือดังกล่าวต้องทำความเข้าใจปัจจัยสำคัญที่มีผล
ต่อการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่อง เช่น การประมาณมูลค่าความเสียหายและระยะเวลาการฟื้นฟู
โดยจะทราบข้อมูลดังกล่าวได้ก็ต่อเมื่อเกิดเหตุการณ์นั้นๆ ขึ้น ซึ่งขั้นตอนสำคัญ คือ เจ้าของธุรกิจ
ต้องพิจารณาเปรียบเทียบโอกาสของการเกิดภัย ผลกระทบต่อบริษัท และการดำเนินงานของ
บริษัท ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่า บริษัทควรลงทุนในด้านใด

ตารางแสดงโอกาสที่จะเกิดภัยและผลกระทบ

การจัดลำดับ	โอกาสที่จะเกิด	ผลกระทบ
สูง	สูง	เสียหายรุนแรง เป็นภัยต่อบริษัท เสียชีวิต และบาดเจ็บจำนวนมาก
กลาง	ปานกลาง	ความเสียหายปานกลางกระทบการปฏิบัติงาน บาดเจ็บจำนวนมาก
ต่ำ	น้อย	เสียหายบ้าง บาดเจ็บเล็กน้อย

ตัวอย่างแสดง Risk Impact and Likelihood Comparison

การจัดลำดับ	ผลกระทบ	โอกาสที่จะเกิด	การจัดลำดับ
แผ่นดินไหว	ส ก ต	ส ก ต	1
น้ำท่วม	ส ก ต	ส ก ต	2
	ส ก ต	ส ก ต	
	ส ก ต	ส ก ต	

เครื่องมือประเมินความเสี่ยงอย่างง่าย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือการวางแผน BCP ของ SMEs

เราจะเพิ่มพลังให้ชุมชน ได้อย่างไร

ประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ที่พัฒนาประวัติกิจของชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินความเสี่ยง เป็นการสร้างความตระหนักและช่วยให้ประชาชนรับรู้ถึงพื้นที่ที่เปราะบางและพื้นที่เสี่ยงของชุมชนตนเอง ในการเก็บข้อมูล การประเมินความเสี่ยงของชุมชน ควรนำเอาภูมิปัญญาของชุมชนนั้นๆ มาใช้เป็นฐานข้อมูล เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญใช้เป็นส่วนประกอบในการประเมินความเสี่ยงภัยต่อไป ซึ่งการประเมินความเสี่ยง ควรมีกระบวนการหารือและหาแนวทางร่วมกันเพื่อนำความรู้ของชุมชนนั้นๆ มาเป็นส่วนหนึ่งในการประเมิน ทั้งนี้ การดำเนินการประเมินความเสี่ยงต้องใช้วิธีการอย่างง่ายเพื่อประชาชนสามารถเข้าใจและเข้าถึงได้

การประเมินความเสี่ยงรูปแบบนี้ จะช่วยให้ได้ข้อมูลของชุมชนมากยิ่งขึ้นและมีส่วนช่วยให้โครงการสามารถพัฒนารูปแบบการทำกิจกรรมให้มีความเหมาะสม จากโครงการที่ได้ดำเนินการในประเทศช่วยให้สามารถเพิ่มทักษะในการประเมินความเสี่ยงของชุมชน ครูในโรงเรียน บุคลากรของโรงพยาบาล และผู้ประกอบการในหลายพื้นที่ของประเทศ สิ่งที่สำคัญคือ การที่ท้องถิ่นให้การสนับสนุนจะช่วยให้เกิดการร่วมให้ข้อมูลของชุมชนมีมากยิ่งขึ้น สมาชิกของชุมชนได้แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมและให้ข้อมูลเฉพาะๆ ที่จำเป็นต่อพื้นที่ของตัวเองได้เป็นอย่างดี เช่น ข้อมูลภัย ความเปราะบางต่างๆ และขีดความสามารถของชุมชนที่มีอยู่ในปัจจุบัน

03 การวางแผนการลดความเสี่ยงภัย แบบมีส่วนร่วมของชุมชน

การประเมินความเสี่ยงภัยของชุมชนและหน่วยงานด้านสาธารณสุข ช่วยในการสร้างความเข้าใจปัญหาและความท้าทายที่ชุมชนมีอยู่ และเป็นส่วนสำคัญในการช่วยกำหนดมาตรการแก้ปัญหาเพื่อลดความเสี่ยงภัยที่เหมาะสม กล่าวคือ ผลการประเมินความเสี่ยงสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาแผนปฏิบัติการของชุมชนและแผนโต้ตอบภาวะฉุกเฉินของโรงพยาบาลได้ องค์ประกอบเฉพาะของการวางแผนความเสี่ยง คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ การระบุทรัพยากรที่จำเป็น การแบ่งแยกบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนของสมาชิกในชุมชน และ/หรือหน่วยงานภาคีต่างๆ และการกำหนดแผนงานเพื่อให้ทราบถึงระยะเวลาที่ต้องทำกิจกรรมต่างๆ ให้แล้วเสร็จ ในการดำเนินโครงการเพื่อสร้างการพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชนนั้น สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพราะจะทำให้รู้ถึงความต้องการของชุมชนและระดับการยอมรับความเสี่ยง อันจะนำมาซึ่งการกำหนดกิจกรรมและโครงการที่เหมาะสมกับความต้องการตามบริบทของพื้นที่นั้นๆ

สมาชิกหมู่ 2 บ้านหัวหิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีส่วนร่วมในการวางแผนการเตรียมความพร้อมลดความเสี่ยงภัยของชุมชน

การวางแผนการบริหารจัดการลดความเสี่ยงอุทกภัยของชุมชน ช่วยในการระบุมาตรการลดความเสี่ยงที่เหมาะสมอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน

การวางแผนการบริหารจัดการภัย เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ชุมชนมีการเตรียมความพร้อมและรับมือได้ตอบภัยอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการให้คนในชุมชนร่วมกันทำความเข้าใจและรับรู้ถึงปัญหา จุดอ่อน ช่องว่าง และขีดความสามารถ ซึ่งการที่จะรู้ถึงประเด็นเหล่านี้ สามารถทำได้โดยการประเมินความเสี่ยง เช่น การใช้การประเมินความเสี่ยงแบบมีส่วนร่วมดังที่ได้กล่าวถึงก่อนหน้านี้ จากนั้นให้นำผลการประเมินความเสี่ยงมาใช้ในการพัฒนาแผนปฏิบัติการของชุมชน โดยครอบคลุมระยะเวลา ก่อน ระหว่าง และหลังการเกิดภัย รวมทั้ง การระบุตัวชี้วัดที่มีความเป็นไปได้ และกำหนดแนวทางเพื่อลดผลกระทบในชุมชน จากการดำเนินโครงการที่ผ่านมา ทำให้เห็นว่า การพูดคุยและหารือร่วมกัน เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนร่วมคิดและทราบถึงต้นเหตุของปัญหาที่เกี่ยวกับภัยในชุมชนของตนเอง จากจุดนี้ ช่วยให้ชุมชนสามารถกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการปรับตัวของคนในชุมชน มากกว่าการคิดถึงมาตรการเชิงโครงสร้างที่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก นอกจากนี้ ประสพการณ์อีกอย่างหนึ่งที่เป็นเสมือนดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโครงการ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดเลือกมาตรการลดความเสี่ยงต่างๆ ด้วยชุมชนเอง ซึ่งช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเอง

ตารางแสดงมาตรการเพื่อลดความเสี่ยงจากอุทกภัย ที่ได้ดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาและลดผลกระทบ

วิเคราะห์และแนวทางการแก้ไขปัญหา		
ปัญหาและประโยชน์	สาเหตุ	แนวทางการแก้ไข
<ul style="list-style-type: none"> การสัญจรมีความยากลำบาก 	<ul style="list-style-type: none"> การสัญจรมีความยากลำบาก 	<ul style="list-style-type: none"> เตรียมยาเรือไว้ล่วงหน้าก่อนฤดูน้ำหลาก ขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ เช่น เรือขนส่ง
<ul style="list-style-type: none"> บ้านเรือนและทรัพย์สินได้รับความเสียหาย 	<ul style="list-style-type: none"> น้ำท่วมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้รับมือไม่ทัน ท่วมที่โดยเฉพาะน้ำป่า 	<ul style="list-style-type: none"> ติดตามสถานการณ์และชนของพื้นที่สูงล่วงหน้า ขอรับงบประมาณช่วยเหลือจากรัฐบาลในการซ่อมแซมบ้านเรือนที่ได้รับผลกระทบ
<ul style="list-style-type: none"> แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม 	<ul style="list-style-type: none"> ปัญหาหาเสพติดในชุมชนและปัญหาทางกายภาพ เช่น ไม่มีแสงสว่างตามทาง 	<ul style="list-style-type: none"> ติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อช่วยตรวจตราความปลอดภัย ติดตั้งสปอตไลท์เพิ่มแสงสว่างในจุดมืด
<ul style="list-style-type: none"> สัตว์ที่เป็นอันตรายเพิ่มมากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> น้ำท่วมฉับพลันทำให้สัตว์ต่างหนีน้ำขึ้นมา เช่น งู ตะขาบ จระเข้ แมงป่อง 	<ul style="list-style-type: none"> เพิ่มความระมัดระวังให้มากยิ่งขึ้น
<ul style="list-style-type: none"> ปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูล 	<ul style="list-style-type: none"> น้ำท่วมพัดพาเอาขยะและสิ่งปฏิกูลมา ทำให้บ้านเรือนและชุมชนสกปรก น้ำท่วมช่วยชะล้างสิ่งสกปรกไปกับน้ำ (ในบางบ้าน) 	<ul style="list-style-type: none"> คัดแยกขยะและทิ้งในบริเวณที่จัดเตรียมไว้ ไม่ทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงในน้ำ
<ul style="list-style-type: none"> สาธารณูปโภค (น้ำ ไฟฟ้า) ถูกตัดขาด 	<ul style="list-style-type: none"> มิเตอร์ไฟฟ้าอยู่ในระดับต่ำ เมื่อน้ำท่วมจำเป็นต้องยกให้อยู่เหนือน้ำ 	<ul style="list-style-type: none"> แจ้งการไฟฟ้าให้ทำการย้ายมิเตอร์ขึ้นสู่ที่สูงเหนือน้ำ
<ul style="list-style-type: none"> การขับถ่ายไม่สะดวก 	<ul style="list-style-type: none"> ห้องน้ำอยู่ชั้นล่างถูกน้ำท่วม ส้วมเต็มเนื่องจากน้ำท่วม 	<ul style="list-style-type: none"> บางบ้านไม่มีปัญหาหากน้ำท่วมไม่ถึงชั้น 2 เนื่องจากมีห้องน้ำชั้นบน มีความช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน เช่น ส้วมกระดาษ สุขาลอยน้ำ

การวางแผนโต้ตอบสถานการณ์ฉุกเฉินของโรงพยาบาล ช่วยให้สามารถกำหนดกรอบ และแนวทางการรับมือกับสถานการณ์ รวมทั้งวิธีการปฏิบัติต่างๆ

หน่วยงานด้านสาธารณสุขและโรงพยาบาลที่ตั้งอยู่ในชุมชน มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะต้องดูแลรักษาชีวิตของประชาชนในยามที่เกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติขึ้น การวางแผนเพื่อให้สถานพยาบาลสามารถให้บริการด้านสาธารณสุขได้อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะถ้าเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติขึ้น ต้องมั่นใจได้ว่าบุคลากรด้านการแพทย์จะสามารถปฏิบัติงานได้ทันที นั่นหมายความว่า โรงพยาบาลหรือหน่วยงานด้านสาธารณสุขในพื้นที่นั้นๆ มีการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างทันที่ทั้งที่ กิจกรรมการเตรียมความพร้อม โรงพยาบาลในการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน (HOPE) ภายใต้โครงการพัฒนาขีดความสามารถในการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน (PEER) ช่วยสนับสนุนความรู้เชิงวิชาการให้กับโรงพยาบาลนาร่อง คือ โรงพยาบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และโรงพยาบาลจังหวัดปทุมธานี ในการสร้างแผนตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉินในสถานพยาบาลของบุคลากรตลอดทั้งกระบวนการ

การโต้ตอบกับสถานการณ์ฉุกเฉินของสถานพยาบาล จำเป็นต้องประสานงานกับสถานพยาบาลอื่นๆ และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก รวมทั้งต้องอาศัยความคิดเห็น ข้อมูลความรู้เฉพาะทางจากทุกฝ่ายงานในสถานพยาบาล เช่น ฝ่ายการรักษา ความปลอดภัย ฝ่ายวิศวกรรม ฝ่ายพยาบาล ฝ่ายเภสัชกรรม ฝ่ายอำนวยการ และฝ่ายการเงิน รวมถึงกลุ่มอาสาสมัครต่างๆ เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนเตรียมพร้อมของโรงพยาบาล ซึ่งประสบการณ์ที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมโครงการนาร่อง แสดงให้เห็นว่า กระบวนการวางแผนของโรงพยาบาลช่วยให้คณะกรรมการรู้ถึงจุดอ่อน จุดแข็ง และสามารถนำไปใช้พัฒนาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของงานประจำ การวางแผนอย่างมีส่วนร่วมยังช่วยให้มีทางเลือกในการนำทรัพยากรมาใช้ได้อย่างคุ้มค่า และช่วยให้แผนมีความชัดเจนและนำไปปฏิบัติได้จริง

ทีมบริหารสถานการณ์ฉุกเฉินบัญชาการเหตุการณ์ระหว่างการซ้อมในที่บังคับการ ณ ศูนย์บัญชาการโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา

การฝึกซ้อมสถานการณ์สมมติของโรงพยาบาล ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการทำงานร่วมกัน และทำให้รู้ถึง สิ่งที่ต้องการพัฒนาต่อไป

การเตรียมความพร้อมรับมือสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ชุมชนและหน่วยงานด้านสาธารณสุขมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมทั้ง ความเสี่ยงของภัยใหม่ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น เพราะการพัฒนาต่างๆ เหล่านั้น จึงต้องการมีทบทวนและปรับปรุงแผนให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ ในการวางแผนการโต้ตอบต่อสถานการณ์ฉุกเฉินของหน่วยงานด้านสาธารณสุข ต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อให้การทำงานในสถานการณ์จริงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากการมีแผนที่ดีแล้ว การฝึกอบรวมบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ การทบทวน และซักซ้อมแผน ควรมีการปรับปรุงแผนภายหลังการฝึกซ้อม หรือภายหลังการเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติ ซึ่งการฝึกซ้อมนี้เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการประเมินการเตรียมความพร้อม และยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ทราบถึงความต้องการในการพัฒนาด้านต่างๆ โดยจุดมุ่งหมายหลักของการจัดซ้อมสถานการณ์ คือ การประเมินขีดความสามารถของหน่วยงาน ในการรับมือกับสถานการณ์จริง

เนื่องจากการรับมือภัยพิบัติ หรือสถานการณ์ฉุกเฉินจะเป็นการใช้ทรัพยากรของโรงพยาบาลที่แตกต่างจากสภาวะปกติ และการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในโรงพยาบาลก็แตกต่างจากการปฏิบัติหน้าที่ประจำ เพราะเป็นการปฏิบัติงานที่แตกต่างจากสิ่งทีบุคลากรมีความถนัดและทำงานอยู่ภายใต้สภาวะที่กดดัน โครงการพัฒนาขีดความสามารถในการตอบโต้สถานการณ์ภัยพิบัติ จึงมีกิจกรรมสำคัญที่จะดำเนินการในโรงพยาบาลที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงพยาบาลนำร่อง คือ การจัดฝึกซ้อมสถานการณ์สมมติในโรงพยาบาลเพื่อให้บุคลากรได้มีโอกาสฝึกทักษะการบริหารจัดการภาวะฉุกเฉิน รวมทั้งเป็นการประเมินโครงการในด้านความรู้ที่ได้รับ

ภายใต้โครงการพัฒนาขีดความสามารถในการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน ได้แบ่งการฝึกซ้อมสถานการณ์ของโรงพยาบาลออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยสามารถกำหนดรูปแบบและในขั้นตอนการจัดฝึกซ้อมได้แตกต่างกัน ขั้นตอนที่ 1 คือ การฝึกซ้อมแผนบนโต๊ะ โดยใช้แผนการโต้ตอบภัยที่มีอยู่ของโรงพยาบาลเป็นแนวทางในการฝึกซ้อม ซึ่งจะทำให้ทราบถึงความต้องการในการปรับปรุงหรือพัฒนาแผนเพื่อรับมือกับภัยที่มีความเสี่ยงต่อตนเอง กระบวนการนี้จะช่วยทำให้มั่นใจได้ว่า องค์ประกอบสำคัญในการบริหารจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งการบัญชาการเหตุการณ์ การสนับสนุนด้านอุปกรณ์ การสื่อสารในภาวะภัยพิบัติ การบริหารจัดการข้อมูล และการประสานงานได้ถูกกำหนดไว้และสามารถดำเนินงานได้อย่างสอดคล้องกันในสถานการณ์จริง หากแผนของโรงพยาบาลมีความสอดคล้องกับแผนการโต้ตอบภัยของชุมชนและท้องถิ่นจะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การรับมือกับภัยพิบัติได้อย่างดียิ่งขึ้น

ขั้นตอนต่อมาจะเป็นการฝึกซ้อมเฉพาะหน้าที่ ซึ่งการฝึกซ้อมรูปแบบนี้จะช่วยให้ทีมบริหารจัดการภาวะฉุกเฉินของโรงพยาบาลได้ฝึกซ้อมการทำงานในศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ของโรงพยาบาล และที่สำคัญ การฝึกซ้อมเฉพาะหน้าที่ไม่ต้องใช้บุคลากรหรือทรัพยากรในการฝึกซ้อมจำนวนมาก และขั้นตอนสุดท้าย คือ การฝึกซ้อมแบบเต็มรูปแบบจะเป็นการซ้อมการทำงานร่วมกันของทีมการบริหารภาวะฉุกเฉิน รวมถึงการจะเป็นการทำงานร่วมกันของทีมบริหารจัดการภาวะฉุกเฉินและบุคลากรฝ่ายต่างๆ จะต้องไปให้บริการผู้ป่วยในแผนกฉุกเฉินไปที่ฝ่ายฉุกเฉินของโรงพยาบาลจะร่วมกับฝ่าย รวมทั้งบุคลากรทุกฝ่ายของโรงพยาบาล ประกอบด้วยแพทย์พยาบาล และผู้บริหารที่จะเข้าร่วมในการฝึกซ้อมนี้ การฝึกซ้อมแบบเต็มรูปแบบเป็นการฝึกปฏิบัติและการทดสอบมาตรการรับมือสถานการณ์ฉุกเฉินในด้านกลยุทธ์และยุทธวิธีด้านการป้องกัน การโต้ตอบ และการทดสอบขีดความสามารถในการฟื้นฟูในสภาวะปกติหรือปลอดภัย กระบวนการฝึกเช่นนี้ เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการเตรียมความพร้อมและการลดความเสี่ยงต่อภัยที่จะเกิดขึ้นได้

“การถอดบทเรียน มีความหมายโดยนัยว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ที่ต้องมีการระบุแนวทางการแก้ไขปัญหา และแนวทางนั้นได้ถูกปฏิบัติจริง ซึ่งแนวทางนั้นสามารถตรวจสอบความสมเหตุสมผล ผ่านการฝึกปฏิบัติหรือผ่านประสบการณ์จริงที่บทเรียนนั้นถูก ‘เรียนรู้’ ถ้าคุณสามารถตรวจสอบแผนแนวทางการแก้ไขปัญหาก็คุณถึงจะมีบทเรียนที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้เพื่อไม่ให้กระทำผิดซ้ำอีก”

Mr. John Abo, Deputy Chief of Party, PEER Program, ADPC

การฝึกซ้อมสถานการณ์เสมือนจริงเป็นสิ่งสำคัญในการเตรียมความพร้อมรับมือกับอุทกภัยเพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ทุกคนรับบทบาทหน้าที่ของตนเอง

การวางแผนการบริหารจัดการภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพนั้น ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางแผนและการนำแผนไปปฏิบัติ กิจกรรมการทดสอบแผนการบริหารจัดการอุทกภัยโดยชุมชนเป็นฐานในชุมชนตลาดเก่าและบ้านบุพราหมณ์ได้นำประสบการณ์จากการเกิดอุทกภัยในพื้นที่มาใช้เป็นสถานการณ์ในการฝึกซ้อม ซึ่งการฝึกซ้อมสถานการณ์เสมือนจริงทำให้ชุมชนสามารถเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนได้ดียิ่งขึ้น โครงการการตอบโต้ของชุมชนในภาวะฉุกเฉินฝึกซ้อมสถานการณ์เสมือนจริงในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้อาสาสมัครที่ได้รับการฝึกอบรมจากโครงการสามารถช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางน้ำได้อีกด้วย

การฝึกซ้อมนี้ จะช่วยให้การประสานงานภายในชุมชนและหน่วยงานภายนอกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากในการฝึกซ้อมทุกครั้งจะมีเงื่อนไขและปัจจัยที่ใช้เพื่อทดสอบแผนของชุมชนที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถเห็นถึงประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาปรับปรุงแผนของชุมชนได้ การซ้อมแผนที่ดีต้องมีผู้นำและคณะกรรมการชุมชนเข้าร่วมการฝึกซ้อมเพราะจะทำให้สามารถทดสอบระบบการเตือนภัยที่ชุมชนกำหนดขึ้นว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด การทดสอบกระบวนการวางแผนภายใต้การจำลองสถานการณ์หรือสภาวะฉุกเฉิน เป็นส่วนสำคัญในการทบทวนและประเมินแผน ทั้งช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการเปิดให้แสดงความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงและพัฒนามาตรการในการลดความเสี่ยงด้านต่างๆ ในชุมชน

อาสาสมัครในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ผ่านการอบรมหลักสูตร CADRE ฝึกซ้อมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางน้ำ

แผนเตรียมความพร้อมป้องกันภัยอุทกภัย จำเป็นต้องบูรณาการกับแผนการเตรียมพร้อมภัยพิบัติของชุมชน

เด็กและเยาวชนถือเป็นกลุ่มเปราะบางกลุ่มหนึ่งของชุมชน การวางแผนลดความเสี่ยงอุทกภัยของชุมชนในอำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ช่วยสร้างความปลอดภัยในสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ของนักเรียนและบุคลากร ในการออกแบบรูปแบบของแผนการเตรียมความพร้อมป้องกันอุทกภัย ได้ผ่านการหารือกับครูในโรงเรียนนำร่อง ในแต่ละโรงเรียนจะนำข้อมูลการประเมินความเสี่ยงและข้อมูลจากแผนการลดความเสี่ยงอุทกภัยของชุมชน มาบูรณาการร่วมเป็นแผนเตรียมความพร้อมป้องกันอุทกภัยของโรงเรียนโดยเฉพาะ

ในแผนยังมีข้อมูลรายชื่อครู นักเรียน และรายชื่อนักเรียนที่ว่ายน้ำเป็นแยกตามระดับชั้น นอกจากความสำคัญของรูปแบบแผนและข้อมูลต่างๆ นั้น การมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนการเตรียมความพร้อมของครูและบุคลากรก็มีความสำคัญในการออกแบบ ขั้นตอนการบริหารจัดการสถานที่และการเคลื่อนย้ายสิ่งของต่างๆ ของโรงเรียนหากมีอุทกภัยเกิดขึ้น ซึ่งการวางแผนล่วงหน้าเช่นนี้จะช่วยลดผลกระทบจากอุทกภัยของโรงเรียนได้ และการวางแผนของโรงเรียนควรมีความสอดคล้องกับแผนของชุมชนให้มากที่สุด อีกทั้ง คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรและศักยภาพด้านการป้องกันและเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังตัวอย่างของแผนการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนวัดหัวหินที่มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับแผนการเตรียมความพร้อมอุทกภัยของหมู่ 2 บ้านหัวหิน และสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการรับมืออุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าหลวง ในทำนองเดียวกันโรงเรียนวัดไก่อันและโรงเรียนท่าหลวงวิทยานุกูล ได้ตกลงร่วมกันในการแบ่งปันทรัพยากรและการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งในช่วงของการเตรียมความพร้อมและการรับมือกับสถานการณ์อุทกภัย

“วัดหัวหินถูกกำหนดให้เป็นศูนย์พักพิง
แต่ถ้าหากจำเป็น ห้องสมุดอาคาร 3
สามารถปรับเป็นศูนย์อพยพที่รองรับได้ 10 คนวี่เรือน
เพราะเราจะยกสิ่งของมีค่าไปอาคาร 1 และ 2
ถ้าอพยพมาที่โรงเรียนประชาชนก็สามารถมองเห็น
บ้านของตัวเองได้ ก็จะช่วยลดความกังวล
ในการดูแลทรัพย์สินบ้านเรือนของเขาได้”

นายนิรุทธ พิภพทพ ครูโรงเรียนวัดหัวหิน

การส่งเสริมการพัฒนาแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจของ SMEs เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมการพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชนโดยรวม

ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียความร่วมมือกับ SMEs ให้มีความสำคัญกับการวางแผนและกลยุทธ์เพื่อช่วยให้องค์กรขนาดเล็กเหล่านี้สามารถมีการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติได้ดีขึ้น ความสำเร็จที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม คือ การช่วยเหลือให้ SMEs สามารถพัฒนาแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจ (BCP) ของตนเอง โดยการวิเคราะห์และระบุงานที่สำคัญ การคัดเลือกมาตรการที่มีความเหมาะสมกับธุรกิจ เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างต่อเนื่อง และสิ่งที่สำคัญคือ การสร้างความเข้าใจถึงประโยชน์ของ BCP คือ การจัดทำ BCP นั้น ไม่ได้ใช้งบประมาณจำนวนมาก แต่จะช่วยในการลดความสูญเสียได้ในระดับสูง

เจ้าของธุรกิจ SMEs ได้เรียนรู้ว่าการมี BCP ช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเป็นส่วนสำคัญให้พนักงานมีความรู้สึกปลอดภัยในการทำงาน ขั้นตอนการทำ BCP เป็นการเสริมความพร้อมรับมือภัยพิบัติโดยการเชื่อมโยงกับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การมีพันธสัญญาร่วมกัน ความสำคัญของการดำเนินธุรกิจได้อย่างต่อเนื่อง คือ หากภาคธุรกิจสามารถดำเนินงานได้ในภาวะภัยพิบัติก็จะสามารถช่วยเหลือชุมชนให้ฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว กล่าวคือ หากภาคธุรกิจยังคงมีการจ้างงาน การสร้างรายได้ และการคงไว้ซึ่งบริการต่างๆ จะช่วยลดผลกระทบระยะยาวของคนในชุมชน เพราะการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่องจะช่วยไม่ให้เกิดสภาวะการหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทานในภาวะภัยพิบัติ

นอกจากการทำงานร่วมกับ SMEs แล้ว ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมและทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐต่างๆ เพื่อพัฒนาความเข้าใจและเล็งเห็นความสำคัญของ BCP และการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติของภาคเอกชนในบริบทของประเทศไทยที่เหมือนกับการพัฒนาเศรษฐกิจในด้านอื่นๆ ที่ต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งในส่วนของการพัฒนา นโยบายและการมีหน่วยงานที่สามารถให้คำปรึกษาในการทำ BCP กับ SMEs ได้ ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียร่วมกับ สสว. และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในการพัฒนาและหาแนวทางส่งเสริมให้ SMEs เห็นความสำคัญในการพัฒนา BCP ของตนเอง แนวทางการส่งเสริมที่ร่วมหารือกับภาครัฐ เช่น การสร้างความตระหนัก และการสร้างสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสมให้แก่ SMEs เพื่อให้เกิดความสนใจในการทำ BCP มากยิ่งขึ้น

“การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงภัยและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศให้กับผู้ลงทุนภาคเอกชนเป็นสิ่งที่สำคัญ และต้องแสดงให้เห็นถึงถึงถึงวิธีการมีส่วนร่วมในการลดความเสี่ยงภัยได้อย่างเหมาะสม”

Mr. Aslam Perwaiz, Head of Disaster Risk Management Systems Department, ADPC

เราจะเพิ่มพลังให้ชุมชน ได้อย่างไร

สมาชิกของชุมชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดมาตรการ เพื่อให้ชุมชนมีการพร้อมรับปรับตัวได้เร็วยิ่งขึ้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างและกำหนดแนวทางการพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชน จากการทำงานในหลายโครงการนั้น แสดงให้เห็นว่าชุมชนที่มีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในการเลือกมาตรการที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน และคุ้มค่า เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้โครงการมีความยั่งยืนในระยะยาว การวางแผนอย่างมีส่วนร่วมและประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในการกำหนดแนวทางการทำงานทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเกิดภัยพิบัติ จะช่วยให้ชุมชนเข้าใจและเข้าถึงความหมายของศักยภาพพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชนที่ต้องมีความชัดเจน สามารถทำได้จริง ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งและความสามัคคี

04

การพัฒนาศักยภาพของชุมชน การอบรม และเพิ่มทักษะ

โครงการดำเนินงานของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย มีส่วนช่วยในการเสริมศักยภาพของชุมชนหลากหลายด้าน หลักสูตรอบรมต่างๆ ออกแบบมาเพื่อเพิ่มทักษะและความรู้เฉพาะบุคคลในแต่ละบทบาทหน้าที่ เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการเตรียมพร้อมและรับมือกับภัยของชุมชน

การพัฒนาและจัดอบรมหลักสูตรการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านอุทกภัย เป็นหลักสูตรที่ออกแบบมาเพื่อให้มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการพัฒนา การลดความเสี่ยงของประเทศไทย มีการจัดการอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นและผู้แทนประชาชนจากพื้นที่ประสบอุทกภัยในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ซึ่งภายใต้โครงการดังกล่าว มีการพัฒนาและจัดทำหนังสือการลดความเสี่ยงด้านอุทกภัยอย่างบูรณาการ เพื่อใช้เป็นคู่มือในการอบรมหลักสูตรนี้ และต่อมายังมีการจัดการอบรมการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านอุทกภัย โดยความร่วมมือกับหน่วยงานด้านการบริหารจัดการอุทกภัยของประเทศไทย 3 หน่วยงาน ได้แก่ กรมทรัพยากรน้ำ กรมชลประทาน และกรมอุตุนิยมวิทยา นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาหลักสูตรมิสเตอร์เตือนภัยจากสภาวะน้ำล้นตลิ่ง สำหรับชุมชนให้สามารถติดตาม เฝ้าระวังและแจ้งเตือนการเกิดอุทกภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้มีการนำไปสอนในชุมชนในลุ่มน้ำเจ้าพระยา และนำมาปรับเพื่อสอนมิสเตอร์เตือนภัยจากน้ำป่าไหลหลากในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี

วิทยากรจากสำนักงานทรัพยากรน้ำส่วนภูมิภาค เขต 6 บรรยายหัวข้อ การเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัยน้ำป่าไหลหลาก ให้แก่ชุมชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบุพราหมณ์ จังหวัดปราจีนบุรี

การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการการลดความเสี่ยงภัยโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน เป็นวิธีการหลักของดำเนินงานในหลายโครงการ การให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนลดความเสี่ยงภัยของชุมชน และการทำงานอย่างใกล้ชิดช่วยให้สามารถพัฒนาแผนการลดความเสี่ยงและได้ตอบภัยของชุมชนได้เป็นอย่างดี การสร้างความตระหนักและให้ความรู้กับชุมชนนำมาซึ่งการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการอุทกภัยโดยชุมชนเป็นฐาน การพัฒนารอบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการได้ถูกนำมาใช้ ประกอบด้วย การพัฒนาแผนการบริหารจัดการอุทกภัยของชุมชน และการนำไปปฏิบัติ คู่มือการบริหารจัดการอุทกภัยโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานมีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นมิติที่สำคัญของกิจกรรมที่ควรทำ ก่อน ระหว่าง และหลังเหตุการณ์อุทกภัย คู่มือดังกล่าวนี้เป็นเอกสารสำคัญที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานได้ในอนาคต

ครูโรงเรียนวัดหัวหิน ทบทวนบทบาทหน้าที่ของตนเองตามที่ระบุไว้ในแผน ก่อนการดำเนินการฝึกซ้อมสถานการณ์สมมติของโรงเรียน

การออกแบบหลักสูตรเพื่อเพิ่มความสามารถของโรงเรียนในการบริหารจัดการอุทกภัย เป็นส่วนในการเพิ่มศักยภาพในการรับมือกับภัยของชุมชน กิจกรรมเพื่อสร้างความปลอดภัยจากอุทกภัยมุ่งเน้นการเพิ่มความรู้ของครูและบุคลากรด้านการศึกษา เกี่ยวกับวิธีการวางแผนและบริหารจัดการอุทกภัย โครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการลดความเสี่ยงภัย และพัฒนาทักษะความสามารถในการวางแผนเตรียมความพร้อมและรับมือกับภัยพิบัติ บุคลากรของโรงเรียนจะได้รับความรู้ในการสังเกตและประเมินปัจจัยเสี่ยง การจัดทำแผนที่เสี่ยงภัยของโรงเรียน และวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมตามบริบทของแต่ละโรงเรียน คณะกรรมการภายในโรงเรียนถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรภายในโรงเรียนตามความสามารถของแต่ละคนให้สามารถปฏิบัติงานได้ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเกิดภัย รวมทั้งชี้แนะแนวทางการประสานงานหน่วยงานอื่นๆ หากต้องการความช่วยเหลือ นอกจากนั้นแล้ว แต่ละโรงเรียนจะมีการซักซ้อมแผนในโรงเรียนโดยมีครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมในช่วงเช้า และตามด้วยการฝึกซ้อมสถานการณ์สมมติในช่วงบ่ายโดยมีนักเรียนเข้าร่วมการฝึก กิจกรรมการฝึกซ้อมดังกล่าวเป็นการทบทวนและทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ถูกระบุไว้ในแผน รวมทั้ง ทำให้ทราบถึงจุดอ่อนของแผนหากเกิดสถานการณ์จริง ทั้งนี้ ในการจัดกิจกรรมดังกล่าวจะหลีกเลี่ยงการเรียนการสอนตามปกติของโรงเรียน โดยต้องคำนึงถึงตารางกิจกรรมของโรงเรียนเป็นหลัก

หลักสูตรที่หลากหลายถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนในการรับมือกับภาวะฉุกเฉิน หนึ่งในนั้นคือ หลักสูตรการตอบสนองภาวะฉุกเฉินของชุมชน (Community Action for Disaster Response: CADRE) ภายใต้โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการตอบสนองภาวะฉุกเฉิน ซึ่งมีการจัดการอบรมและการประชุมเชิงปฏิบัติการระดับชาติ โดยจัดอบรมให้กับอาสาสมัครกู้ภัยของชุมชนในพื้นที่โครงการนำร่อง 4 จังหวัด คือ นครสวรรค์ ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และกรุงเทพมหานคร และได้มอบอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการฝึกอบรมให้กับสภาภาษาชาติของแต่ละประเทศที่สำเร็จหลักสูตรพื้นฐานและหลักสูตรครูฝึกระดับประเทศ นอกจากนั้น ยังได้แจกจ่ายกระเป๋าเครื่องมือ ซึ่งประกอบด้วย อุปกรณ์และเครื่องมือปฐมพยาบาลสำหรับการกู้ภัยให้กับชุมชน

ภายใต้โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจาก JTI Foundation มีตัวแทนชุมชน อาสาสมัครกู้ภัย และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านการอบรมหลักสูตร CADRE ชั้นพื้นฐาน จำนวน 180 คน รวมทั้งได้รับมอบเครื่องมืออุปกรณ์สำหรับชุมชนเพื่อใช้ในการทำงานในอนาคต ในโครงการดังกล่าว ยังมีผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรครูฝึกทั้งสิ้น 40 คน โดยหลักสูตร 8 วันนี้ ครอบคลุมถึงหลักการทฤษฎี การฝึกปฏิบัติ และการซ้อมสถานการณ์ โดยผู้ที่ผ่านหลักสูตรครูฝึกจะสามารถอบรมให้แก่ชุมชนในประเทศต่อไป

“ผมเชื่อว่าการช่วยชีวิตเป็นสิ่งสำคัญที่สุด
ในภาวะภัยพิบัติ ตึกอาคารเราสามารถสร้างเมื่อไรก็ได้
แต่ชีวิตเราไม่สามารถสร้างใหม่ได้
การอบรมนี้ช่วยสร้างความตระหนักและย้ำจริงเรื่องนี้
เราต้องให้ความสำคัญกับชีวิตมนุษย์ก่อนวัตถุสิ่งของ
ผมอยากให้มีการอบรมนี้อย่างต่อเนื่อง
มีผู้คนจำนวนมากที่ต้องการความรู้เรื่องนี้
ผมหวังว่า จะมีชุมชนและประชาชน
ได้เรียนหลักสูตร CADRE เพิ่มมากขึ้น”

นายชวรัตน์ ศรีมูพันธ์ ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตร CADRE

“ภายหลังการเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติ จะมีช่วงเวลาที่ชุมชนต้องช่วยเหลือตนเอง ก่อนที่หน่วยงานอื่นจะเข้ามาให้ความช่วยเหลือ”

Mr. Sajedul Hasan, Chief of Party, PEER Program, ADPC.

ภายใต้โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการโต้ตอบภาวะฉุกเฉิน ได้มีการให้ความรู้และพัฒนาแนวทางการเตรียมความพร้อมของโรงพยาบาลจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นไปตามกิจกรรมหลักโครงการ คือ การเตรียมความพร้อมโต้ตอบภาวะฉุกเฉินของโรงพยาบาล โดยมีการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับสถาบันการแพทย์ฉุกเฉิน กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานภาคีอื่นๆ เพื่อกำหนดแนวทางและกรอบความต้องการในการเตรียมความพร้อมของโรงพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการ อีกทั้ง ได้มีการแปลหลักสูตรและปรับคู่มือการอบรมเป็นภาษาไทย ซึ่งได้ทำการจัดอบรมในระดับประเทศให้แก่ผู้แทนจากโรงพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการนำร่องใน 4 พื้นที่ คือ นครสวรรค์ ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ ยังมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการสำหรับครูฝึกและนำไปสู่การจัดอบรมหลักสูตรในพื้นที่จังหวัดนำร่องให้แก่ผู้แทนจากโรงพยาบาลระดับจังหวัดและอำเภอ

นายแพทย์คมชิต ชวนัสพร (ทีมการประเมินความเสี่ยงของโรงพยาบาล กิจกรรม HOPE) ได้ตรวจสอบแผงควบคุมไฟ ซึ่งได้ถูกยกขึ้นให้สูงกว่าระดับน้ำ ในช่วงเหตุการณ์อุทกภัยในโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา

ในมุมมองของการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนนั้น มีกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นโดยมุ่งหวังเพื่อสร้างศักยภาพให้แก่ SMEs ในประเทศไทยให้สามารถรับมือกับภัยพิบัติได้ โดยการจัดอบรมหลักสูตรครูฝึกตามหลักการ ISO 22301 ให้แก่ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่สามารถส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ BCP ในประเทศไทยได้ ซึ่งในหลักสูตรนี้ได้ให้ความรู้และแนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ภายหลังจากการอบรมมีผู้เข้าร่วมอบรมเข้าทดสอบวัดระดับและได้รับประกาศนียบัตรตามหลักการ ISO 22301 ด้วย นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาเอกสารและอุปกรณ์การฝึกอบรมด้าน BCP สำหรับ SMEs ตามหลักการคู่มือของ APEC ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียได้ปรับและแปลเอกสารเป็นภาษาไทยให้มีแนวทางที่ตรงกับบริบทของประเทศ เพื่อให้ SMEs สามารถสร้างแผน BCP ของตนเองได้ โดยเน้นไปที่ความสำคัญของการพัฒนาและทบทวนแผนอย่างต่อเนื่อง

การที่ SMEs จะทำ BCP นั้น
อาจต้องเป็นโยบายจากภาครัฐ และภาคเอกชน กำกับ
รวมถึงความร่วมมือจากทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้ อีกปัจจัยหนึ่ง
ที่สำคัญในการจัดทำ BCP โดย SMEs
คือ ความประสงค์ของผู้ประกอบการเองด้วย”

นางสาวชนิดาภา ยุกตะทัต ผู้ประสานงาน iPrepare Business, ADPC

เราจะเพิ่มพลังให้ชุมชน ได้อย่างไร

มุ่งเน้นในการเพิ่มทักษะ ความรู้ และทรัพยากรของทุกคนในชุมชน

การพัฒนาหลักสูตรและการจัดอบรมการลดความเสี่ยงภัยในหลากหลายมิติ ช่วยสร้างการพร้อมรับปรับตัวให้กับชุมชน ผ่านการอบรมให้ความรู้และเพิ่มทักษะของประชาชนในชุมชน หนึ่งในองค์ประกอบของการสร้างการพร้อมรับปรับตัวของชุมชน คือ การพัฒนา “วัฒนธรรมแห่งการเตรียมพร้อม” ในชุมชนที่มีความเสี่ยง โดยมีการกำหนดความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลในการมีส่วนร่วมในการสร้างการพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชนของตนเอง การเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการรับมือภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้ทันทั่วทั้งที่ด้วยการเพิ่มความสามารถในการพึ่งตนเองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังการเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติในช่วงแรก โดยไม่ต้องรอรับความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก

ตัวอย่างของการนำทักษะความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง คือ เมื่อเกิดเหตุการณ์สะพานถล่มที่วัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผู้ผ่านการอบรมหลักสูตร CADRE ที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือเป็นกลุ่มแรกๆ โดยได้นำเอาทักษะความรู้จากการอบรม CADRE (ทั้งการช่วยชีวิตเบื้องต้น การจัดการศพ การค้นหา และกู้ภัย) มาใช้ในการช่วยชีวิตผู้ประสบภัยในเหตุการณ์ดังกล่าว

05 การเพิ่มศักยภาพระบบการเตือนภัย

การสร้างระบบการเตือนภัยอย่างครบวงจร ได้ถูกพิจารณาเป็นระยะเวลานานแล้ว ว่าเป็นส่วนสำคัญในการสร้างการพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชน ระบบเตือนภัยอย่างครบวงจรนี้เป็นการเตรียมพร้อมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ชุมชนสามารถรับมือกับภัยได้ทันทั่วทั้งที่ และเป็นส่วนที่ช่วยลดความรุนแรงและความสูญเสียของชุมชนได้ ระบบการเตือนภัยที่ครบถ้วนควรเป็นแบบการเตือนภัยอย่างครบวงจร ตามนิยามของ ‘end-to-end’ โดย การเพิ่มความรู้เกี่ยวกับภัยในพื้นที่ของตน การเฝ้าระวังภัย การแจ้งเตือนและการสื่อสาร และการพัฒนาการตอบสนองต่อข้อมูลเตือนภัยของชุมชน ด้วยรูปแบบภัยธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เห็นถึงความต้องการในการมีระบบดังกล่าว เพื่อช่วยให้ชุมชนสามารถรับมือกับภัยได้ทันเวลา และเพื่อเป็นการปกป้องชีวิต ทรัพย์สิน และการประกอบอาชีพของชุมชน

การเตรียมตัวและปฏิบัติตนเมื่อเกิดอุทกภัย

ก่อนเกิดอุทกภัย

- ติดตั้งระบบแจ้งและค่าเตือนของทางราชการ
- เตรียมถังเก็บน้ำสำรองไว้
- ทำถังเก็บน้ำ
- เตรียมเรือ เพื่อใช้เป็นพาหนะ
- เตรียมอาหาร น้ำดื่มและยาสำรองไว้
- เตรียมวิทยุ โทรศัพท์มือถือ และไฟฉาย

ขณะเกิดอุทกภัย

- ปิดสะพานไฟฟ้าและปิดแก๊สฉุกเฉิน
- อยู่ในอาคารที่แข็งแรง สูงพื้นและต้นน้ำ
- ไม่ควรถอนน้ำหรือวางน้ำลง
- ระวังสิ่งที่มีพิษหรืออันตราย
- ระวังสิ่งที่มีพิษหรืออันตราย
- เตรียมพร้อมอพยพผู้พิการและคนชรา

หลังเกิดอุทกภัย

- ทำความสะอาดบ้านเรือน
- เก็บสิ่งของที่เสียหาย
- ดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันโรคจากน้ำและบาด

สายด่วน สาธารณภัย 1784

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย
 www.disaster.go.th โทร. 0-2243-0020-26 โทรสาร 0-2243-0030
 กอว.เผยแพร์ แอส.ร.ยาสัมพันธ์ โทร. 0-2243-2200

จัดทำโดยกรมราชทัณฑ์และกรมการแพทย์ (กรมราชทัณฑ์และกรมการแพทย์) กระทรวงสาธารณสุข (กรมราชทัณฑ์และกรมการแพทย์)

โครงการสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

เอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับการเตือนภัย

นวัตกรรมและเครื่องมือที่ช่วยในการให้ข้อมูลแก่ชุมชน เพื่อให้เห็นความสำคัญของการเตือนภัย

การสร้างระบบการเตือนภัยในพื้นที่น้ำล้นตลิ่งในชุมชนที่เสี่ยงต่ออุทกภัย โดยการจัดอบรมมิสเตอร์เตือนภัยจากสภาน้ำล้นตลิ่งในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และองค์การบริหารส่วนตำบลโผงเผง จังหวัดอ่างทอง ซึ่งมีมิสเตอร์เตือนภัยเป็นแนวคิดริเริ่ม เพื่อให้การเตือนภัยและแจ้งข่าวสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเข้าใจได้ง่าย การริเริ่มดังกล่าวนี้ ได้ถูกออกแบบมาให้มีรูปแบบการเรียนรู้ที่สนุกสนาน เน้นการมีส่วนร่วม ในการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานของการเตือนภัย รวมทั้ง การสอนข้อมูลด้านเทคนิคที่มีความจำเป็นในรูปแบบที่ง่ายต่อความเข้าใจ โดยข้อมูลเทคนิคเหล่านี้ จะครอบคลุมประเด็นด้านการเตือนภัยที่ชุมชนอาจจะไม่ทราบมาก่อน

มาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการเตือนภัย ควรมีการพัฒนาตามแนวทางและบริบทของแต่ละชุมชน

การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานหรือ SOPs นั้น จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเตือนภัยได้ ระบบการเตือนภัยควรให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้ การปรับปรุงข้อมูลภัยต่างๆ รวมทั้งข้อความและเครื่องมือการพยากรณ์การติดตามสถานการณ์ให้มีความทันสมัย เช่น เครื่องวัดอากาศ เครื่องตวงน้ำฝน และเสาวัดระดับน้ำ ที่ควรมีการบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอ การคำนึงถึงช่องทางการสื่อสารที่มีหลากหลายช่องทางที่ประชาชนสามารถรับข่าวสารการเตือนภัยได้อย่างทั่วถึง ตัวอย่างช่องทางการสื่อสารที่สำคัญ เช่น ทวี วิทย์ สื่อออนไลน์ ปากต่อปาก และวิทยุกระจายเสียง เป็นต้น นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับประสานงานระหว่างหน่วยงานและชุมชน (อาทิเช่น กรมอุตุนิยมวิทยา เจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน หมู่บ้าน สมาชิกคณะกรรมการบริหารจัดการอุทกภัยของหมู่บ้าน ผู้ดูแลประตูเปิดปิดน้ำ และชุมชนใกล้เคียง) และสิ่งสำคัญในการเตือนภัยของชุมชนเองนั้นควรมีข้อตกลงร่วมกันในเรื่องต่างๆ ที่สำคัญไว้ คือ ข้อความเตือนภัยของชุมชน สัญลักษณ์การเตือนภัย และขั้นตอนการปฏิบัติเมื่อได้รับข้อความการเตือนภัยในระดับต่างๆ

“ก่อนที่จะมีโครงการนี้ในชุมชนของเรา
ฉันไม่รู้ว่าจะติดตามสถานการณ์น้ำท่วมจากไหน
โครงการนี้มีประโยชน์กับเรามาก
ทุกวันนี้ ฉันสามารถติดตามสถานการณ์น้ำ
และสังเกตระดับน้ำทำ ให้เตรียมตัวเองได้
ถ้าน้ำที่เสาวัดระดับน้ำถึงสีเหลือง หมายถึง
น้ำท่วมกำลังมา และเราต้องเตรียมยกสิ่งของขึ้นที่สูง
และฉันยังสามารถติดตามข้อมูลน้ำท่วมได้
จากบอร์ดที่ตั้งอยู่หน้าวัดได้ด้วย”

นางสาวราย กรุณีสมิธ สมาชิกของตำบลท่าหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ชุมชนต้องการการสนับสนุนในการเพิ่มความสามารถในการสื่อสารในภาวะภัยพิบัติ

การดำเนินโครงการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยในประเทศไทย ที่บ้านใหม่พัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำให้เห็นถึงความต้องการในการพัฒนาระบบการสื่อสาร ก่อนและระหว่างเกิดอุทกภัย โดยประชาชนในชุมชนเห็นพ้องต้องกันว่า ควรมีการพัฒนาระบบวิทยุกระจายเสียงของชุมชน ซึ่งมีความสำคัญและจะช่วยแก้ปัญหาการสื่อสารภายในชุมชนได้ ในการกำหนดจุดติดตั้งลำโพงวิทยุกระจายเสียงนั้น ประชาชนในหมู่บ้านใช้ข้อมูลจากแผนที่ภัยมาประกอบการตัดสินใจเพื่อระบุจุดติดตั้ง ซึ่งส่วนมากจะเป็นพื้นที่ใกล้ริมน้ำ นอกจากนั้น จากการฝึกอบรมมิสเตอร์เตือนภัยด้านอุทกภัยจากสภาน้ำล้นตลิ่ง ชุมชนและหน่วยงานภาคีต่างๆ ได้ริเริ่มนวัตกรรมการสื่อสารโดยใช้ไลน์ ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือเป็นเครื่องมือในการแจ้งเตือนภัย นอกจากการแจ้งเตือนภัยแล้ว ยังเป็นการสร้างเครือข่ายการประสานงานที่ใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มนี้ มีทั้งตัวแทนชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่น จังหวัด และส่วนกลาง เข้าร่วมทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ

“ในปัจจุบัน ทุกคน รวมทั้งผู้สูงอายุในชุมชนของเรา
มีมือถือใช้ เทคโนโลยีนี้ช่วยเพิ่มความเร็ว
ในการส่งข้อมูลการเตือนภัย
และช่วยในการเตรียมความพร้อม
และรับมือกับภัยของชุมชน”

นายคณิตสรณ์ ใจบุตร กำนันตำบลท่าหลวง และสมาชิกคณะกรรมการป้องกัน
และลดความเสี่ยงภัยของบ้านใหม่พัฒนา

เราจะเพิ่มพลังให้ชุมชน ได้อย่างไร

การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน ในการเตือนภัยอย่างครบวงจร

การเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้าง การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากระบบการเตือนภัย สามารถทำได้โดยการเสริมสร้างทักษะความรู้และความเข้าใจ ความหมายของสัญญาณเตือนภัยให้แก่ชุมชน รวมทั้ง วิธีการเผยแพร่ข้อมูลและข้อความเตือนภัยที่ถูกต้องในการนำเสนอข้อมูลหรือสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับระบบการเตือนภัยแก่ชุมชนนั้น ควรอยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ตามทางปฏิบัติของชุมชนเอง ความเข้าใจดังกล่าวจะช่วยในการปรับปรุงระบบการเตือนภัยของชุมชนได้นอกจากนั้น การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานจะช่วยให้ชุมชนสนองต่อข้อมูลเตือนภัยอย่างเป็นระบบและมีระเบียบมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง การให้ความรู้และข้อมูลด้านเทคนิคต่างๆ แก่ชุมชนร่วมกับการนำเทคโนโลยีและเครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้ในระบบการเตือนภัยจะเป็นส่วนที่ช่วยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเตือนภัยมากยิ่งขึ้น การพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือของท้องถิ่นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะช่วยในการให้ข้อมูลและส่งต่อข้อมูลเตือนภัยเป็นได้ดียิ่งขึ้น การสนับสนุนเช่นนี้จะช่วยในการสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มพลังแก่ชุมชนโดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการความเสี่ยงผ่านการสร้างระบบการเตือนภัยแบบครบวงจร อันจะนำซึ่งความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน

06

การพัฒนามาตรการเพื่อการลดความเสี่ยงอุทกภัยของชุมชน

ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของการเพิ่มศักยภาพในการเตรียมความพร้อมรับปรับตัวของชุมชน คือ การจัดหาทรัพยากรและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่างๆ เพื่อให้ชุมชนสามารถลดความเสี่ยงภัย และรับมือภัยได้อย่างเหมาะสม รวมถึงมาตรการเชิงโครงสร้างและอุปกรณ์จำเป็นต่างๆ ที่ชุมชนต้องการในภาวะฉุกเฉิน ในการดำเนินโครงการของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียนั้น สิ่งสำคัญที่คำนึงถึง คือ ชุมชนสามารถเข้าถึงมาตรการด้านโครงสร้างและไม่ใช่โครงสร้างต่างๆ ที่จำเป็นได้ รวมทั้งการดำเนินโครงการของศูนย์ฯ ด้านนี้ยังรวมถึง การเตรียมความพร้อมของโรงพยาบาลให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติได้ เพื่อให้ชุมชนโดยเฉพาะหน่วยกู้ภัยสามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานที่ได้อบรมมา

มาตรการที่เป็นโครงสร้างและไม่ใช่โครงสร้างเป็นส่วนที่ช่วยสร้างความพร้อมรับปรับตัวที่เร็วทั่วของชุมชน

ชุมชนในลุ่มน้ำเจ้าพระยาได้รับการเพิ่มขีดความสามารถในการเตรียมพร้อมปรับตัวในระดับชุมชน ทั้งมาตรการที่เป็นเชิงโครงสร้างและไม่ใช่โครงสร้าง ซึ่งประโยชน์ของมาตรการดังกล่าว จะช่วยให้ชุมชนสามารถเลือกสิ่งของหรือสินทรัพย์ที่เหมาะสมกับความต้องการของตนเองได้ โดยที่ไม่ต้องขึ้นอยู่กับทรัพย์สินเชิงโครงสร้าง (มาตรการเชิงโครงสร้างมีความต้องการงบประมาณในระดับสูง) หรือมาตรการที่ไม่ใช่โครงสร้าง (มาตรการบางอย่างอาจจะไม่มีประสิทธิภาพมากพอ) เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง ซึ่งมาตรการเชิงโครงสร้างหมายถึง การติดตั้งเครื่องมือใหม่หรือการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมต่างๆ ในขณะที่ มาตรการที่ไม่ใช่โครงสร้าง หมายถึง ทรัพย์สินขนาดเล็กหรือวิธีการเปลี่ยนแนวคิดและการทำงาน

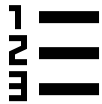

9
8
7
6
5
4
3
2
1
31

9
8
7
6
5
4
3
2
1

9
8
7
6
5
4
3
2
1

มาตรการเชิงโครงสร้าง

เสาวัดระดับน้ำ

เสาวัดระดับน้ำติดตั้งที่วัดหัวหิน ริมตลิ่งแม่น้ำป่าสัก ตำบลท่าหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในช่วงฤดูฝนและมีอุทกภัยสมาชิกในชุมชนของบ้านใหม่พัฒนาและบ้านหัวหินจะสามารถติดตามเฝ้าระวังสถานการณ์น้ำได้จากเสาวัดระดับน้ำที่ชี้เตือนภัยนั้น ชุมชนทั้งสองหมู่บ้านได้ตกลงร่วมกันตามระดับความเสี่ยงของชุมชน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ สีเขียว สถานการณ์ปกติ สีเหลือง เฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย และสีแดง หมายถึง เตือนภัยและน้ำจะท่วมระดับอันตราย และชุมชนเป็นผู้กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการโต้ตอบสถานการณ์ด้วยตนเอง

การเพิ่มความปลอดภัย

ชุมชนตลาดเก่าเผชิญปัญหาด้านความปลอดภัยของบ้านเรือนประชาชน ซึ่งกระทบต่อการบริหารจัดการภัย เนื่องจากเมื่อเกิดอุทกภัยขึ้นประชาชนจะไม่ย้ายออกจากบ้าน เพราะเกรงว่าสิ่งของจะเสียหายจากปัญหานี้ ชุมชนได้ตกลงติดตั้งกล้องวงจรปิดและสปอตไลท์เพื่อใช้ทั้งช่วงภาวะปกติและระหว่างเกิดอุทกภัย

ป้ายข้อมูลอุทกภัย

ป้ายข้อมูลอุทกภัยถูกติดตั้งหน้าวัดหัวหินใกล้กับศูนย์เด็กเล็ก ในช่วงฤดูฝนชุมชน คณะกรรมการด้านการเฝ้าระวังและประชาสัมพันธ์ของชุมชนจะติดตามสถานการณ์น้ำโดยใช้ข้อมูลระดับน้ำจากเสาวัดระดับน้ำที่ติดตั้งอยู่ริมตลิ่ง และนำข้อมูลนั้นไปประกาศแจ้งเตือนที่ป้ายข้อมูลอุทกภัยของชุมชน

วิทยุกระจายเสียง

การส่งเสริมให้ชุมชน
ส่งต่อข้อมูลข่าวสารด้วยวิธีการใหม่ๆ
(เช่น การใช้วิทยุกระจายเสียง)
ช่วยให้การปฏิบัติได้ตอบภัย
เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
และประสิทธิผลมากขึ้น
นอกจากวิทยุกระจายเสียงที่มีอยู่แล้ว
บ้านใหม่พัฒนาได้ระบุดจุดที่ต้องการ
ติดตั้งลำโพงโดยให้เชื่อมโยงกับ
ระบบกระจายเสียงของอบต.ท่าหลวง
เพื่อให้ชุมชนรับข่าวสารและข้อมูล
เตือนภัยได้อย่างชัดเจน

เครื่องกรองน้ำ

ในระหว่างที่เกิดอุทกภัย
ปัญหาหนึ่งของชุมชนบ้านหัวหิน คือ
ขาดแคลนน้ำสะอาดสำหรับบริโภค
ชุมชนมีความเห็นร่วมกันว่า
เครื่องกรองน้ำเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับ
มาตรการลดผลกระทบจากอุทกภัย
จึงได้ติดตั้งเครื่องกรองน้ำ
ที่ศูนย์เด็กเล็ก ซึ่งเป็นจุดที่ระบุไว้ว่า
เป็นจุดกระจายสิ่งของในระหว่าง
เกิดภัย ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา
ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง
มาจากการเก็บค่าบริการเครื่องกรองน้ำ
(ลิตรละ 1 บาท) ที่บริหารจัดการ
โดยคณะกรรมการบริหารจัดการ
อุทกภัยของชุมชน

“เราได้ติดตั้งกล่องวงจรปิดทั้งหมด 12 ตัว รอบชุมชน
ซึ่งจะช่วยในการเฝ้าระวังความปลอดภัยของชุมชน
นอกจากนั้น ยังติดตั้งสปอตไลท์จำนวน 3 จุด
โดยเลือกติดตั้งในจุดอับ เพื่อเพิ่มความมั่นใจของคนในชุมชน
ซึ่งค่าไฟ เทศบาลกบินทร์บุรีเป็นผู้รับผิดชอบ
แต่ทั้งนี้ กล่องวงจรปิดที่มีตอนนี้
อาจจะยังไม่ครอบคลุมทุกจุด
เราจะหางบประมาณจากแหล่งอื่นมาติดตั้งเพิ่ม
เพื่อความปลอดภัยของชุมชนเราเอง”

นางดรุณี ธาราทิพยกุล ผู้นำชุมชนตลาดเก่า

ผู้ฝึกสอนได้เต็ม เป็นผู้ส่งเสริม

วิสัยทัศน์ (Vision)
เรียนดี มีความรู้ สุขภาพดี
มีคุณธรรม ซื่อสัตย์
ช่วยเหลือผู้อื่น มีความ
รับผิดชอบต่อสังคม
มีความรัก ทุ่มเท
เต็มที่ มีความ
มุ่งมั่น มีความ
ตั้งใจ มีความ
รับผิดชอบ

ยีนดัดอเนป

มาตรการที่ไม่ใช่โครงสร้าง

ชุดปฐมพยาบาล

ในระหว่างการฝึกซ้อมทำให้พบว่า ทีมกู้ภัยของชุมชนไม่มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลในการปฏิบัติงาน ชุดอุปกรณ์ปฐมพยาบาล จึงถูกส่งมอบให้กับชุมชน ในจังหวัดปราจีนบุรีและโรงเรียน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้สามารถโต้ตอบกับภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เกมส์ไฟ

ออกแบบโดย บริษัท ครีเอทีฟ คลับจำกัด ได้ถูกส่งมอบให้กับโรงเรียน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกมส์นี้ออกแบบมาเพื่อเพิ่มความรู้ เกี่ยวกับการปฏิบัติตน เมื่อเกิดอุทกภัย โดยจะมี คำถามและจุดท้าทายต่างๆ ให้เด็กได้ลองจับคู่กัน

อุปกรณ์ของหลักสูตร CADRE

โครงการเพิ่มขีดความสามารถ ในการโต้ตอบภาวะฉุกเฉิน การเพิ่มทักษะและความรู้ในการรับมือกับภัยพิบัติโดยการอบรมและพัฒนาทักษะต่างๆ รวมถึงการปฏิบัติ โดยใช้อุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้ ได้ถูกส่งมอบให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และชุมชนที่ผ่านการอบรม หลักสูตรนี้ ได้รับการสนับสนุน อุปกรณ์กู้ภัยเบื้องต้นทุกชุมชน

อุปกรณ์เฉพาะทางสำหรับโรงพยาบาล

มอบอุปกรณ์เฉพาะทางให้กับ
โรงพยาบาลในโครงการ HOPE
เพื่อช่วยเพิ่มความสามารถของ
หน่วยงานในการรับมือกับภัยพิบัติ
และสามารถปฏิบัติงาน
ในภาวะภัยพิบัติได้อย่าง
มีประสิทธิภาพ

เสื้อชูชีพ

นักเรียนโรงเรียนวัดหัวหิน
ฝึกการใช้เสื้อชูชีพให้ถูกวิธี
ซึ่งเป็นการเพิ่มทักษะเบื้องต้นให้
นักเรียนสามารถรับมือกับภัยพิบัติได้
ชุมชนได้รับเสื้อชูชีพซึ่งถือว่าเป็น
อุปกรณ์จำเป็นในภาวะอุทกภัย
ของชุมชน นอกจากนี้ ชุมชน
และโรงเรียนได้เรียนรู้วิธีการ
นำอุปกรณ์ที่ลายนํ้าได้มาทำเป็น
อุปกรณ์ช่วยลายนํ้าชั่วคราว

คู่มือเตรียมพร้อมของชุมชน

คู่มือประชาชนได้จัดพิมพ์ขึ้น
ภายใต้ความร่วมมือของ
Japan Foundation NPO Plus Art
และ designers Club Creative
เพื่อให้ข้อมูลแนวทางการปฏิบัติ
ในระหว่างเกิดอุทกภัย
และหลักการเบื้องต้นในการรับมือ
ในภาวะฉุกเฉิน เช่น การปฐมพยาบาล
การใช้อุปกรณ์ดับเพลิง และการรู้จัก
ใช้วัสดุอุปกรณ์ใกล้ตัวเพื่อใช้
ในระหว่างเกิดภัย (เช่น เสื้อชูชีพ
จากขวดน้ำพลาสติก รองเท้าจาก
ถุงขยะ และเครื่องกรองน้ำ
แบบง่าย เป็นต้น)

คู่มือเตรียมพร้อมและแผนที่ภัยชุมชน

คู่มือเตรียมพร้อมและแผนที่ภัย
ได้จัดทำในรูปแบบคู่มือพร้อมใช้
สำหรับชุมชนบ้านใหม่พัฒนา และ
บ้านหัวหิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ข้อมูลในคู่มือนี้ ประกอบด้วย
สิ่งของที่จำเป็นที่ต้องเตรียม
ในภาวะภัยพิบัติ แผนที่ภัยของชุมชน
วิธีการติดตามสถานการณ์น้ำ และ
ข้อมูลคณะกรรมการและหน่วยงาน
ที่สามารถติดต่อได้ในภาวะฉุกเฉิน

เครื่องมือตรวจสอบความพร้อม ภัยพิบัติของชุมชน

เครื่องมือนี้ออกแบบมา
เพื่อช่วยให้ชุมชนในการประเมิน
และวิเคราะห์ถึงความต้องการ
จุดอ่อน และปัญหา เพื่อเป็นแนวทาง
ในการพัฒนามาตรการป้องกัน
และลดความเสี่ยงจากภัย โดยกำหนด
ข้อควรคำนึงถึงเป็นลำดับรายการ
ที่ครอบคลุมองค์ประกอบ
ของการเตือนภัยอย่างครบวงจร
คือ ความรู้เกี่ยวกับภัยของชุมชน
การพยากรณ์และเฝ้าระวัง
การส่งต่อข้อมูล และ
การตอบสนองของชุมชน

เราจะเพิ่มพลังให้ชุมชน ได้อย่างไร

ชุมชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและเครื่องมือที่จำเป็นทั้งมาตรการเชิงโครงสร้างและไม่ใช้โครงสร้าง

ชุมชนจะสามารถพร้อมรับปรับตัวได้เร็วขึ้น ต้องมีเครื่องมือและทรัพยากรต่างๆ เพื่อใช้ในการเตรียมความพร้อมและรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การร่วมการวิเคราะห์และคัดเลือกมาตรการที่มีความเหมาะสม จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ การพัฒนาทรัพย์สินหรือสิ่งของของชุมชนในโครงการมีความหลากหลาย เช่น การพัฒนาศักยภาพการเตือนภัย การรวบรวมข้อมูลเพื่อแจกจ่ายในระดับครัวเรือน การทำสื่อการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งมาตรการเหล่านี้ จะถูกคัดเลือกและพัฒนาตามความต้องการของชุมชน ผ่านการหารือกับตัวแทนของชุมชน ดังกล่าว ทุกมาตรการจะถูกออกแบบมาเพื่อเติมเต็มความต้องการและลดจุดอ่อนของชุมชน โดยที่คำนึงถึงบริบทของชุมชนนั้นๆ

07 ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้าง ความปลอดภัยของโรงเรียน

โรงเรียนเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน และสามารถเป็นผู้ประสานการสร้างการพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชนได้ โรงเรียนที่มีความปลอดภัยสามารถเป็นที่หลบภัยของคนในชุมชนเมื่อเกิดภัยพิบัติได้ ดังนั้น โรงเรียนควรมีการเตรียมพร้อมสำหรับเหตุการณ์ภัยพิบัติ โรงเรียนและครูไม่เพียงแต่เป็นผู้ที่ให้ความรู้เท่านั้น แต่ยังคงต้องเป็นผู้เพิ่มทักษะอื่นๆ แก่เยาวชนด้วย หากเป็นชุมชนที่มีความเสี่ยงแล้ว การเตรียมความพร้อมนักเรียนให้สามารถรับมือกับภัยตามบริบทของพื้นที่ตนเอง ถือเป็นความรับผิดชอบอย่างหนึ่งของโรงเรียน ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ได้ดำเนินโครงการตามกลยุทธ์ของกระทรวงศึกษาธิการ ในการเพิ่มความรู้ในโรงเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการลดความเสี่ยงภัย

นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกทักษะต่างๆ

โรงเรียนควรเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการสร้างการพร้อมปรับตัวให้ชุมชน

โรงเรียนเป็นจุดเริ่มต้นของการเพิ่มความสามารถในการเตรียมพร้อมด้านภัยพิบัติของชุมชน ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ได้ดำเนินโครงการสร้างความปลอดภัยจากอุทกภัยในโรงเรียน โดยมีความสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการบูรณาการแนวคิดการลดความเสี่ยงและการปรับตัวต่อสภาวะภูมิอากาศ ไปอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ครูได้นำเอาแนวคิดและการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความเสี่ยงภัยไปใช้ในการสอน และได้ร่วมส่งเสริมการให้ความรู้ด้านความปลอดภัยของนักเรียน โรงเรียนในพื้นที่โครงการทำงานร่วมกับ ADPC และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสอดแทรกองค์ความรู้เข้าไปในบทเรียน ไม่ว่าจะเป็นวิชาคณิตศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ สุขศึกษา ศิลปะดนตรี และวิชาชีพ และโครงการพัฒนานักเรียนต่างๆ ความรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยนี้ถูกนำไปสอดแทรกในบทเรียนและกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้ครูและนักเรียนเข้าใจแนวทางการรับมือกับภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตนเอง เมื่อนักเรียนได้เรียนในห้องเรียนแล้ว ก็สามารถนำไปเผยแพร่ให้กับคนในครอบครัว เพื่อน และช่วยสร้างความตระหนักไว้ในวงกว้างด้วย

การใช้สื่อการเรียนการสอนในห้องเรียน ช่วยพัฒนาความรู้พื้นฐานการลดความเสี่ยงภัยได้

การใช้นวัตกรรมและทรัพยากรต่างๆ ช่วยให้ครูและนักเรียนได้รู้แนวคิดพื้นฐานด้านการลดความเสี่ยงภัยได้ กิจกรรมในห้องเรียนที่ออกแบบและพัฒนาในหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ส่งเสริมนโยบายการลดความเสี่ยงภัยและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศ สื่อการเรียนการสอนมีประโยชน์ในการสร้างความตระหนักด้านความเสี่ยงภัยให้กับนักเรียนได้ ครูก็สามารุใช้เครื่องมือ หรือวิธีการที่แตกต่างกันไปได้ขึ้นอยู่กับวิชาที่สอน จากประสบการณ์ ทำให้พบว่า การเรียนการสอนหรือทำกิจกรรมต่างๆนั้น ควรทำอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และได้รับข้อมูลที่จำเป็นครบถ้วน (ระยะเวลาที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับจำนวนเทอมการศึกษา) และกิจกรรมต่างๆ นั้น จะต้องออกแบบให้มีความสนุกและเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนนำความรู้นี้ไปเผยแพร่ต่อได้

กิจกรรมและการฝึกปฏิบัติช่วยให้การส่งเสริมความปลอดภัยต่อภัยพิบัติมีประสิทธิภาพมากขึ้น

มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนนำร่องโครงการ เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัยของนักเรียน เช่น ในวันสุนทรภู่มีการแข่งขันการวาดรูป การแต่งกลอน และการเขียนเรียงความในหัวข้อภัยพิบัติ เป็นต้น และยังมี การจัดศึกษาดูงานที่โรงเรียนสมถวิลในกรุงเทพมหานคร ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ และทักษะที่ต่างๆ ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมนี้ ในการดูงานดังกล่าวมีสองกิจกรรมหลัก คือ การอบรมครูและเจ้าหน้าที่ให้เข้าใจความหมาย และแนวทางการลดความเสี่ยงภัย และตามด้วยกิจกรรมเสริมสร้างความรู้สำหรับนักเรียน หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว โรงเรียนนำร่องทั้ง 4 โรงเรียนได้ร่วมกันจัดงานลดความเสี่ยงภัยในโรงเรียน ณ โรงเรียนท่าหลวงวิทยานุกูล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การบูรณาการแนวคิด
การลดความเสี่ยงภัย
เข้าสู่หลักสูตรของ
โรงเรียนช่วยให้นักเรียน
ได้รับความรู้
และมีความสามารถ
มากยิ่งขึ้น
โดยการเข้าร่วม
กิจกรรมต่างๆ นั้น
ทำให้นักเรียน
สามารถแบ่งปัน
ประสบการณ์
ทักษะไปสู่เพื่อน
และครอบครัวได้”

นางเต็มใจ มณีโชติ
ครูโรงเรียนวัดไถ่จัน

แผนการเตรียมพร้อมของโรงเรียน ควรบูรณาการร่วมกับแผนของชุมชน

เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชน ดังนั้น ในการพัฒนาแผนควรพิจารณาปัจจัยความเสี่ยงต่างๆ อย่างรอบด้าน กระบวนการวางแผนของโรงเรียนช่วยเพิ่มศักยภาพของครู นักเรียน และผู้ปกครอง รวมถึงชุมชนในการเตรียมพร้อมรับมือกับอุทกภัย แผนของโรงเรียนควรสอดคล้องกับแผนของชุมชนและแผนการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ หากมีการซ้อมแผนของชุมชน โรงเรียน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมด้วย เช่น ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โรงเรียนท่าหลวงวิทยานุกูล และโรงเรียนวัดไถ่จันซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันในการเตรียมความพร้อมรับมือกับอุทกภัยหรือภัยพิบัติอื่นได้ในอนาคต

ชุมชนเข้าร่วมการฝึกซ้อมร่วมกับโรงเรียนวัดหัวหิน

เราจะเพิ่มพลังให้ชุมชน ได้อย่างไร

กิจกรรมของโรงเรียนที่มุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพของเยาวชนในการลดความเสี่ยงภัย

กิจกรรมในโรงเรียนจะช่วยสร้างวัฒนธรรมการเตรียมความพร้อมในระยะยาว หากเยาวชนมีการเตรียมพร้อมในการรับมือกับความเสี่ยงในพื้นที่ของตน จะทำให้เกิดการเตรียมพร้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน การสร้างการพร้อมรับปรับตัวในโรงเรียนเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้ทั้งครูและนักเรียน โดยมุ่งเน้นไปที่ปัจจัยความเสี่ยง 2 ประการ คือ ความเปราะบางและความล่าแหลม โดยการเพิ่มทักษะความรู้แก่เด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเปราะบางของชุมชน และใช้การประเมินความเสี่ยงเพื่อช่วยให้เกิดความมั่นใจได้ว่า ทรัพย์สินและห้องเรียนจะสามารถปรับเปลี่ยนและเคลื่อนย้ายได้ทัน เพื่อเป็นการลดผลกระทบจากอุทกภัย

การทำงานร่วมกับครูในโรงเรียนในการพัฒนานวัตกรรมต่างๆ เพื่อใช้ในการสอนเป็นสิ่งสำคัญพอๆ กับการฝึกปฏิบัติเพื่อเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติ หากเยาวชนมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ แล้ว ก็จะเป็นกำลังสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลสู่ชุมชนผ่านเพื่อน ครอบครัว และคนอื่นๆ ในชุมชนก็จะมีโอกาสได้เรียนรู้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ สิ่งสำคัญที่ต้องตระหนักถึง คือ การวางแผนที่สอดคล้องกันทั้งโรงเรียนและชุมชน และต้องเป็นการวางแผนแบบองค์รวมและเน้นการประสานงานที่แท้จริง

08 การเพิ่มพลังของชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน

ภาคธุรกิจในประเทศไทย ประกอบด้วยธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งถือได้ว่า SMEs เป็นภาคธุรกิจที่เปรียบเสมือนเสาหลักทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นผู้จ้างงานและสร้างรายหลักให้กับคนในชุมชน การที่ SMEs สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างต่อเนื่องเมื่อเกิดภัยพิบัติ จะมีส่วนช่วยให้ชุมชนสามารถฟื้นฟูได้รวดเร็วขึ้น เนื่องจากคนในชุมชนส่วนมากยังต้องพึ่งพิงสินค้าจากร้านค้าขนาดเล็ก แม้ว่า SMEs จะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการช่วยชุมชนให้สามารถกลับสู่สภาวะปกติได้เร็วขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน SMEs ก็ยังต้องพึ่งพาความร่วมมือของชุมชนในการประกอบธุรกิจของตนเอง เช่นกัน กล่าวคือ SMEs ยังต้องการใช้ถนนเพื่อขนส่งสินค้าและต้องมีพนักงานที่สามารถติดต่อได้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของบริษัทและชุมชนในภาพรวม ดังนั้น ในบริบทของประเทศไทยการมีส่วนร่วมแบบองค์รวมเพื่อสร้างชุมชนที่พร้อมรับมือปรับตัวจากภัยพิบัติ ต้องพิจารณาการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของ SMEs ในชุมชนนั้น ๆ ด้วย

Enhancing SME's RESILIENCE
Building capacity of small business to adapt to disaster and climate change risks
Disaster impact on SME's resilience creating economic losses

Business Continuity Plan
A TOOL for resilient investment
Your investment will be **SAFE**
Business supply chains will be **SECURED**
Your competitiveness will be **INCREASED**
Your customer confidence will be **ENHANCED**

Private Sector ENGAGEMENT
in Disaster Risk Reduction
Create shared value through disaster risk management
Partnership for risk information into investment decision

Business case of DISASTER RISK REDUCTION
It is no longer "Business as usual"
Disaster risk must be calculated for economic forecasts and growth projections
Anticipate risk in public and private investment

เพิ่มความตระหนักและศักยภาพของภาคเอกชนในการเตรียมพร้อมรับมือปรับตัวต่อภัยพิบัติ

จากการสำรวจพบว่า SMEs ในประเทศไทยมีความตระหนักและความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติในระดับต่ำ ซึ่งทำให้เห็นว่า SMEs เป็นกลุ่มเปราะบางที่มีความเสี่ยงเมื่อเกิดภัยพิบัติ มีองค์กรขนาดเล็กบางองค์กรเท่านั้น ที่มีการจัดทำ BCP แล้ว ในขณะที่หลายองค์กรเห็นว่าการทำ BCP เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ โดยไม่ได้คำนึงถึงว่าการจัดทำ BCP จะช่วยลดความสูญเสียในอนาคตได้ ดังนั้น งานของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียจึงมุ่งเน้นไปยังการสร้าง ความตระหนักให้เห็นความสำคัญของการลดความเสี่ยงภัย จึงมีการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการระดับประเทศ และการจัดอบรมเพื่อเป็นเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของ SMEs

การทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยในการสร้างความร่วมมือของภาคเอกชน

ภายหลังจากเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี 2554 ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ได้ริเริ่มกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพร้อมรับปรับตัวของธุรกิจ SMEs รวมถึงการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในด้านเศรษฐกิจของชุมชน ภายใต้ความร่วมมือกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญช่วยเพิ่มความพร้อมของ SMEs ซึ่งความร่วมมือต่างๆ นั้น จะเน้นการสร้าง ความตระหนักและความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติของ SMEs การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดขึ้นมา เพื่อเพิ่มความตระหนักถึงสำคัญของการลดความเสี่ยงให้กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐและดึงดูดให้ SMEs สนใจลงทุนเพื่อป้องกันความเสี่ยงโดยใช้กรณีศึกษาจากต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีการจัดอบรมการพัฒนา BCP เบื้องต้น ให้กับผู้แทนจากภาครัฐและ SMEs โดยผู้รับการอบรมสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับภาคธุรกิจอื่นและคนในชุมชนได้ การเลือกลงทุนตามข้อมูลความเสี่ยงและการทำงานร่วมกันจะสามารถป้องกันภัยพิบัติได้ดีขึ้น และ SMEs ยังสามารถป้องกันผลกระทบจากภัยธรรมชาติได้

iPrepareBusiness: เครื่องมือพิเศษที่จะช่วย SMEs การเตรียมพร้อมรับปรับตัว

ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียได้เริ่มโครงการ iPrepareBusiness ในปี 2558 เพื่อช่วยส่งเสริมความสามารถของ SMEs ในการบริหารจัดการความเสี่ยงภัย และสนับสนุนภาครัฐในการสร้างบรรยากาศด้านการลงทุนที่ดี มีนโยบายกรอบต่างๆ ที่ส่งเสริมให้ SMEs มีการเตรียมความพร้อมลดความเสี่ยง เช่น การทำ BCP และการเพิ่มบทบาทหน้าที่ในการด้านการเตรียมพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชนด้วย นอกจากนี้ iPrepareBusiness ยังจะขยายการทำงานในประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเวียดนาม อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์

“SMEs ควรให้ความรู้
เรื่อง การลดความเสี่ยงภัยกับชุมชนโดยรอบ
เช่น ส่งเสริมให้ชุมชนรู้วิธีการพัฒนา
ระบบเตือนภัยและการเฝ้าระวังระดับน้ำ”

ดร. พิจิตต รัตตกุล ที่ปรึกษาอาวุโส ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย

เราจะเพิ่มพลังให้ชุมชน ได้อย่างไร

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและภาคธุรกิจมีส่วนร่วมในการสร้างความพร้อมรับมือปรับตัวให้ชุมชน

การทำงานของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ช่วยเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจและสร้างความพร้อมรับมือปรับตัวให้ชุมชน จะเห็นว่าที่ผ่านมา แนวคิดด้านการสร้างความพร้อมรับมือปรับตัวให้ชุมชน ค่อยๆ พัฒนาขึ้นเป็นที่รู้จัก ภาคธุรกิจในท้องถิ่นที่มีความพร้อมมีบทบาทที่เด่นชัดขึ้นและสามารถช่วยเหลือชุมชนให้ฟื้นตัวจากความรุนแรงของภัยพิบัติได้อย่างรวดเร็ว ในประเทศไทย ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญหลักส่วนหนึ่งในชุมชน ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากเหตุการณ์มหาอุทกภัยในปี 2554 ทำให้เห็นถึงความจำเป็นในการดึงเอาภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ ทั้งในด้านการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความเสี่ยงภัยและในด้านการจัดการกับภัยพิบัติ

ดังนั้น กิจกรรมโครงการต่างๆ จึงให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกับเจ้าของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและวางแผนในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติ และการทำงานร่วมกับภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดึงภาคธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความพร้อมรับมือปรับตัวและฟื้นกลับเร็วจากภัยพิบัติ หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ เจ้าของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในชุมชนต่างมีความมั่นใจมากขึ้น และสามารถที่จะรับมือกับผลกระทบจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

09

เครือข่ายความรู้

การสร้างเครือข่ายสำหรับคนที่ทำงานในหลากหลายพื้นที่ หลากหลายสาขา มีเป้าหมายเดียวกัน คือ การสร้างการพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่า การสร้างเครือข่ายความรู้นี้ มีประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การแบ่งปันข้อมูลแนวทางการทำงานที่ดี การหารือเพื่อระบุนความท้าทาย และการประเมินการทำงานด้านต่างๆ

ผู้เข้าอบรมหลักสูตรการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านอุทกภัยอย่างบูรณาการ

การอบรมที่มีผู้เข้าร่วมจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อเพิ่มความรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัย

การอบรมหลักสูตรการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านอุทกภัยอย่างบูรณาการ เป็นการสร้างพื้นที่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุทกภัยในประเทศไทย ได้เรียนรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัย และเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านต่างๆ ในการอบรมนี้ ผู้เข้าอบรมจะได้ทำงานกลุ่มที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้เรียนได้ระดมความคิดเห็น ดังเช่น การระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงภัย และศัพท์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการทำงานกลุ่มจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากมุมมองที่แตกต่างกัน หน่วยงานที่เข้าร่วมการอบรมในหลักสูตรนี้ได้แก่ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมทรัพยากรน้ำ กรมชลประทานจากส่วนกลาง ภูมิภาค และจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ฝ่ายแผนยุทธศาสตร์จังหวัด สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร และกรุงเทพมหานคร

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงระดับชาติและระดับนานาชาติ สร้างการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยในประเทศไทย ที่ช่วยในการสร้างเครือข่ายของหน่วยงานด้านการบริหารจัดการอุทกภัย และเป็นเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านนี้โดยเฉพาะ ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญทั้งในประเทศและต่างประเทศ ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยแบ่งออกเป็น 2 เวทีหลัก คือ ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ

“การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
ช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปฏิบัติงาน
ด้านการบริหารจัดการอุทกภัย
การเรียนรู้จากประสบการณ์ของต่างประเทศ
ในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับนานาชาติ
จะช่วยให้เห็นแนวปฏิบัติที่แตกต่าง
ซึ่งอาจนำมาปรับใช้ในการบริหารจัดการ
อุทกภัยตามบริบทของประเทศไทยได้”

ดร.พีรนนท์ ไทวชิราภรณ์ ศูนย์เตรียมพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งชาติ

National Flood Forums:

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครั้งที่ 1 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของหน่วยงานต่างๆ ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา จากต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ มีผู้แทนจาก 20 จังหวัดในลุ่มน้ำเจ้าพระยา เข้าร่วม จัด ณ กรุงเทพมหานคร เดือนสิงหาคม 2555

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครั้งที่ 1 ใช้ระยะเวลา 2 วัน โดยมีผู้แทนจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมทรัพยากรน้ำ กรมอุตุนิยมวิทยา กรมชลประทาน องค์การบริหารส่วนจังหวัด และกรุงเทพมหานคร เข้าร่วม มีการนำเสนอประสบการณ์เรื่องการบริหารจัดการอุทกภัยของแต่ละหน่วยงานมาแบ่งปันกัน สามารถแบ่งผู้เข้าร่วมงานออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อช่วยกันระดมความคิดเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติงาน พร้อมให้ข้อเสนอแนะ

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครั้งที่ 2 การเตือนภัยด้านอุทกภัยอย่างครบวงจร จัด ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เดือนมีนาคม 2556

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครั้งที่ 2 เป็นผลสืบเนื่องจากจากผลลัพธ์ของการประชุมเวทีครั้งที่ 1 ที่พบว่า ปัญหาเรื่องการเตือนภัยอุทกภัยต้องได้รับการแก้ไขเป็นลำดับต้น เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้นี้มีจุดมุ่งหมายในการประเมินความต้องการปัญหา และแนวทางแก้ปัญหาระบบเตือนภัย โดยทำการประเมินรูปแบบการเตือนภัยของสองชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครั้งที่ 3 แนวคิดการบริหารจัดการอุทกภัยในระดับท้องถิ่น จังหวัด และระดับประเทศ จัดขึ้น ณ จังหวัดนนทบุรี เดือนกรกฎาคม 2556

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครั้งที่ 3 ยังคงมุ่งเน้นประเด็นปัญหาของการเตือนภัย โดยคำนึงถึงการบูรณาการของหน่วยงานต่างๆ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนนี้ ใช้ระยะเวลา 3 วัน โดยเริ่มจากระดับท้องถิ่นและชุมชน ระดับภูมิภาคและจังหวัด จนถึงระดับประเทศ ถึงแม้ว่าการประชุมจะแบ่งออกเป็นหลายระดับ แต่ผู้ประชุมสามารถเข้าร่วมการประชุมกลุ่มอื่นๆ ได้

International Flood Forum:

“Identification of Effective Flood Risk Management from Lessons Learned”
จัด ณ กรุงเทพมหานคร เดือนกรกฎาคม 2556

การประชุมเชิงปฏิบัติการเวทีแลกเปลี่ยนระดับนานาชาติ ได้ออกแบบมาเพื่อการโน้มน้าว และช่วยให้เกิดการถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ดี จากประเทศต่างๆ รวมทั้ง เป็นการเรียนรู้แนวทางการนำหลักการการลดความเสี่ยงภัยไปใช้ในการวางแผน ฟื้นฟู การประชุมครั้งนี้ มีวิทยากรและผู้เข้าร่วมประชุมจาก 9 ประเทศ (ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น ลาว เนปาล ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา เวียดนาม และประเทศไทย) โดยแต่ละ ประเทศจะนำเสนอกลยุทธ์ในการบริหารจัดการอุทกภัยและการวางแผนฟื้นฟูเพื่อช่วยลด ความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งกลยุทธ์ต่างๆ คือ การเปลี่ยนแปลงนโยบาย การ พัฒนากลไกเชิงสถาบัน การประสานงาน การประกันภัย และการสร้างความสมดุลระหว่าง มาตรการเชิงโครงสร้างและไม่เชิงโครงสร้าง เป็นต้น

การจัดการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากภาคธุรกิจช่วยสร้างเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย เห็นถึงความสำคัญในการจัดการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากภาคเอกชน ซึ่งมีผู้แทนทั้งจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่เข้าร่วม ในขณะที่ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับชุมชนมากกว่า การหารือช่วยเน้นย้ำถึงความสำคัญในการที่กลุ่มธุรกิจกลางและขนาดย่อม และชุมชนซึ่งมีความเกี่ยวพันอย่างมากกับห่วงโซ่มูลค่าระดับโลก (Global Value Chain) ควรเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการสร้างความพร้อมรับมือปรับตัวและฟื้นกลับเร็วจากภัยพิบัติ การจัดการประชุมในประเทศไทยเกี่ยวกับการสร้างความพร้อมรับมือปรับตัว มีความสำคัญในการนำผู้ประกอบการ SMEs และธุรกิจขนาดใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในการเตรียมพร้อมองค์กรจากภัยพิบัติ รวมถึงเครือข่ายภาคีทั้งจากรัฐและองค์กรเพื่อการพัฒนา มาร่วมพูดคุยและแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน ซึ่งทำให้เกิดโอกาสในการเรียนรู้จากประสบการณ์ของภาคธุรกิจที่ได้ริเริ่มกิจกรรมเพื่อเตรียมองค์กรในการบริหารจัดการองค์กรพร้อมรับมือกับภัย ได้เห็นตัวอย่างที่ดีทั้งในด้านนโยบาย สิ่งจูงใจ การสร้างความตระหนักและการสร้างศักยภาพให้กับผู้ประกอบการ SMEs รวมถึงรับฟังข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมในอนาคต

ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย เป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดการประชุมเพื่อหารือต่างๆ ในหัวข้อ ‘การสร้างแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจ’ หรือ BCP ซึ่งแต่ละการประชุมได้ออกแบบสำหรับกลุ่ม SMEs ที่เข้าร่วมโดยเฉพาะ มีการจัดประชุมแยกสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว การเกษตร โลจิสติกส์ ไอซีที และธุรกิจยานยนต์ แต่ละการประชุมมีทั้งผู้ประกอบการและลูกค้าจากภาคธุรกิจที่มีขนาดใกล้เคียงกันเข้าร่วมทำให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีความสนใจนำไปปฏิบัติ

ผมได้เข้าร่วมการประชุมเกี่ยวกับ BCP ที่จัดโดย ADPC จากทาง สสว. ซึ่งผมได้เรียนรู้โอเดียและประสบการณ์ดีๆ จากการประชุมนี้และเอาไปอธิบายต่อให้พนักงานของผมฟังว่า เราควรจะต้องทำอะไรเมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤตขึ้นและผมก็ได้รับการตอบรับที่ดีจากพวกเขา”

นายสรายุท อังคนานุกูล
กรรมการบริหาร
บริษัท อันนวย จำกัด
(บริษัทผู้ผลิตและผู้แทน
จำหน่ายซอฟต์แวร์)

เราจะเพิ่มพลังให้ชุมชน ได้อย่างไร

การเข้าร่วมเครือข่ายของผู้มีส่วนได้เสียในชุมชน เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

การสร้างเครือข่ายและการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการทำให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ ในการสร้างการพร้อมรับปรับตัวของชุมชน ในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีตัวแทนชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกส่วนงานเข้าร่วม และการจัดเวทีการประชุมระดับนานาชาติจากการรวบรวมข้อคิดเห็นและข้อมูลจากหลากหลายมุมมองนี้ จะช่วยให้การกำหนดนโยบายด้านการบริหารอุทกภัยเป็นนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่

ตัวอย่างของเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโครงการที่สนับสนุนโดย OFDA ที่นำประเด็นด้านการเตือนภัยอย่างครบวงจรมาหารือ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเตือนภัยและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานทั้งในท้องถิ่น จังหวัด และหน่วยงานองค์กรที่ทำงานด้านการบริหารจัดการอุทกภัยเข้าร่วม ให้ข้อคิดเห็นและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา ในทำนองเดียวกัน เจ้าของกิจการธุรกิจ SMEs ที่ประสบอุทกภัยในปี 2554 ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในเวที Thailand Business Resilience Forum และการหารือเกี่ยวกับแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการลดความเสี่ยงภัยในอนาคต การพัฒนาความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนและหน่วยงานในระดับต่างๆ ที่มีอำนาจตัดสินใจและสามารถระดมทรัพยากรที่เหมาะสมได้ ช่วยให้ความคิดเห็นของชุมชนเป็นความคิดเห็นที่สำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดแนวทางการพัฒนาการสร้างการพร้อมรับปรับตัวต่อไป

10 การสรรสร้างความร่วมมือ

การทำงานด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติมักจะมีแง่มุมที่ซับซ้อน ทำให้เกิดความท้าทายและความยากในการดำเนินงานโดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น ซึ่งชุมชนมีความหลากหลายในทุกด้าน การเชื่อมโยงองค์ความรู้และทรัพยากรจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทำให้เกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่สร้างสรรค์ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีคุณค่า ดังนั้น การสร้างร่วมมือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความพร้อมรับมือปรับตัวและฟื้นกลับเร็วจากภัยพิบัติในระดับชุมชน นั่นคือ การทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชน กลุ่มต่างๆ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานภาคเอกชนและภาครัฐต่างๆ ขึ้นอยู่กับบริบทและความท้าทายที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่

ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมและซ้อมแผน ชุมชนตลาดเก่า จังหวัดปราจีนบุรี

ความร่วมมือและการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดช่วยให้การเตือนภัยอย่างครบวงจร มีประสิทธิภาพ

ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานด้านการบริหารจัดการอุทกภัย ได้ถูกสร้างขึ้นในการดำเนินโครงการในระดับพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมในการวางแผนการเตือนภัยอย่างบูรณาการ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่และผู้บริหารของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมชลประทาน กรมอุตุนิยมวิทยา และกรมทรัพยากรน้ำเข้าร่วม ความร่วมมือเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญตามหลักการการเตือนภัยอย่างครบวงจรที่ต้องการให้สารส่งถึงผู้รับ นั่นคือ ประชาชนสามารถรับข้อมูลและรู้วิธีการในการรับมือกับภัยนั้นๆ รวมทั้งการให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบได้

การสร้างความร่วมมือด้านการเตือนภัยอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำได้การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และการสร้างความสัมพันธ์ของหน่วยงานกับชุมชน ในการดำเนินโครงการของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ได้ใช้กิจกรรมแบบชุมชนเป็นฐานมาเป็นหลักการในการทำโครงการ ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมสำหรับคณะกรรมการบริหารจัดการอุทกภัยโดยชุมชนเป็นฐานโดยวิทยากรจากหน่วยงานต่างๆ และยังมีส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจังหวัด ซึ่งเจ้าหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแต่ละจังหวัด จะสร้างเครือข่ายการทำงานกับจังหวัดใกล้เคียงเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างพื้นที่โครงการ ได้ออกแบบกิจกรรมเพื่อให้แต่ละหน่วยงานได้นำความรู้และความชำนาญเฉพาะด้านของตนมาใช้มากที่สุด ดังเช่น กรมทรัพยากรน้ำที่ให้การสนับสนุนการทำงานของเครือข่ายในระดับลุ่มน้ำเจ้าพระยา และพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี โดยให้ความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรและเอกสารการอบรมให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

“ในฐานะที่เป็นอปพร. ต้องเป็นผู้นำในช่วงที่เกิดภัยพิบัติ มีประสบการณ์ในการรับมืออุทกภัยบ้างแต่ไม่รุนแรง เท่ากับปี 2554 ถ้าหากเป็นเหตุการณ์ขนาดใหญ่ จึงต้องมีการให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือครอบครัวตนเอง ช่วยเหลือชุมชนตนเอง และชุมชนข้างเคียงได้”

นางสาวทิพย์สุดา เจริญภูมิกิจ อาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน
องค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า

ความร่วมมือของคนในท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ ช่วยให้การฝึกซ้อมสถานการณ์จำลองมีความสมจริงมากยิ่งขึ้น

การฝึกซ้อมสถานการณ์จำลองทำให้รู้และเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพราะในการโต้ตอบสถานการณ์ฉุกเฉินนั้น ต้องมีการประสานงานและมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ดังนั้น การกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบล่วงหน้า จะช่วยให้การช่วยเหลือชุมชนเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ในทำนองเดียวกัน ในการสร้างแนวทางความร่วมมือและประสานงานนั้น ต้องมีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ดังเช่น การฝึกซ้อมสถานการณ์ของชุมชนตลาดเก่าที่มีทหารเข้าร่วมการฝึกซ้อม ถึงแม้ว่าจะได้รับการแจ้งในระยะกระชั้นชิด แต่การฝึกซ้อมสามารถดำเนินการไปได้ดีตามแผนที่วางไว้

ขณะทำการฝึกซ้อมสถานการณ์สมมติของชุมชนตลาดเก่า จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีทหารเข้าร่วมการฝึกซ้อมด้วย

การทำงานกับหน่วยงานที่หลากหลาย ช่วยให้การพัฒนากิจกรรมด้านความปลอดภัยของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม

ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคีด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมถึง Plan International Save the Children และ UNICEF ในการส่งเสริมการบูรณาการแนวคิดด้านการลดความเสี่ยงภัยเข้าสู่การเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ให้แนวคิดในการทำโครงการ โดยคำนึงถึง 3 เสาหลักสำคัญ คือ 1) การศึกษาเรื่องการลดความเสี่ยงภัย 2) การบริหารจัดการความเสี่ยงภัย และ 3) ความปลอดภัยของโรงเรียน ซึ่งจะมุ่งเน้นการให้ความรู้กับครู บุคลากรด้านการศึกษา และนักเรียน

ความร่วมมือดังกล่าวนี้ ยังช่วยให้ชุมชนได้ประโยชน์ในการเรียนรู้แนวคิดและองค์ความรู้จากประเทศต่างๆ ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียเข้าร่วมกิจกรรม Red Bear Survival Camp ในฐานะหน่วยงานที่ส่งเสริมความรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัย โดยกิจกรรมนี้จัดโดย Japan Foundation Design for Disaster Design Creative Center Kobe และ NPO Plus Art โดยกิจกรรมนี้ นำเอาประสบการณ์จากเหตุการณ์แผ่นดินไหวของประเทศญี่ปุ่นมาปรับเป็นกิจกรรมเพิ่มทักษะที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย โดยจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุทกภัยเป็นหลัก ครูและนักเรียนจากโรงเรียนเข้าร่วมโครงการของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ได้จัดกิจกรรมภายในของโรงเรียนเพื่อให้ความรู้และเพิ่มทักษะของนักเรียน โดยนำหลักวิธีการและแนวทางจากการเข้าร่วมโครงการมาใช้ จากการทำงานกับภาคีที่หลากหลาย เป็นส่วนช่วยให้ได้แนวคิดและแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนให้เป็นกิจกรรมที่มีความรู้และสนุกสนานเหมาะสมกับวัยเรียนได้ดียิ่งขึ้น

“เราได้นำแนวคิดการลดความเสี่ยงภัย
ไปใช้ในการสอนวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
ตามที่เราได้วางแผนและระบุไว้ในแผนปฏิบัติการเตรียม
ความพร้อมรับมืออุทกภัยของโรงเรียน”

นางวันฉวี ขำศิริโชคชัย ครูโรงเรียนวัดไก่อัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความร่วมมือนำมาสู่การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในกิจกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยที่หลากหลายน่ากลัว

กิจกรรมปลูกจิตสำนึกด้านความปลอดภัยจากอุทกภัยของโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่มีความโดดเด่นด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียที่หลากหลาย และความร่วมมือในการทำงานของภาคีเครือข่ายที่ร่วมงานอย่างเข้มแข็ง กิจกรรมนี้ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน คือ บริษัท ซีเทค เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด ผ่านทาง Give2Asia ในการจัดงานที่โรงเรียนท่าหลวงวิทยานุกูล ช่วงเดือนกรกฎาคม 2557 โดยมีนักเรียนจากโรงเรียนพื้นที่โครงการและผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว กิจกรรมนี้จัดโดยโรงเรียนที่เป็นพื้นที่โครงการร่วมกัน โดยแบ่งกิจกรรมออกเป็น 15 ฐาน ที่ออกแบบมาเพื่อพัฒนาทักษะและให้ความรู้เกี่ยวกับอุทกภัยและการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยอื่นๆ กิจกรรมที่ทำในโรงเรียน อาทิเช่น การฝึกใช้ถังดับเพลิง การให้ความรู้คำศัพท์ภัยพิบัติ การฝึกการปรับใช้อุปกรณ์ใกล้ตัวในการปฐมพยาบาล เช่น การใช้ผ้าห่มในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย การใช้หลอดดูดเป็นนกหวีด และการใช้ถุงขยะเป็นรองเท้า เป็นต้น

นอกจากนั้น ชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมนี้ด้วย โดยหน่วยกู้ชีพกู้ภัยจากอำเภอท่าเรือ ที่มีศิษย์เก่าของโรงเรียนท่าหลวงวิทยานุกูลอยู่ในทีมนี้ด้วย เข้ามาจัดกิจกรรมหนึ่งในฐานทั้งหมด โดยให้นักเรียนฝึกการปฐมพยาบาลเบื้องต้น และมีกิจกรรมที่สนับสนุนโดยมูลนิธิเอเชีย และดีไซน์ฟอร์ ดีแซสเตอร์ (ดีฟอร์ดี) ที่อนุญาตให้ทำการพิมพ์ซ้ำสื่อการเรียนการสอนเพื่อการเผยแพร่และได้นำ “คุณความดี” ซึ่งเป็นตุ๊กตาสัตว์ลักษณะของหน่วยงานเข้าร่วมกิจกรรมด้วย นอกจากนี้เข้าร่วมกิจกรรมแล้ว นักเรียนยังได้จัดทำสื่อเผยแพร่ เช่น การทำโปสเตอร์หรือบอร์ดนิทรรศการเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ และผู้บริหารจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าหลวง และองค์การบริหารส่วนตำบลจำปามอบรางวัลให้กับนักเรียนที่ร่วมกิจกรรม การร่วมกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับกิจกรรมการลดความเสี่ยงในพื้นที่ จึงกล่าวได้ว่า การจัดกิจกรรมดังกล่าว มีภาคีเครือข่ายเข้าร่วมงานจำนวนมาก โดยมีจุดมุ่งหมายในการทำงานเดียวกัน คือ การสร้างการพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชน และการมีเครือข่ายและสนับสนุนงานซึ่งกันและกันและกันมีความสำคัญกับการลดความเสี่ยงภัย เพราะทุกหน่วยงานไม่สามารถทำงานเพียงลำพังได้

กิจกรรมปลูกจิตสำนึกด้านความปลอดภัย จัดโดยโรงเรียนท่าหลวงวิทยานุกูล

เราจะเพิ่มพลังให้ชุมชน ได้อย่างไร

ความร่วมมือที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการเรียนรู้และการระดมทรัพยากรสู่ชุมชน ซึ่งช่วยสร้างความพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชน

ความร่วมมือที่เกิดขึ้นช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทรัพยากรที่ชุมชนสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสร้างชุมชนให้มีความพร้อมรับและฟื้นฟูได้รวดเร็ว โดยการประสานงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานวิชาการและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะนำมาซึ่งการพัฒนาแนวคิดใหม่ๆ ในการแลกเปลี่ยนบทเรียน และเรียนรู้จากประสบการณ์ของเครือข่ายภาคีเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของชุมชน อันจะนำมาซึ่ง การลดความซ้ำซ้อนในการทำงานและยังช่วยลดการแข่งขันระหว่างหน่วยงานต่างๆ

การส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและบูรณาการทำงานของหน่วยงานต่างๆ นั้น ถือว่าเป็นผลสัมฤทธิ์สำคัญของการดำเนินโครงการ โดยมุ่งเน้นให้หน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมกิจกรรมโครงการและนำความรู้ ทักษะ และความสามารถเฉพาะทางมาใช้ในการกำหนดรูปแบบกิจกรรมต่างๆ อย่างเหมาะสม การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรในระดับท้องถิ่นและภาคส่วนต่าง ๆ เป็นส่วนช่วยให้มีการบูรณาการสร้างความพร้อมรับปรับตัวให้ชุมชน การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับหน่วยงานต่างๆ นั้น จะช่วยให้หน่วยงานนั้นได้เข้าใจการทำงานกับพื้นที่มากยิ่งขึ้น

« ก้าวต่อไปเพื่อเสริมสร้าง การพร้อมรับปรับตัวในประเทศไทย »

การทำงานร่วมกับชุมชน เป็นการลงไปดำเนินการเพื่อให้เกิดผลในระดับพื้นที่ หากแต่ในการสร้างการพร้อมรับปรับตัวให้แก่ชุมชนนั้น จำเป็นที่จะต้องทำงานร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องระดับอื่นๆ ด้วย ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติในชุมชน ควรเข้าถึงและลงไปทำความเข้าใจกับชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ทำให้เกิดการบูรณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนในระดับสูงขึ้นไป เพื่อจะได้สามารถระดมทุนและทรัพยากรที่จำเป็นมาสู่ชุมชน โดยเฉพาะจากหน่วยงานในระดับท้องถิ่น ทั้งนี้ หมายรวมถึง ความพยายามต่างๆ ในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และการสร้างความเชื่อมโยงกับนโยบายและทิศทางที่กำหนดขึ้นในระดับภูมิภาคและระดับสากล เนื้อหาในส่วนนี้ มุ่งเน้นการนำเสนอความพยายามในการเสริมสร้างความพร้อมรับปรับตัวของชุมชนในประเทศไทยต่อความเสี่ยงจากอวกาศภัยและภัยอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ บทเรียนที่ได้นำเสนอมาทั้งหมดนี้ ควรถูกนำไปพิจารณาในบริบทด้านยุทธศาสตร์ที่กว้างขึ้นต่อไป เพื่อสร้างการพร้อมรับปรับตัวให้แก่ชุมชน ซึ่งศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียเอง มีความมุ่งมั่นที่จะคงบทบาทในส่วนนี้ นอกจากนี้ บทเรียนต่างๆ ที่กล่าวมายังสามารถใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแผนเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในระดับชาติและเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายในระดับสากล เช่น นโยบายภายใต้กรอบการดำเนินงานเซนได เพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

นโยบายด้านการพร้อมรับปรับตัวและฟื้นกลับเร็วของชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับ “ก้าวต่อไปของประเทศไทยในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ” ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ซึ่งเขียนไว้ในหนังสือ “การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย”⁷ ซึ่งให้ความสำคัญกับกิจกรรมการลดความเสี่ยงโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ข้อเสนอแนะจากหนังสือนี้ได้สรุปเป็นประเด็นดังต่อไปนี้ ซึ่งถือเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการสร้างความพร้อมรับปรับตัวและฟื้นกลับเร็วของชุมชนในประเทศไทย จากมุมมองของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบายระดับชาติ

การผลักดันเรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเข้าไปสู่นโยบายของชาติ

- การประสานและทำงานร่วมกับระดับชุมชน ท้องถิ่นและส่วนกลางเพื่อให้เข้ามาเห็นความสำคัญในการทำกิจกรรมลดความเสี่ยงภัยในระดับชุมชน
- การจัดเวทีระดับชุมชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากชุมชน เพื่อนำไปจัดทำนโยบายของรัฐ
- การใช้ช่องทางสื่อสารมวลชนในการเผยแพร่นโยบายด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเพื่อให้แผนระดับชุมชนได้รับการพิจารณาเข้าสู่การพัฒนาของรัฐบาล
- การเชื่อมโยงหน่วยงานที่ทำงานด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติและการวางแผนพัฒนาในทุกๆระดับ รวมทั้งทำความเข้าใจกับหน่วยงานที่ดูแลเรื่องงบประมาณถึงความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานโยบายระดับชาติและพิจารณาที่จะกระจายอำนาจ เพื่อตอบสนองความต้องการของคนทุกกลุ่มและพื้นที่

การมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

- เปิดเผยข้อมูลและงบประมาณเรื่องความเสี่ยงให้แก่สาธารณะและภาคธุรกิจ
- บูรณาการข้อมูลเรื่องความเสี่ยงจากภัยพิบัติให้แก่ภาคธุรกิจเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการลงทุน
- สนับสนุนให้ภาคธุรกิจจัดทำแผนจัดการความเสี่ยงและมีส่วนร่วมกับชุมชน ท้องถิ่นและสังคม

ลงทุนเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ตามคำแนะนำของธนาคารโลก

- มาตรการระยะสั้น: ลงทุนในระบบพยากรณ์เหตุร้ายและระบบเตือนภัย ส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายและการประสานความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ และส่งเสริมโครงการพัฒนาระดับชุมชนเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ
- มาตรการระยะปานกลางถึงระยะยาว: สร้างความสมดุลระหว่างการลงทุนเชิงโครงสร้างและไม่ใช้โครงสร้างเป็นกุญแจสำคัญ ส่งเสริมการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เตรียมการพัฒนาด้านยุทธศาสตร์ด้านการเงินการคลังต่อความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และระบบคุ้มครองทางด้านสังคมที่ครอบคลุมไปถึงเหตุการณ์ภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต
- มาตรการระยะยาว: พิจารณาวางแผนการพัฒนาเมืองโดยคำนึงถึงข้อมูลความเสี่ยงด้านต่างๆ ตัดสินใจด้านนโยบายโดยคำนึงถึงภัยพิบัติ ความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศและการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

7 กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (2556), การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยชุมชน

- การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน - มุ่งเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วมในการประเมินความเสี่ยง การบริหารจัดการความเสี่ยง รวมถึงการวางแผนเพื่อบรรเทาความเสี่ยง
- การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยการมีส่วนร่วมจากเด็กและเยาวชน- ส่งเสริมสิทธิการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ปลุกจิตสำนึกและสร้างทักษะของเด็กและเยาวชนให้มีส่วนร่วมกับชุมชนในการสร้างความปลอดภัยจากภัยพิบัติ โดยดำเนินการควบคู่ไปกับภาคการศึกษาและโรงเรียนในชุมชน
- การมุ่งเน้นมิติหญิงชายในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ - ส่งเสริมการมีส่วนร่วมกิจกรรมเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติของเพศชายและเพศหญิงอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้มีความเข้าใจมุมมองของกันและกันในแง่ของการเตรียมความพร้อมและรับมือกับภัยพิบัติ
- ส่งเสริมบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและผู้พิการในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

การปลุกจิตสำนึกและวัฒนธรรม ความปลอดภัยในสังคม

- จัดให้มีการเข้าถึงข้อมูลความเสี่ยงภัยและวิธีการป้องกันภัย โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย โดยอาศัยสื่อสารมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ
- ส่งเสริมการจัดเวทีสาธารณะเพื่อเสวนาเรื่องการทำสังคมให้ปลอดภัยจากภัยพิบัติ และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการประเมินความเสี่ยงภัยและวางแผนมาตรการในการลดความเสี่ยง
- บูรณาการองค์ความรู้เรื่องการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเข้าในหลักสูตรการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา จัดทำข้อมูลความรู้และเผยแพร่ในระบบการศึกษาทั้งนอกโรงเรียนและในโรงเรียน รวมถึงการฝึกอบรมต่างๆ
- ปลุกจิตสำนึกในครอบครัว ให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองถ่ายทอดความรู้และสร้างจิตสำนึกที่ดีเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และปลูกฝังให้ลูกหลานรู้ว่าควรปฏิบัติตนอย่างไรในภาวะฉุกเฉิน ขณะเดียวกัน ลูกหลานก็สามารถให้ความรู้กับพ่อ แม่ ผู้ปกครองได้เช่นกัน นอกจากนี้ วัดและศาสนสถานต่างๆ รวมถึงโรงเรียนก็สามารถแสดงบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยและสร้างตระหนักให้กับชุมชนได้
- ส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติ รักษาแหล่งต้นน้ำซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้
- ส่งเสริมการสร้างบ้านเรือนและอาคารให้มีความแข็งแรงปลอดภัยจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ๆ ตนอาศัยอยู่

การส่งเสริมให้ชุมชนพร้อมรับและฟื้นกลับเร็วจากภัยพิบัติในระดับภูมิภาคและระดับโลก

ในระดับภูมิภาค การประชุมระดับรัฐมนตรีแห่งเอเชียว่าด้วยการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ครั้งที่ 6 ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนมิถุนายน 2557 ในหัวข้อ “การส่งเสริมการลงทุน เพื่อให้ประเทศและชุมชนพร้อมรับและฟื้นกลับเร็วจากภัยพิบัติ” เป็นการประชุมครั้งสำคัญ เพื่อเตรียมการสำหรับการกำหนดทิศทางเกี่ยวกับกรอบความร่วมมือเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติภายหลังปี 2558 ที่เมืองเซินใต้ ประเทศญี่ปุ่น ในปีถัดมาการประชุมได้ประกาศ ‘ปฏิญญากรุงเทพฯ’ ซึ่งได้รับรองจากผู้เข้าร่วมประชุมที่เป็นรัฐมนตรีและผู้แทนจากประเทศต่างๆ และให้ความสำคัญกับการ ‘ส่งเสริมการพร้อมรับและฟื้นกลับเร็วในระดับท้องถิ่น’

“... รวมถึง การสนับสนุนการบูรณาการแนวทาง เพื่อสร้างให้ชุมชนพร้อมรับและฟื้นกลับเร็วจากภัยพิบัติ
เข้าใจการวางแผนพัฒนาระดับท้องถิ่น การส่งเสริม
ความปลอดภัยภายในโรงเรียน ส่งเสริมให้หมู่บ้าน
พร้อมรับและฟื้นกลับเร็วจากภัยพิบัติ
ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการลดความเสี่ยง
จากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน
ในระดับท้องถิ่น การส่งเสริมการสร้างเครือข่าย
อาสาสมัครและเครือข่ายชุมชน การส่งเสริมบทบาท
ของผู้นำสตรีในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความร่วมมือ
ระหว่างชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน
ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม
และเชิดชูบทบาทของกลุ่มเสี่ยง เช่น เด็กและเยาวชน
ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอื่นๆ
การใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างรูปแบบ
การสื่อสารข้อมูลทางด้านวิทยาศาสตร์ที่ง่าย
สามารถเข้าถึงและเข้าใจได้”

(AMCDRR, 2558)

การประกาศปฏิญญากรุงเทพ นับเป็นก้าวสำคัญในการกำหนดนโยบายและทิศทางความร่วมมือเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติหลังจากปี 2558 เป็นที่ยอมรับกันว่าตลอดระยะเวลาในการดำเนินงานตามกรอบการดำเนินงานเฮียวโกะ เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติตั้งแต่ปี 2538 – 2548 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในแง่ของการบริหารจัดการภัยพิบัติ แต่กลับไม่เห็นความคืบหน้าที่ชัดเจนด้านการจัดการกับสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงภัยจากพิบัติ ดังนั้น ข้อตกลงที่จำเป็นภายหลังปี 2558 จึงมุ่งเน้นที่จะให้ความสำคัญกับต้นเหตุของความเสี่ยง อันได้แก่ เปราะบางและความอ่อนแอต่อภัย รวมถึงการใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อบรรเทาภัยพิบัติ บัจจัยต่างๆ ที่ทำให้ท้องถิ่นและชุมชนเป็นผู้กำหนดและขับเคลื่อนแนวทางในการแก้ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญ

การประชุมสหประชาชาติระดับโลกว่าด้วยการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ครั้งที่ 3 ที่จัดขึ้นต่อมาที่เมืองเซนได ประเทศญี่ปุ่น ในเดือนมีนาคม 2558 ได้เห็นถึงการกำหนดข้อตกลงระดับโลกใหม่ และตั้งเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในช่วง ปี 2558 – 2573 เรียกว่ากรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ นอกจากกรอบความร่วมมือดังกล่าวจะกำหนดทิศทางในการดำเนินงานด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในระยะเวลาอีก 15 ปีต่อไปแล้ว กรอบใหม่ยังได้กล่าวถึงบทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินงานภายใต้กรอบเฮียวโกะด้วย กรอบการดำเนินงานเซนได กำหนดให้รัฐมีหน้าที่รับผิดชอบสำคัญในการป้องกันและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ในขณะเดียวกันก็เน้นถึงความจำเป็นในการทำงานร่วมกัน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ภาคส่วนต่างๆ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อส่งเสริมความร่วมมือจาก “ทุกสังคม” (UNISDR, 2558)

ประเทศไทยเป็นประเทศแรกๆ ในบรรดาประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ที่แปลกรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเป็นภาษาประจำชาติ แสดงถึงความกระตือรือร้นที่จะขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งหน่วยงานเครือข่ายภาคีในประเทศ รวมถึงศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย พร้อมทั้งจะให้การสนับสนุนในการดำเนินงานของประเทศไทยภายใต้กรอบความร่วมมือนี้ต่อไป กรอบการดำเนินงานเซนได ได้ยืนยันถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ในขณะเดียวกัน ก็ได้เน้นย้ำถึงความพยายามในการลดความเสี่ยงจากในระดับอื่นๆ ด้วย ตามที่ได้แสดงให้เห็นในหลักปฏิบัติดังต่อไปนี้

“ในขณะที่ยกบทบาทหน้าที่ของหน่วยภาครัฐในระดับชาติ
ในสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินงาน
การให้คำแนะนำและการประสานงานนั้น เป็นสิ่งจำเป็น
การเสริมสร้างพลังให้กับองค์กรส่วนท้องถิ่นและชุมชน
ในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติก็มีความสำคัญ
ทั้งนี้ รวมถึงหน้าที่ในด้านการระดมทรัพยากร
การสร้างแรงจูงใจ และการตัดสินใจอย่างเหมาะสมด้วย”
(UNISDR, 2558)

กรอบการดำเนินงานเช่นใดเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ส่งเสริมแนวคิดในการพร้อมรับ และฟื้นกลับเร็วโดยอาศัยความพยายามและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของทุกภาคส่วน การดำเนินการในระดับชุมชน เช่น การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ยังคงเป็นข้อควรพิจารณาหลักสำหรับผู้บริหารโครงการด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ภายใต้กรอบการดำเนินงานใหม่ภายหลังปี 2558 นี้

กรอบการดำเนินงานเช่นใด มุ่งเน้นการระดมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่พยายามทำความเข้าใจ คิด และออกแบบแนวทางในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติร่วมกับชุมชน รวมถึงเน้นย้ำถึงความจำเป็นที่สมาชิกในชุมชนแต่ละคน จะมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการเสริมสร้างความรู้และความสามารถให้กับตนเองในการรับมือกับความเสียหายในพื้นที่

กรอบความร่วมมือยังเน้นย้ำว่า การดำเนินการจะประสบความสำเร็จได้จะต้องทำในระดับท้องถิ่น และระดับชุมชน ควบคู่ไปกับการทำงานในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับสากล นอกจากนี้ ยังได้อ้างอิงถึงความจำเป็นในการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและผู้เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่มูลค่าระดับโลก (Global Value Chain: GVC) ในการช่วยลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติด้วย

งานที่ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียและเครือข่ายภาคี ได้ทำภายหลังจากเหตุการณ์มหาอุทกภัย ปี 2554 เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับความพยายามในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ซึ่งเห็นได้ชัดว่ามีความก้าวหน้าเกินกว่าการดำเนินงานโดยทั่วไปเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในระดับชุมชน

กรอบการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติแบบองค์รวมที่แสดงในกรอบการดำเนินงานเช่นใด สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจระดับชาติในประเทศไทย เพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพร้อมรับและฟื้นตัวเร็วจากอุทกภัยและภัยอื่นๆ ที่มักเกิดขึ้นได้

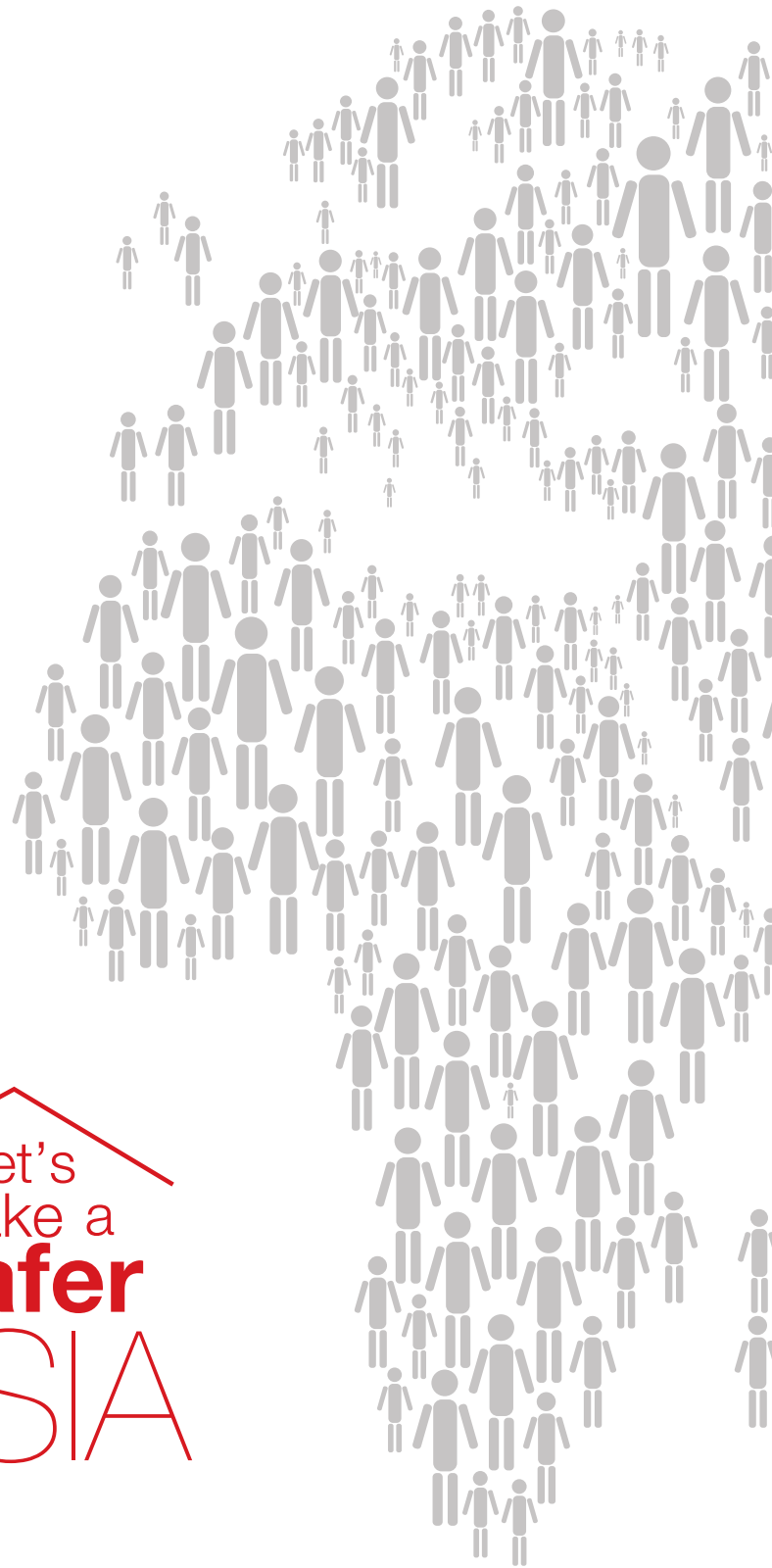
การประชุมระดับรัฐมนตรีแห่งเอเชียว่าด้วยการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ครั้งที่ 7 ที่ประเทศอินเดียจะเป็นเจ้าภาพในปี 2559 นี้ ควรที่จะช่วยสนับสนุนความพยายามด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติในประเทศไทย เนื่องจากการประชุมดังกล่าว จะให้การรับรองอย่างเป็นทางการในการวางแผนการดำเนินงานระดับภูมิภาคภายใต้กรอบเช่นใด โดยเฉพาะสำหรับภูมิภาคเอเชีย

ในระยะสั้น การริเริ่มต่างๆ เช่น การปรับปรุงหนังสือคู่มือเพื่อให้ความรู้ด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในประเทศไทย ซึ่งกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น รวมถึงการพัฒนาแผนปฏิบัติการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติแห่งชาติในเชิงยุทธศาสตร์ แสดงให้เห็นถึงทิศทางใหม่ที่เน้นในกรอบดำเนินงานเช่นใด (รวมถึงความจำเป็นในการทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ ในระดับชุมชน) สามารถช่วยทำให้แน่ใจว่าประเทศไทยจะยังคงเป็นประเทศแนวหน้าทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก ด้านการดำเนินการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

THAILAND

PARTNERSHIPS FOR DISASTER RESILIENCE

Let's
make a
Safer
ASIA

Asian Disaster Preparedness Center

SM Tower, 24th Floor 979/69 Paholyothin Road, Samsen Nai Phayathai, Bangkok 10400 Thailand

Tel: +66 2 298 0682-92 Fax: +66 2 298 0012 E-mail: adpc@adpc.net

www.adpc.net

Asian Disaster Preparedness Center

@adpcnet